

DESPRE BAZELE LENINISMULUI

— ★ —
I.V. STALIN

Proletari din toate țările, uniți-vă!

DESPRE BAZELE LENINISMULUI

IOSIF VISSARIONOVICI STALIN

1924

REPUBLICARE
COMUNISM ȘTIINȚIFIC

2025

Cuprins

1	Rădăcinile istorice ale leninismului	6
2	Metoda	12
3	Teoria	19
3.1	Importanța teoriei	19
3.1.1	Critica „teoriei” spontaneității, sau despre rolul avan- gărzii în mișcare	21
3.2	Teoria revoluției proletare	22
4	Dictatura proletariatului	33
4.1	Dictatura proletariatului ca instrument al revoluției proletare .	33
4.2	Dictatura proletariatului ca dominație a proletariatului asupra burgheziei	37
4.3	Puterea Sovietică ca formă de stat a dictaturii proletariatului .	40
5	Problema țărăneasă	44
5.1	Modul de a pune problema	44
5.1.1	Țărănimea în timpul revoluției burghezo-democratice .	46
5.2	Țărănimea în timpul revoluției proletare	48
5.3	Țărănimea după consolidarea Puterii Sovietice	50
6	Problema națională	55
6.1	Modul de a pune problema	55
6.2	Mișcarea de eliberare a popoarelor asuprite și revoluția proletară	59
7	Strategia și tactica	64
7.1	Strategia și tactica ca știință a conducerii luptei de clasă a proletariatului	64
7.2	Etapele revoluției și strategia	65

7.3	Fluxurile și refluxurile mișcării și tactica	67
7.4	Conducerea strategică	68
7.5	Conducerea tactică	72
7.6	Reformism și revoluționarism	76
8	Partidul	79
8.1	Partidul ca detașament de avangardă al clasei muncitoare . . .	80
8.2	Partidul ca detașament organizat al clasei muncitoare	82
8.3	Partidul ca cea mai înaltă formă de organizare de clasă a proletariatului	85
8.4	Partidul ca instrument al dictaturii proletariatului	86
8.5	Partidul ca unitate de voință incompatibilă cu existența fracțiunilor	88
8.6	Partidul se întărește curățindu-și rândurile de elementele oportuniste	90
9	Stilul de muncă	92

Bazele leninismului constituie o temă vastă. Pentru a o epuiza, ar fi nevoie de o carte întreagă. Mai mult, ar fi nevoie de o serie întreagă de cărți. Firește deci că prelegerile mele nu pot fi o expunere completă a leninismului. Ele pot fi, în cazul cel mai bun, un rezumat concis al bazelor leninismului. Găsesc totuși folositor să expun acest rezumat, pentru a da unele puncte de plecare esențiale, necesare studierii cu folos a leninismului.

A expune bazele leninismului nu înseamnă încă a expune bazele concepțiilor lui Lenin asupra lumii. Ca întindere, concepțiile lui Lenin asupra lumii și bazele leninismului nu sunt unul și același lucru. Lenin e marxist și baza concepțiilor lui asupra lumii este, bineînțeles, marxismul. Însă de aici nu urmează nicidecum că expunerea leninismului trebuie începută cu expunerea bazelor marxismului. A expune leninismul înseamnă a expune ceea ce este deosebit și nou în operele lui Lenin, ceea ce a adus Lenin în tezaurul general al marxismului și este legat în chip firesc de numele lui. Numai în acest sens voi vorbi în prelegerile mele despre bazele leninismului.

Ce este, deci, leninismul?

Unii spun că leninismul este aplicarea marxismului la condițiile specifice ale realităților din Rusia. Această definiție are în ea o parte de adevăr, dar este departe de a cuprinde întregul adevăr. Lenin a aplicat într-adevăr marxismul la realitățile din Rusia, și l-a aplicat cu măiestrie. Dar dacă leninismul ar fi numai aplicarea marxismului la situația specifică din Rusia, atunci leninismul ar fi un fenomen pur național și numai național, pur rusesc și numai rusesc. Or, noi știm că leninismul este un fenomen internațional, cu rădăcini în întreaga dezvoltare internațională, și nu numai un fenomen rusesc. Iată de ce consider că această definiție este unilaterală.

Alții spun că leninismul înseamnă reînvierea elementelor revoluționare ale marxismului din anii 1840–1850, spre deosebire de marxismul din anii următori, când marxismul ar fi devenit moderat, nerevoluționar. Dacă facem abstracție de această împărțire prostească și vulgară a doctrinei lui Marx în două părți — una revoluționară și alta moderată — trebuie să recunoaștem că și această definiție, absolut insuficientă și nesatisfăcătoare, are o parte de adevăr. Această parte de adevăr constă în faptul că Lenin a reînviat într-adevăr conținutul revoluționar al marxismului, care fusese ascuns de către oportuniștii Internaționalei a II-a. Dar aceasta e numai o parte din adevăr. Întreg adevărul asupra leninismului constă în faptul că leninismul nu numai că a reînviat marxismul, dar a făcut încă un pas înainte, dezvoltând mai departe marxismul în condițiile noi ale capitalismului și ale luptei de clasă a proletariatului.

Atunci ce este, la urma urmei, leninismul?

Leninismul este marxismul epocii imperialismului și a revoluției proletare.

Mai precis: leninismul este teoria și tactica revoluției proletare în general, teoria și tactica dictaturii proletariatului în special. Marx și Engels au luptat în perioada prerevoluționară (avem în vedere revoluția proletară), când nu exista încă un imperialism dezvoltat, în perioada pregătirii proletarilor pentru revoluție, în perioada când, practic, revoluția proletară încă nu era direct inevitabilă. Lenin însă, discipolul lui Marx și Engels, a luptat în perioada imperialismului dezvoltat, în perioada desfășurării revoluției proletare, când revoluția proletară triumfase deja într-o țară, zdrobise democrația burgheză și deschisese era democrației proletare, era Sovietelor.

Iată de ce leninismul este dezvoltarea mai departe a marxismului.

Se subliniază de obicei caracterul excepțional de combativ și excepțional de revoluționar al leninismului. Aceasta este absolut just. Dar această particularitate a leninismului se explică prin două cauze: în primul rând, prin aceea că leninismul a izvorât din adâncurile revoluției proletare, a cărei pecete nu s-ar putea să n-o poarte; în al doilea rând, prin aceea că leninismul a crescut și s-a întărit în lupta împotriva oportunismului Internaționalei a II-a, luptă care a fost și este condiția prealabilă necesară pentru reușita luptei împotriva capitalismului. Nu trebuie uitat că între Marx și Engels, pe de o parte, și Lenin, pe de altă parte, se află o întreagă perioadă de dominație exclusivă a oportunismului Internaționalei a II-a; și lupta neîmpăcată împotriva acestuia nu putea să nu constituie una dintre sarcinile cele mai importante ale leninismului.

Capitolul 1

Rădăcinile istorice ale leninismului

Leninismul s-a dezvoltat și s-a cristalizat în condițiile imperialismului, când contradicțiile capitalismului au atins punctul culminant, când revoluția proletară a devenit direct o chestiune de practică, când vechea perioadă de pregătire a clasei muncitoare pentru revoluție a fost depășită, făcând loc unei noi perioade, aceea a asaltului direct împotriva capitalismului.

Lenin a numit imperialismul „capitalism muribund”. De ce? Pentru că imperialismul duce contradicțiile capitalismului până la punctul culminant, până la limita extremă, dincolo de care începe revoluția. Dintre aceste contradicții trebuie socotite ca cele mai importante următoarele trei:

Prima contradicție este contradicția dintre muncă și capital. Imperialismul înseamnă atotputernicia trusturilor și sindicatelor monopoliste, a băncilor și a oligarhiei financiare în țările industriale. În lupta cu această atotputernicie, metodele obișnuite ale clasei muncitoare — sindicatele profesionale și cooperativele, partidele parlamentare și lupta parlamentară — s-au dovedit a fi cu totul neîndestulătoare. Ori te lași la cheremul capitalului, vegezezi ca și până acum și decazi tot mai mult, ori recurgi la arme noi — așa pune imperialismul chestiunea în fața maselor de milioane ale proletariatului. Imperialismul apropie clasa muncitoare de revoluție.

A doua contradicție este contradicția dintre diferitele grupuri financiare și puteri imperialiste în lupta lor pentru izvoare de materii prime, pentru teritorii străine. Imperialismul înseamnă export de capital spre izvoarele de materii prime, luptă turbată pentru stăpânirea monopolistă a acestor izvoare, luptă pentru reîmpărțirea lumii deja împărțite, luptă dusă cu deosebită în-

verșunare de către noile grupuri financiare și de către statele care își caută „un loc sub soare”, împotriva grupurilor și statelor vechi care se cramponează de ceea ce au acaparat. Această luptă turbată între diferitele grupuri de capitaliști este remarcabilă prin aceea că cuprinde în sine ca element inevitabil războaiele imperialiste, războaiele pentru acapărarea de teritorii străine. Acest fapt, la rândul lui, este remarcabil prin aceea că duce la slăbirea reciprocă a imperialiștilor, la slăbirea pozițiilor capitalismului în general, că face să se apropie momentul revoluției proletare, că duce la necesitatea practică a acestei revoluții.

A treia contradicție este contradicția dintre o mână de națiuni „civilizate” dominante și popoarele coloniale și dependente din lumea întreagă, popoare care numără sute de milioane. Imperialismul înseamnă exploatarea cea mai nerușinată și asuprirea cea mai sălbatică a populațiilor de sute de milioane din întinsele colonii și din țările dependente. A stoarce supraprofit — iată scopul acestei exploatări și al acestei asupriri. Dar, exploatând aceste țări, imperialismul este nevoit să construiască acolo drumuri de fier, fabrici și uzine, centre industriale și comerciale. Apariția clasei proletarilor, nașterea unei intelectualități băștinase, deșteptarea conștiinței naționale, intensificarea mișcării de eliberare — iată rezultatele inevitabile ale acestei „politici”. Intensificarea mișcării revoluționare în toate coloniile și în toate țările dependente, fără excepție, o dovedește până la evidență. Acest fapt e important pentru proletariat prin aceea că zdruncină din temelie pozițiile capitalismului, transformând coloniile și țările dependente din rezerve ale imperialismului în rezerve ale revoluției proletare.

Acestea sunt, în linii generale, principalele contradicții ale imperialismului, care au transformat vechiul capitalism „înfloritor” în capitalism muribund.

Însemnătatea războiului imperialist dezlănțuit acum zece ani constă, între altele, în faptul că el a adunat toate aceste contradicții într-un singur mănunchi și le-a aruncat în cumpănă, grăbind și înlesnind bătăliile revoluționare ale proletariatului.

Cu alte cuvinte, imperialismul a făcut nu numai ca revoluția să devină, practic, inevitabilă, ci a creat și condițiile favorabile pentru un asalt direct împotriva fortărețelor capitalismului.

Aceasta a fost situația internațională care a dat naștere leninismului.

Toate-s bune, ni se va spune, dar ce legătură au toate acestea cu Rusia, care n-a fost doară și nici nu putea fi o țară clasică a imperialismului? Ce legătură au toate acestea cu Lenin, care a acționat în primul rând în Rusia și pentru Rusia? De ce tocmai Rusia a fost leagănul leninismului, patria teoriei și tacticii revoluției proletare?

Pentru că Rusia a fost punctul unde se înnodau toate aceste contradicții

ale imperialismului.

Pentru că Rusia era coaptă pentru revoluție mai mult ca oricare altă țară, și din această cauză numai ea era în stare să rezolve aceste contradicții pe cale revoluționară.

Să începem cu faptul că Rusia țaristă a fost țara tuturor asupririlor — atât capitaliste cât și coloniale și militare — în forma lor cea mai odioasă și mai barbară. Cine nu știe că în Rusia atotputernicia capitalului se contopea cu despotismul țarismului, agresivitatea naționalismului rus cu politica de călău a țarismului față de popoarele neruse, exploatarea unor întregi regiuni — din Turcia, Persia, China — cu cotropirea acestor regiuni de către țarism, cu războiul de cotropire? Lenin a avut dreptate când a spus că țarismul este un „imperialism militaro-feudal”. Țarismul a fost punctul de convergență a părților celor mai negative ale imperialismului ridicate la pătrat.

Mai departe. Rusia țaristă a fost o imensă rezervă a imperialismului occidental nu numai în sensul că dădea acces liber capitalului străin, care ținea în mâinile sale ramuri atât de hotărâtoare ale economiei naționale a Rusiei, cum este combustibilul și metalurgia, ci și în sensul că putea să pună la dispoziția imperialiștilor din Occident milioane de soldați. Amintiți-vă de armata rusă de 14 000 000 de soldați care și-au vărsat sângele pe fronturile imperialiste pentru a asigura profituri fabuloase capitaliștilor anglo-francezi.

Mai departe. Țarismul n-a fost numai câinele de pază al imperialismului în Răsăritul Europei; el a fost și agentura imperialismului occidental, care a stors de la populație dobânzi de sute de milioane pentru împrumuturile acordate țarismului la Paris și Londra, la Berlin și Bruxelles.

În sfârșit, țarismul a fost aliatul cel mai credincios al imperialismului occidental la împărțirea Turciei, Persiei, Chinei etc. Cine nu știe că războiul imperialist a fost dus de țarism în alianță cu imperialiștii Antantei, că Rusia a fost un element esențial în acest război?

Iată de ce interesele țarismului și cele ale imperialismului occidental se împleteau între ele și se contopeau, la urma urmelor, într-un singur ghem de interese ale imperialismului.

Putea oare imperialismul occidental să se împace cu pierderea unui sprijin atât de puternic în Răsărit și a unui rezervor atât de bogat în forțe și mijloace ca vechea Rusie țaristă, burgheză, fără să-și angajeze toate forțele într-o luptă pe viață și pe moarte împotriva revoluției din Rusia, în scopul apărării și menținerii țarismului? Bineînțeles că nu putea!

De aici însă urmează că cine voia să lovească în țarism trebuia inevitabil să ridice mâna și asupra imperialismului, că cine se răscula împotriva țarismului trebuia să se răscoale și împotriva imperialismului; căci acela care doboră țarismul trebuia să doboare și imperialismul, dacă voia într-adevăr nu

numai să înfrângă țarismul, ci să-l și răpună definitiv. Astfel, revoluția împotriva țarismului se apropia și trebuia să se transforme în revoluție împotriva imperialismului, în revoluție proletară.

În Rusia se cocea în acest timp o mare revoluție populară, în fruntea căreia stătea proletariatul cel mai revoluționar din lume, care dispunea de un aliat atât de serios ca țărănimea revoluționară din Rusia. Mai e oare nevoie să dovedim că o asemenea revoluție nu putea să se oprească la jumătatea drumului, că în caz de succes ea trebuia să meargă mai departe, ridicând steagul insurecției împotriva imperialismului?

Iată de ce Rusia trebuia să devină punctul unde se înnodau contradicțiile imperialismului nu numai în sensul că aceste contradicții ieșeau cel mai lesne la iveală tocmai în Rusia, unde aveau un caracter deosebit de odios și deosebit de intolerabil, și nu numai pentru că Rusia era pentru imperialismul occidental un sprijin dintre cele mai importante, care lega capitalul financiar din Occident cu coloniile din Orient, ci și pentru că numai în Rusia exista o forță reală, în stare să rezolve contradicțiile imperialismului pe cale revoluționară.

De aici urmează însă că revoluția din Rusia nu putea să nu devină o revoluție proletară, că ea nu putea să nu capete chiar din primele zile ale dezvoltării sale un caracter internațional, că ea nu putea deci să nu zguduie înseși temeliile imperialismului mondial.

Puteau oare comuniștii ruși, într-o asemenea situație, să se mărginească în activitatea lor la cadrul strâmt național al revoluției ruse? Desigur că nu! Dimpotrivă, întreaga situație — atât cea internă (o adâncă criză revoluționară) cât și cea externă (războiul) — îi împingea să depășească în activitatea lor cadrul acesta, să transpună lupta pe arena internațională, să dezvăluie plăgile imperialismului, să dovedească inevitabilitatea falimentului capitalismului, să zdrobească social-șovinismul și social-pacifismul, în sfârșit, să doboare în propria lor țară capitalismul și să făurească o nouă armă de luptă pentru proletariat, teoria și tactica revoluției proletare, în scopul de a înlesni proletarilor din toate țările doborârea capitalismului. Comuniștii ruși nici nu puteau acționa altfel, pentru că numai mergând pe această cale se putea conta pe anumite schimbări în situația internațională, schimbări de natură să pună la adăpost Rusia de primejdia restaurării rânduielilor burgheze.

Iată de ce Rusia a devenit leagănul leninismului, iar conducătorul comuniștilor ruși, Lenin, a devenit creatorul lui.

Cu Rusia și cu Lenin „s-a întâmplat” cam același lucru care se întâmplase cu Germania și cu Marx și Engels în anii 1840–1850. Germania purta atunci în pânțele ei revoluția burgheză, ca și Rusia la începutul veacului al XX-lea. Marx a scris atunci în „Manifestul Comunist”:

„Asupra Germaniei își îndreaptă comuniștii atenția în primul

rând, pentru că Germania se află în ajunul unei revoluții burgheze, pentru că ea săvârșește această revoluție în condiții mai înaintate ale civilizației europene în genere și cu un proletariat mult mai dezvoltat decât în Anglia secolului al XVII-lea și în Franța secolului al XVIII-lea, și, deci, revoluția burgheză germană nu poate fi decât prologul direct al unei revoluții proletare.”

Cu alte cuvinte, centrul mișcării revoluționare se muta în Germania.

Nu încapе îndoială că tocmai această împrejurare, subliniată de Marx în citatul de mai sus, a fost cauza probabilă pentru care tocmai Germania a devenit patria socialismului științific, iar conducătorii proletariatului german, Marx și Engels, creatorii lui.

Același lucru, însă într-o măsură și mai mare, trebuie spus și despre Rusia de la începutul veacului al XX-lea. În această perioadă Rusia se găsea în ajunul revoluției burgheze; ea urma să săvârșească această revoluție în condițiile unei Europe mai înaintate și cu un proletariat mai dezvoltat decât Germania din anii 1840–1850 (fără a mai vorbi de Anglia și Franța); și erau toate indiciile că această revoluție avea să fie fermentul și prologul revoluției proletare.

Nu se poate socoti întâmplător faptul că Lenin, încă din 1902, când revoluția rusă era abia în germene, a scris în broșura sa „Ce-i de făcut?” următoarele cuvinte profetice:

„Istoria a pus acum în fața noastră (adică a marxiștilor ruși — I. St.) o sarcină imediată, care este cea mai revoluționară dintre toate sarcinile imediate ale proletariatului din oricare altă țară”,
că... „îndeplinirea acestei sarcini, doborârea celui mai puternic reazem al reacțiunii nu numai europene, dar (putem spune acum) și asiaticе, ar face din proletariatul rus avangarda proletariatului revoluționar internațional”¹.

Cu alte cuvinte, centrul mișcării revoluționare urma să se mute în Rusia.

Se știe că desfășurarea revoluției în Rusia a confirmat cu prisosință această prevestire a lui Lenin.

E oare de mirare, după toate acestea, că țara care a săvârșit o astfel de revoluție și care are un astfel de proletariat a devenit patria teoriei și tacticii revoluției proletare?

¹ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 6, p. 27.

E oare de mirare că Lenin, conducătorul proletariatului din Rusia, a devenit totodată creatorul acestei teorii și tactici și conducătorul proletariatului internațional?

Capitolul 2

Metoda

Am spus mai sus că între Marx și Engels, pe de o parte, și Lenin, pe de alta, se află o întreagă perioadă de dominație a oportunismului Internaționalei a II-a. Pentru mai multă precizie, trebuie să adaug că aici nu e vorba de dominația formală a oportunismului, ci numai de dominația lui de fapt. Formal, în fruntea Internaționalei a II-a se aflau marxiști „dreptcredincioși”, „ortodocși” — Kautsky și alții. De fapt însă, activitatea de bază a Internaționalei a II-a s-a desfășurat pe linia oportunismului. Oportuniștii se adaptau burgheziei în virtutea firii lor mic-burgheze, adaptabile, iar „ortodocșii” se adaptau, la rândul lor, oportuniștilor, în interesul „păstrării unității” cu oportuniștii, în interesul „păcii în partid”. Urmarea a fost dominația oportunismului, căci între politica burgheziei și politica „ortodocșilor” exista un lanț continuu.

Aceasta a fost perioada dezvoltării relativ pașnice a capitalismului, perioada, ca să zicem așa, dinainte de război, în care contradicțiile catastrofale ale imperialismului nu apucaseră încă să iasă la iveală cu toată evidența, în care grevele economice ale muncitorilor și syndicatele se dezvoltau mai mult sau mai puțin „normal”, în care lupta electorală și fracțiunile parlamentare înregistrau succese „amețitoare”, în care formele legale de luptă erau ridicate în slava cerului și în care se credea că capitalismul „va fi ucis” cu ajutorul legalității, — într-un cuvânt, în care partidele din Internaționala a II-a proindeau osândă și nu voiau să se gândească serios la revoluție, la dictatura proletariatului, la educarea revoluționară a maselor.

În locul unei teorii revoluționare unitare — teze teoretice contradictorii și frânturi de teorii, rupte de lupta revoluționară vie a maselor și prefăcute în dogme învechite. De ochii lumii se amintea, desigur, de teoria lui Marx, dar cu scopul de a smulge dintr-însa spiritul ei revoluționar viu.

În loc de politică revoluționară — filistinism neputincios și politicianism mărginit, diplomatie parlamentară și combinații parlamentare. De ochii lumii se adoptau, desigur, rezoluții și lozinci „revoluționare”, dar cu scopul de a le pune la dosar.

În loc de a educa partidul și de a-l învăța tactica revoluționară justă pe baza propriilor greșeli, se ocoleau cu grijă chestiunile spinoase, care erau disimulate și cocoloșite. Desigur, de ochii lumii se întâmpla să se aducă vorba despre chestiunile spinoase, dar cu scopul de a sfârși cu o rezoluție de „gumilastic”².

Iată care era fizionomia Internaționalei a II-a, metoda ei de lucru, arsenalul ei.

Pe de altă parte, se apropia o nouă perioadă, o perioadă de războaie imperialiste și de lupte revoluționare ale proletariatului. Metodele vechi de luptă se arătau vădit insuficiente și neputincioase în fața atotputerniciei capitalului financiar.

Trebuia să se revizuiască întreaga activitate a Internaționalei a II-a, întreaga ei metodă de lucru, să se înlăture filistinismul, îngustimea de minte, politicianismul, renegarea, social-șovinismul, social-pacifismul. Trebuia să se verifice întreg arsenalul Internaționalei a II-a, să se arunce tot ce era ruginit și putred și să se făurească noi arme. Fără o astfel de muncă prealabilă nici nu se putea porni la război împotriva capitalismului. Fără această muncă prealabilă proletariatul risca să se trezească în fața noilor lupte revoluționare insuficient înarmat sau chiar pur și simplu neînarmat.

Onoarea verificării generale și a curățirii generale a grajdurilor augiene³ ale Internaționalei a II-a a revenit leninismului.

Iată în ce împrejurări s-a născut și s-a făurit metoda leninismului.

La ce se reduc cerințele acestei metode?

În primul rând, la **verificarea** dogmelor teoretice ale Internaționalei a II-a în focul luptei revoluționare a maselor, în focul practicii vii, adică la restabilirea unității distruse dintre teorie și practică, la lichidarea rupturii

² Nota CȘ: Gumilastic — Cauciuc, elastic, gumă.

³ Nota EP: Grajdurile lui Augias — Augias, pomenit și în „Iliada” lui Homer, a fost regele Elidei care — spune legenda — avea niște grajduri cu 3000 de boi ce nu mai fuseseră curățate de treizeci de ani. Când miticul erou Hercule a trecut pe acolo și a văzut murdăria din grajduri, a propus să le curețe el singur într-o zi, dacă regele Augias îi va da a zecea parte din cireada de trei mii de vite. Târgul a fost încheiat și atunci Hercule (avea doar o putere herculeană) a abătut înspre grajduri apele râurilor Alfeus și Peneus, care curgeau în apropiere; și astfel le-a curățat de tot gunoiul. Fapta a rămas în „istorie” și de atunci, ori de câte ori cineva vine cu curaj și mătură o stare de lucruri urâte sau murdare, lăsată așa de vremi îndelungate, se spune că a curățat grajdurile lui Augias. Se folosește și în ironie.

dintre ele, căci numai așa se poate crea un adevărat partid proletar înarmat cu o teorie revoluționară.

În al doilea rând, la **verificarea** politicii partidelor Internaționalei a II-a nu după lozincile și rezoluțiile lor (în care nu te poți încrede), ci după faptele lor, după acțiunile lor, căci numai astfel se poate cuceri și merita încrederea maselor proletare.

În al treilea rând, la **reorganizarea** întregii activități de partid într-un spirit nou, revoluționar, în spiritul educării și pregătirii maselor pentru lupta revoluționară, căci numai astfel pot fi pregătite masele pentru revoluția proletară.

În al patrulea rând, la **autocritica** partidelor proletare, la instruirea și educarea lor pe baza propriilor greșeli, căci numai astfel pot fi formate adevărate cadre, pot fi formați adevărați conducători de partid.

Iată baza și esența metodei leninismului.

Cum s-a aplicat această metodă în practică?

Oportuniștii Internaționalei a II-a au o serie de dogme teoretice, pe care le repetă într-una ca un refren veșnic. Să luăm câteva din ele.

Dogma întâia: despre condițiile luării puterii de către proletariat. Oportuniștii susțin că proletariatul nu poate și nu trebuie să ia puterea dacă nu formează majoritatea în țară. Ei nu aduc niciun argument, căci nu e posibilă nicio justificare teoretică sau practică a unei astfel de teze absurde. Să zicem că e așa, le răspunde Lenin domnilor din Internaționala a II-a. Dar dacă se ivește o situație istorică (război, criză agrară etc.) în care proletariatul, care formează minoritatea populației, are posibilitatea de a strânge în jurul său majoritatea covârșitoare a maselor muncitoare, de ce să nu ia el puterea? De ce să nu folosească proletariatul situația favorabilă, internațională și internă, pentru a rupe frontul capitalului și a grăbi deznodământul general? Oare n-a arătat Marx, încă din anii 1850–1860, că în Germania lucrurile ar putea sta „strălucit” în ceea ce privește revoluția proletară, dacă această revoluție ar putea fi sprijinită de către „o a doua ediție”, ca să zicem așa, „a războiului țărănesc”⁴? Oare nu-i știut de toată lumea că în Germania erau atunci relativ mai puțini proletari decât, de pildă, în Rusia în 1917? Oare practica revoluției proletare ruse n-a dovedit că această dogmă favorită a eroilor Internaționalei a II-a e lipsită de orice însemnătate vitală pentru proletariat? Oare nu e limpede că practica luptei revoluționare a maselor infirmă și răstoarnă această dogmă învechită?

Dogma a doua: proletariatul nu poate păstra puterea dacă nu dispune de

⁴ Nota EP: E vorba de afirmația făcută de K. Marx în scrisoarea sa către F. Engels din 16 Aprilie 1856 (K. Marx, F. Engels. *Opere*, vol. 29, p. 44).

un număr suficient de cadre instruite și de cadre administrative gata pregătite, capabile să organizeze conducerea țării; întâi trebuie pregătite aceste cadre în condițiile capitalismului, și numai după aceea trebuie luată puterea. Să zicem că e așa, răspunde Lenin; dar de ce n-am putea face astfel ca mai întâi să luăm puterea, să creăm condiții prielnice pentru dezvoltarea proletariatului, iar pe urmă să înaintăm cu pași de uriaș spre ridicarea nivelului cultural al maselor muncitoare, spre formarea de cadre numeroase de conducători și administratori din rândurile muncitorilor? Oare practica Rusiei n-a arătat că în condițiile puterii proletare cadrele de conducători proveniți din rândurile muncitorilor cresc de o sută de ori mai repede și mai temeinic decât în condițiile puterii capitalului? Oare nu e limpede că practica luptei revoluționare a maselor zdrobește fără milă și această dogmă teoretică a oportuniștilor?

Dogma a treia: metoda grevei politice generale e inacceptabilă pentru proletariat, căci ea e neîntemeiată din punct de vedere teoretic (vezi critica lui Engels), periculoasă din punct de vedere practic (ea poate dezorganiza mersul normal al vieții economice a țării și poate goli casele de bani ale sindicatelor) și nu poate înlocui formele parlamentare de luptă, care constituie principala formă a luptei de clasă a proletariatului. Bine, răspund leniniștii. Dar, mai întâi, Engels n-a criticat orice grevă generală, ci numai un anumit fel de grevă generală, greva generală economică a anarhiștilor⁵, preconizată de anarhiști în locul luptei politice a proletariatului. Ce legătură are aceasta cu metoda grevei generale **politice**? Al doilea: cine a dovedit, și unde, că forma parlamentară de luptă este principala formă a luptei proletariatului? Oare istoria mișcării revoluționare nu arată că lupta parlamentară este numai o școală și un mijloc auxiliar pentru organizarea luptei extraparlamentare a proletariatului, că problemele fundamentale ale mișcării muncitorești se rezolvă în regimul capitalist prin forță, prin lupta nemijlocită a maselor proletare, prin greva lor generală, prin insurecția lor? Al treilea: de unde a apărut chestiunea înlocuirii luptei parlamentare prin metoda grevei generale politice? Unde și când au încercat partizanii grevei generale politice să înlocuiască formele parlamentare de luptă prin forma de luptă extraparlamentară? Al patrulea: n-a arătat oare revoluția din Rusia că greva politică generală este școala cea mai de seamă a revoluției proletare și un mijloc de neînlocuit pentru mobilizarea și organizarea maselor largi ale proletariatului în ajunul asaltului împotriva fortărețelor capitalismului? Atunci ce rost au văicărelile filistine despre dezorganizarea mersului normal al vieții economice a țării și despre casele de bani ale sindicatelor? Oare nu e limpede că practica luptei revoluționare zdrobește și această dogmă a oportuniștilor?

⁵ K. Marx, F. Engels. *Opere*, vol. 18, pp. 470–488.

Etc. etc.

Iată de ce spunea Lenin că „teoria revoluționară nu e o dogmă”, că „ea se formează definitiv numai în strânsă legătură cu practica unei mișcări cu adevărat de masă și cu adevărat revoluționare” („Stângismul”⁶), căci teoria trebuie să servească practicii, căci „teoria trebuie să răspundă la întrebările puse de practică” („Prietenii poporului”⁷), căci ea trebuie să fie verificată în practică.

Cât privește lozincile politice și rezoluțiile politice ale partidelor din Internaționala a II-a, ajunge să ne amintim istoria cu lozinca „război războiului”, pentru a înțelege toată falsitatea și toată putreziciunea practicii politice a acestor partide, care își camuflează opera lor antirevoluționară cu lozinci și rezoluții revoluționare pompoase. Cine nu-și aduce aminte de demonstrația pompoasă a Internaționalei a II-a la Congresul de la Basel⁸, unde imperialiștii au fost amenințați cu toate grozăviile insurecției, dacă se vor hotări să înceapă războiul, și unde a fost proclamată teribila lozincă „război războiului”? Dar cine nu-și amintește de asemenea că după puțină vreme, chiar în ajunul războiului, rezoluția Congresului de la Basel a fost pusă la dosar, iar muncitorilor li s-a dat o lozincă nouă: să se extermină unul pe altul pentru gloria patriei capitaliste. Oare nu e limpede că lozincile și rezoluțiile revoluționare nu fac niciun ban dacă nu sunt întărite prin fapte? Ajunge să compari politica leninistă a transformării războiului imperialist în război civil cu politica trădătoare a Internaționalei a II-a în timpul războiului, pentru a înțelege toată josnicia politicianilor oportunistului și toată măreția metodei leninismului.

Nu pot să nu dau aici un citat din cartea lui Lenin „Revoluția proletară și renegatul Kautsky”, în care Lenin biciuiește fără cruțare încercarea oportunistă a lui K. Kautsky, liderul Internaționalei a II-a, de a judeca partidele nu după faptele lor, ci după documentele și lozincile lor așternute pe hârtie:

„Kautsky duce o politică tipic mic-burgheză și filistină, închipuindu-și... că **lansarea unei lozinci** ar schimba lucrurile. Toată istoria democrației burgheze spulberă această iluzie: pentru înșelarea poporului, democrații burghezi au lansat și lansează totdeauna tot felul de «lozinci». Esențialul este **să controlezi**

⁶ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 41, p. 7.

⁷ Ibid., vol. 1, p. 298.

⁸ Nota EP: Congresul de la Basel al Internaționalei a II-a s-a ținut în zilele de 24 și 25 noiembrie 1912. Acest congres a fost convocat în legătură cu războiul balcanic și cu pericolul unui război mondial. Congresul a discutat o singură chestiune: situația internațională și acțiunea ce trebuie dusă în comun împotriva războiului. Congresul a adoptat un manifest prin care chema pe muncitori să folosească organizarea și forța proletariatului pentru a duce lupta revoluționară împotriva pericolului de război și să declare „război războiului”.

sinceritatea lor, să confrunți cuvintele cu **faptele**, să nu te mulțumești cu vorbăria idealistă sau șarlatanească, ci să cauți să vezi **realitatea de clasă**.”⁹

Nu mai vorbesc de teama de autocritică a partidelor Internaționalei a II-a, de maniera lor de a-și ascunde greșelile, de a cocoloși chestiunile spinoase, de a-și acoperi lipsurile, făcând o falsă paradă, ca și cum totul ar fi în perfectă ordine, ceea ce tocește gândirea vie și frânează educarea revoluționară a partidelor pe baza propriilor greșeli, — manieră ridiculizată de Lenin și ținută de el la stâlpul infamiei. Iată ce a scris Lenin despre autocritica partidelor proletare în broșura sa „Stângismul”:

„Atitudinea unui partid politic față de greșelile sale este unul dintre cele mai importante și mai sigure criterii pentru a judeca dacă acest partid este serios și se achită în practică de obligațiile sale față de clasa sa și de masele muncitoare. A recunoaște sincer greșeala, a dezvălui cauzele ei, a analiza împrejurările care i-au dat naștere, a examina atent mijloacele prin care se poate îndrepta greșeala — iată caracteristica unui partid serios, iată ce înseamnă să-ți îndeplinești obligațiile, să educi și să instruiști clasa, iar apoi masele.”¹⁰

Unii spun că scoaterea la iveală a propriilor greșeli și autocritica sunt primejdioase pentru partid, deoarece ele pot fi folosite de adversar împotriva partidului proletariatului. Lenin socotea asemenea obiecțiuni ca neserioase și cu desăvârșire greșite. Iată ce a spus el în această privință, încă din 1904, în broșura sa „Un pas înainte”, când partidul nostru era încă slab și neînsemnat:

„Ei (adică adversarii marxismului — I. St.) jubilează și se strâmbă privind certurile noastre; ei vor căuta, desigur, să folosească pentru scopurile lor pasaje răzlețe din broșura mea închinată lipsurilor și slăbiciunilor partidului nostru. Social-democrații ruși sunt destul de căliți în focul luptelor ca să nu se lase intimidați de aceste pișcături, ca să continue, în ciuda lor, munca de autocritică și de demascare necruțătoare a lipsurilor proprii, care neapărat și inevitabil vor fi depășite prin creșterea mișcării muncitorești.”¹¹

⁹ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 37, pp. 302–303.

¹⁰ Ibid., vol. 41, pp. 40–41.

¹¹ Ibid., vol. 8, p. 192.

Acestea sunt, în general, trăsăturile caracteristice ale metodei leniniste.

Ceea ce cuprinde metoda lui Lenin se găsea deja în linii generale în învățătura lui Marx, care, după expresia acestuia, „în esența ei este critică și revoluționară”¹². Tocmai de acest spirit critic și revoluționar e pătrunsă, de la început și până la sfârșit, metoda lui Lenin. Ar fi însă o greșeală să se creadă că metoda lui Lenin este o simplă restabilire a ceea ce a dat Marx. În realitate, metoda lui Lenin este nu numai restabilirea, ci și concretizarea și dezvoltarea mai departe a metodei critice și revoluționare a lui Marx, a dialecticii lui materialiste.

¹² K. Marx, F. Engels. *Opere*, vol. 23, p. 27.

Capitolul 3

Teoria

Din această temă desprind trei probleme:

- A.** importanța teoriei pentru mișcarea proletară,
- B.** critica „teoriei” spontaneității,
- C.** teoria revoluției proletare.

3.1 Importanța teoriei

Unii cred că leninismul înseamnă primatul practicii asupra teoriei, în sensul că principalul în leninism este transpunerea în viață a tezelor marxiste, „îndeplinirea” acestor teze; în ceea ce privește însă teoria, leninismul nu s-ar prea sinchisi de ea. Se știe că Plehanov a făcut nu o dată haz de „nepăsarea” lui Lenin în ceea ce privește teoria și mai ales filozofia. Se știe de asemenea că mulți dintre practicienii leniniști de astăzi nu prea se ocupă cu teoria, mai cu seamă din cauza enormei munci practice pe care, prin forța împrejurărilor, sunt nevoiți s-o depună. Trebuie să spun că această părere, mai mult decât ciudată, despre Lenin și leninism e cu desăvârșire greșită și nu corespunde cât de puțin realității; că tendința practicienilor de a ignora teoria e în contradicție cu întreg spiritul leninismului și legată de mari primejdii pentru cauză.

Teoria este experiența mișcării muncitorești din toate țările, experiență luată sub aspectul ei general. Firește că teoria rămâne fără obiect dacă nu e legată cu practica revoluționară, întocmai după cum și practica devine oarbă dacă nu-și luminează calea prin teoria revoluționară. Teoria poate deveni însă

o forță uriașă a mișcării muncitorești dacă se formează în legătură indisolubilă cu practica revoluționară, căci ea, și numai ea, poate da mișcării siguranță, putere de orientare și înțelegerea legăturii interne a evenimentelor din jur, căci ea, și numai ea, poate ajuta practicii să înțeleagă nu numai cum și încotro merg clasele în prezent, dar și cum și încotro trebuie să meargă ele în viitorul apropiat. Lenin a fost doar acela care a proclamat și a repetat de zeci de ori cunoscuta teză:

„Fără teorie revoluționară nu poate să existe nici mișcare revoluționară.”¹³

Lenin a înțeles mai bine ca oricine marea însemnătate a teoriei, mai ales pentru un partid ca al nostru, având în vedere rolul care i-a revenit, de luptător de avangardă al proletariatului internațional, și având în vedere complexitatea situației interne și internaționale în care se află. Prevăzând, încă din 1902, acest rol deosebit al partidului nostru, Lenin a socotit necesar încă de pe atunci să amintească că:

„Rolul de luptător de avangardă poate să-l îndeplinească numai un partid călăuzit de o teorie înaintată.”¹⁴

E de prisos a mai dovedi că acum, când prezicerea lui Lenin în ceea ce privește rolul partidului nostru s-a realizat, această teză a lui Lenin capătă o deosebită forță și o deosebită însemnătate.

Cea mai vie expresie a înaltei însemnătăți pe care o dădea Lenin teoriei ar trebui, poate, văzută în faptul că nimeni altul decât Lenin nu a luat asupra-și îndeplinirea sarcinii deosebit de serioase de a sintetiza în filozofia materialistă ceea ce știința adusese mai important în perioada de la Engels până la Lenin și de a critica sub toate aspectele curente antimaterialiste din rândurile marxștilor. Engels a spus că „cu fiecare nouă mare descoperire materialismul trebuie să ia o nouă formă”¹⁵. Se știe că Lenin a fost acela care a îndeplinit pentru vremea sa această sarcină în minunata sa carte „Materialism și empiriocriticism”¹⁶. Se știe că Plehanov, căruia îi plăcea să facă haz de „nepăsarea” lui Lenin în ceea ce privește filozofia, nici nu s-a hotărât să pășească serios la îndeplinirea acestei sarcini.

¹³ Subliniat de mine.

V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 6, p. 23.

¹⁴ Ibid., p. 24.

¹⁵ K. Marx, F. Engels. *Opere*, vol. 21, p. 278.

¹⁶ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 18.

3.1.1 Critica „teoriei” spontaneității, sau despre rolul a-vangărzii în mișcare

„Teoria” spontaneității este teoria oportunismului, teoria ploconirii în fața spontaneității mișcării muncitorești, teoria tăgăduirii de fapt a rolului conducător al avangărzii clasei muncitoare, al partidului clasei muncitoare.

Teoria ploconirii în fața spontaneității se declară categoric contra faptului ca mișcarea muncitorească să aibă un caracter revoluționar. Ea nu admite ca mișcarea să se îndrepte pe linia luptei împotriva bazelor capitalismului, ea susține că mișcarea trebuie să urmeze exclusiv linia revendicărilor „realizabile”, „acceptabile” pentru capitalism, ea e cu totul pentru „linia de minimă rezistență”. Teoria spontaneității este ideologia trade-unionismului.

Teoria ploconirii în fața spontaneității se declară categoric împotriva imprimării unui caracter conștient, sistematic, mișcării spontane; ea nu admite ca partidul să meargă în fruntea clasei muncitoare, ca partidul să ridice masele până la nivelul conștiinței, ca partidul să ducă după sine mișcarea; ea susține că elementele conștiente ale mișcării nu trebuie să împiedice mișcarea să-și urmeze calea ei, ea susține că partidul trebuie numai să-și plece urechea la mișcarea spontană și să se târască în coada ei. Teoria spontaneității este teoria diminuării rolului elementului conștient în mișcare, ideologia „codismului”, baza logică a oricărui oportunism.

Practic, această teorie, care a apărut pe scenă încă înainte de prima revoluție din Rusia, a făcut ca adepții ei, așa-zii „ekonomiști”, să tăgăduiască necesitatea unui partid muncitoresc independent în Rusia, să se ridice împotriva luptei revoluționare a clasei muncitoare pentru doborârea țarismului, să propovăduiască politica trade-unionistă în mișcare și, în general, să caute să pună mișcarea muncitorească sub hegemonia burgheziei liberale.

Lupta vechii „Iskre” și critica strălucită a teoriei „codismului”, făcută de Lenin în broșura „Ce-i de făcut?”, nu numai că au nimicuit așa-zisul „ekonomism”, dar au creat și bazele teoretice ale mișcării cu adevărat revoluționare a clasei muncitoare ruse.

Fără o asemenea luptă nici vorbă nu putea fi de crearea unui partid muncitoresc independent în Rusia și de rolul lui conducător în revoluție.

Însă teoria ploconirii în fața spontaneității nu este numai un fenomen rusesc. Ea e foarte larg răspândită — ce-i drept, într-o formă puțin schimbată — în toate partidele Internaționalei a II-a, fără excepție. Am în vedere așa-zisa teorie a „forțelor de producție”, vulgarizată de către liderii Internaționalei a II-a, teorie care justifică totul și împacă pe toți, care constată faptele și le explică după ce ele au plictisit pe toată lumea și, constatând faptele, se mulțumește cu aceasta. Marx a spus că teoria materialistă nu se poate mărgini la explicarea

lumii, ci trebuie s-o și schimbe¹⁷. Dar Kautsky & Co. nu se sinchiesc de aceasta, ci preferă să rămână la prima parte a formulei lui Marx.

Iată unul dintre numeroasele exemple de aplicare a acestei „teorii”. Se spune că înaintea războiului imperialist partidele Internaționalei a II-a amenințau că vor declara „război războiului” dacă imperialiștii vor dezlanțui războiul. Se spune că chiar înainte de începerea războiului aceste partide au pus la dosar lozinca „război războiului” și au pus în practică lozinca contrară, a „războiului pentru patria imperialistă”. Se spune că această înlocuire a unei lozinci printr-alta a avut drept rezultat milioane de victime din rândurile muncitorilor. Ar fi însă o greșeală să se creadă că avem de-a face aici cu vinovați, că cineva ar fi trădat clasa muncitoare sau ar fi vândut-o. Nicidecum! Toate s-au petrecut cum trebuia să se petreacă. Întâi, pentru că, vedeți dumneavoastră, Internaționala este un „instrument de pace”, și nu de război. Al doilea, pentru că, față de „nivelul forțelor de producție” care exista în acea vreme, nu se putea întreprinde nimic altceva. „Vinovate” sunt „forțele de producție”. Acest lucru „ne” este explicat cu precizie de „teoria forțelor de producție” a d-lui Kautsky. Iar cine nu crede în această „teorie”, acela nu e marxist. Rolul partidelor? Însemnătatea lor în mișcare? Dar ce poate face partidul atunci când e vorba de un factor atât de hotărâtor ca „nivelul forțelor de producție”?...

Asemenea exemple de falsificare a marxismului s-ar putea aduce o mulțime.

E de prisos a mai dovedi că acest „marxism” falsificat, chemat să acopere goliciunea oportunismului, nu este decât o variantă, de tip european, a aceleiași teorii a „codismului”, împotriva căreia Lenin a luptat încă înainte de prima revoluție rusă.

E de prisos a mai dovedi că lichidarea acestei falsificări teoretice constituie condiția prealabilă a creării unor partide cu adevărat revoluționare în Apus.

3.2 Teoria revoluției proletare

Teoria leninistă a revoluției proletare pornește de la trei teze fundamentale:

Prima teză. Dominația capitalului financiar în țările capitaliste înaintate; emisiunea de hârtii de valoare ca una dintre cele mai importante operațiuni ale capitalului financiar; exportul de capital spre izvoarele de materii prime ca una dintre bazele imperialismului; atotputernicia oligarhiei financiare ca rezultat al dominației capitalului financiar, — toate acestea scot la iveală caracterul brutal, parazitar al capitalismului monopolist, fac ca jugul

¹⁷ K. Marx, F. Engels. *Opere*, vol. 3, p. 7.

trusturilor și sindicatelor capitaliste să fie de o sută de ori mai puternic simțit, grăbesc creșterea revoltei clasei muncitoare împotriva temelilor capitalismului, duc masele spre revoluția proletară ca spre unica salvare (vezi Lenin: „Imperialismul”).

De aici prima concluzie: ascuțirea crizei revoluționare înăuntrul țărilor capitaliste, creșterea elementelor exploziei pe frontul intern, proletar, din „metropole”.

A doua teză. Exportul intens de capital în țările coloniale și dependente, lărgirea „sferelor de influență” și a posesiunilor coloniale mergând până la a cuprinde întregul glob pământesc; transformarea capitalismului într-un **sis-tem mondial** de aservire financiară și asupra colonială a imensei majorități a populației pământului de către un pumn de state „înaintate”, — toate acestea, pe de o parte, au transformat diferitele economii naționale și teritorii naționale în verigile unui singur lanț, numit economie mondială; pe de altă parte, au împărțit populația globului pământesc în două lagăre: un pumn de țări capitaliste „înaintate”, care exploatează și asupresc întinse țări coloniale și dependente, și enorma majoritate a țărilor coloniale și dependente, nevoite să lupte pentru eliberarea lor de sub jugul imperialist (vezi „Imperialismul”).

De aici a doua concluzie: ascuțirea crizei revoluționare în țările coloniale, creșterea elementelor de revoltă împotriva imperialismului pe frontul extern, colonial.

A treia teză. Stăpânirea monopolistă a „sferelor de influență” și a coloniilor; dezvoltarea inegală a țărilor capitaliste, care duce la o luptă cruntă pentru împărțirea lumii între țările care au acaparat deja teritorii și cele care vor să-și capete „partea” lor; războaiele imperialiste ca unic mijloc de restabilire a „echilibrului” tulburat, — toate acestea duc la înțețirea luptei pe cel de-al treilea front, frontul intercapitalist, care slăbește imperialismul și înlesnește unitatea împotriva imperialismului a primelor două fronturi, a frontului proletar revoluționar și a celui colonial eliberator (vezi „Imperialismul”).

De aici a treia concluzie: inevitabilitatea războaielor sub imperialism și inevitabilitatea coalizării revoluției proletare din Europa cu revoluția colonială din Orient într-un singur front mondial al revoluției împotriva frontului mondial al imperialismului.

Toate aceste concluzii se contopesc, la Lenin, într-o singură concluzie generală, anume că **„imperialismul este ajunul revoluției socialiste”**¹⁸.

Potrivit cu aceasta se schimbă și însuși felul de a pune problema revoluției proletare, problema caracterului revoluției, a amploarei ei, a adâncimii ei; se

¹⁸ Subliniat de mine.

V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 27, p. 309.

schimbă schema revoluției în general.

Înainte vreme, premisele revoluției proletare erau analizate, de obicei, din punctul de vedere al stării economice al unei țări sau alta. Acum metoda aceasta nu mai este suficientă. Acum chestiunea trebuie privită din punctul de vedere al stării economice a tuturor țărilor sau a majorității lor, din punctul de vedere al situației economiei mondiale, deoarece diferitele țări și diferitele economii naționale au încetat de a mai constitui unități de sine stătătoare și s-au prefăcut în verigile unui singur lanț, numit economie mondială, deoarece vechiul capitalism „civilizat” s-a transformat în imperialism, iar imperialismul este un sistem mondial de aservire financiară și asupra colonială a imensei majorități a populației pământului de către un pumn de țări „înmaintate”.

Înainte era obiceiul să se vorbească de existența sau de lipsa condițiilor obiective ale revoluției proletare în diferite țări sau, mai exact, în cutare sau cutare țară dezvoltată. Acum acest punct de vedere nu mai este suficient. Acum trebuie să se vorbească de existența condițiilor obiective ale revoluției în tot sistemul economiei imperialiste mondiale, luată ca un singur tot; iar existența în cuprinsul acestui sistem a câtorva țări insuficient dezvoltate din punct de vedere industrial nu poate fi o piedică de neînviș pentru revoluție **dacă** sistemul, în întregul lui, sau, mai exact, **dat fiind că** sistemul în întregul său este copt pentru revoluție.

Înainte era obiceiul să se vorbească de revoluția proletară, într-o țară dezvoltată sau alta, ca de o entitate izolată și de sine stătătoare, opusă unui front național, izolat al capitalului, ca antipod al ei. Acum acest punct de vedere nu mai este suficient. Acum trebuie să vorbim de revoluția proletară mondială, fiindcă diferitele fronturi naționale ale capitalului s-au transformat în verigile unui singur lanț, numit frontul mondial al imperialismului, căruia trebuie să-i fie opus frontul comun al mișcării revoluționare din toate țările.

Înainte revoluția proletară era privită ca un rezultat al dezvoltării exclusiv interne a țării respective. Acum acest punct de vedere nu mai este suficient. Acum revoluția proletară trebuie privită, înainte de toate, ca rezultat al dezvoltării contradicțiilor în sistemul mondial al imperialismului, ca rezultat al ruperii lanțului frontului imperialist mondial într-o țară sau alta.

Unde va începe revoluția, unde poate fi rupt mai întâi frontul capitalului, în care țară?

Acolo unde industria este mai dezvoltată, unde proletariatul formează majoritatea, unde e mai multă cultură, unde e mai multă democrație — se răspundea, de obicei, înainte vreme.

Nu — răspunde teoria leninistă a revoluției — **nu neapărat acolo unde industria e mai dezvoltată** etc. Frontul capitalului va fi rupt acolo unde lanțul imperialismului este mai slab, deoarece revoluția proletară este rezul-

tatul ruperii lanțului frontului imperialist mondial în punctul cel mai slab al lui; și se poate întâmpla ca țara care a început revoluția, țara care a rupt frontul capitalului, să fie mai puțin dezvoltată din punct de vedere capitalist decât alte țări mai dezvoltate, care totuși au rămas în cadrul capitalismului.

În 1917 lanțul frontului imperialist mondial s-a dovedit mai slab în Rusia decât în celelalte țări. Acolo el s-a și rupt, deschizând drumul revoluției proletare. De ce? Pentru că în Rusia s-a desfășurat o măreață revoluție populară, în fruntea căreia a pășit un proletariat revoluționar, care a avut un aliat atât de serios ca masele de milioane ale țărănimii asuprite și exploatare de moșieri. Pentru că revoluția a avut acolo ca adversar un reprezentant atât de odios al imperialismului ca țarismul, care era lipsit de orice autoritate morală și care își atrăsese ura întregii populații. În Rusia lanțul s-a dovedit mai slab, cu toate că Rusia era mai puțin dezvoltată din punct de vedere capitalist decât, de pildă, Franța sau Germania, Anglia sau America.

Unde se va rupe lanțul în viitorul apropiat? Iarăși acolo unde este mai slab. Nu este exclus ca lanțul să se rupă, de pildă, în India. De ce? Pentru că acolo există un proletariat revoluționar, tânăr și combativ, care are un astfel de aliat ca mișcarea de eliberare națională — un aliat, fără îndoială, mare și, fără îndoială, serios. Pentru că în fața revoluției stă acolo un astfel de dușman cunoscut de toată lumea ca imperialismul străin, lipsit de credit moral și care și-a atras ura generală a maselor asuprite și exploatare din India.

Este de asemenea în totul posibil ca lanțul să se rupă în Germania. De ce? Pentru că factorii care acționează, de pildă, în India încep să acționeze și în Germania; și se înțelege că imensa deosebire dintre nivelul de dezvoltare din India și cel din Germania nu poate să nu-și pună pecetea asupra mersului și deznodământului revoluției din Germania.

Iată de ce Lenin spune că:

„Țările capitaliste din Europa apuseană își vor desăvârși dezvoltarea lor spre socialism... nu prin «coacerea» uniformă a socialismului în sânul lor, ci prin exploatarea unora din state de către altele, prin exploatarea primului dintre statele învinse în timpul războiului imperialist, îmbinată cu exploatarea întregului Orient. Iar Orientul, pe de altă parte, a pășit definitiv pe făgașul mișcării revoluționare tocmai din cauza acestui prim război imperialist și a fost antrenat definitiv în orbita generală a mișcării revoluționare mondiale.”¹⁹

Pe scurt: lanțul frontului imperialist trebuie să se rupă, de regulă, acolo

¹⁹ Ibid., vol. 45, pp. 424–425.

unde verigile lanțului sunt mai slabe și, în orice caz, nu neapărat acolo unde capitalismul e mai dezvoltat, unde proletariatul reprezintă cutare sau cutare procent din populație, iar țărănimea cutare procent etc.

Iată de ce calculele statistice asupra procentului pe care proletariatul dintr-o anumită țară îl reprezintă în raport cu populația acestei țări își pierd, când e vorba de rezolvarea problemei revoluției proletare, însemnătatea excepțională pe care bucuros le-o acordau tipicarii Internaționalei a II-a, care n-au înțeles imperialismul și se tem de revoluție ca de ciumă.

Mai departe. Eroii Internaționalei a II-a au afirmat (și continuă să afirme) că între revoluția burghezo-democratică, pe de o parte, și revoluția proletară, pe de altă parte, există o prăpastie sau, în orice caz, un zid chinezesc, care pune între una și cealaltă un interval de timp mai mult sau mai puțin îndelungat, în decursul căruia burghezia venită la putere dezvoltă capitalismul, iar proletariatul acumulează forțe și se pregătește pentru „lupta finală” împotriva capitalismului. Se socotește de obicei că acest interval trebuie să dureze multe decenii, dacă nu și mai mult. Este de prisos a mai dovedi că, în condițiile imperialismului această „teorie” a zidului chinezesc este lipsită de orice sens științific, că ea nu este și nu poate fi altceva decât un paravan, îndărătul căruia se ascund tendințele contrarevoluționare ale burgheziei. Este de prisos a mai dovedi că în condițiile imperialismului, care poartă în sine conflicte și războaie, în condițiile „ajunului revoluției socialiste”, când capitalismul „înfloritor” se preface în capitalism „muribund” (Lenin), iar mișcarea revoluționară crește în toate țările lumii, când imperialismul se unește cu toate forțele reacționare fără excepție, inclusiv cu țarismul și cu feudalismul, făcând astfel necesară coalizarea tuturor forțelor revoluționare, de la mișcarea proletară din Occident până la mișcarea de eliberare națională din Orient, când nimicirea rămășițelor orânduirii feudalo-iobăgiste devine cu neputință fără luptă revoluționară împotriva imperialismului, — este de prisos a mai dovedi că, în aceste condiții, revoluția burghezo-democratică dintr-o țară mai mult sau mai puțin dezvoltată trebuie să se apropie de revoluția proletară, că prima trebuie să se transforme în cea de a doua. Istoria revoluției din Rusia a demonstrat până la evidență justetea indiscutabilă a acestei teze. Nu degeaba, încă din 1905, în ajunul primei revoluții ruse, Lenin a înfățișat, în broșura sa „Două tactici”, revoluția burghezo-democratică și revoluția socialistă ca două verigi ale unui singur lanț, ca un singur tablou unitar al amplexării revoluției ruse:

„Proletariatul trebuie să ducă până la capăt revoluția democratică, alăturându-și masa țărănimii, spre a zdrobi prin forță rezistența absolutismului și a paraliza nestatornicia burgheziei. Proletariatul trebuie să săvârșească revoluția socialistă, alăturându-și masa elementelor semiproletare ale populației, spre a zdrobi

prin forță împotrivirea burgheziei și a paraliza nestatornicia țărănimii și a micii burghezii. Acestea sunt sarcinile proletariatului, sarcini pe care neoiscriștii le prezintă atât de strâmt în toate raționamentele și rezoluțiile lor asupra amploarei revoluției.”²⁰

Nu mai vorbesc despre alte lucrări, de mai târziu, ale lui Lenin, în care ideea transformării revoluției burgheze în revoluție proletară iese și mai mult în relief decât în „Două tactici”, ca una dintre pietrele unghiulare ale teoriei leniniste a revoluției.

Unii tovarăși își închipuie că Lenin ar fi ajuns la această idee abia în 1916, că până atunci el ar fi crezut că revoluția din Rusia se va menține un timp în cadrul burghez, că puterea va trece, prin urmare, din mâinile organului dictaturii proletariatului și a țărănimii în mâinile burgheziei, și nu în mâinile proletariatului. Se spune că această afirmație ar fi pătruns chiar și în presa noastră comunistă. Trebuie să spun că această afirmație e cu totul falsă, că nu corespunde deloc realității.

Aș putea să mă refer la cunoscuta cuvântare ținută de Lenin la Congresul al III-lea al partidului (1905), în care el califică dictatura proletariatului și a țărănimii, adică victoria revoluției democratice, nu ca „organizație de «ordine»”, ci ca „organizație de război”²¹. Aș putea să mă refer apoi la cunoscutele articole ale lui Lenin „Despre guvernul provizoriu”²² (1905), în care el, înfățișând perspectiva desfășurării revoluției ruse, pune în fața partidului sarcina „de a face ca revoluția rusă să nu fie o mișcare de câteva luni, ci o mișcare de mulți ani, ca ea să ducă nu numai la unele concesiuni mărunte din partea acelor care dețin puterea, ci la doborârea completă a acestei puteri”; în care el, desfășurând mai departe această perspectivă și legând-o cu revoluția din Europa, continuă apoi astfel:

„Și dacă aceasta va reuși, atunci... atunci incendiul revoluției va cuprinde Europa; muncitorul european, vlăguit de regimul reacțiunii burgheze, se va ridica, la rândul său, și ne va arăta «cum se face asta»; atunci avântul revoluționar al Europei va influența, la rândul său, Rusia și dintr-o epocă de câțiva ani revoluționari va face o epocă de câteva decenii revoluționare...”²³

²⁰ Ibid., vol. 11, p. 89.

²¹ Ibid., vol. 10, p. 129.

²² Nota EP: I.V. Stalin se referă la următoarele articole ale lui V.I. Lenin, scrise în 1905: Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu; Dictatura democratică revoluționară a proletariatului și a țărănimii; Despre guvernul revoluționar provizoriu (V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 10).

²³ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 10, p. 14.

Aș putea să mă refer apoi la un cunoscut articol al lui Lenin, publicat în Noiembrie 1915, în care el scrie:

„Proletariatul luptă și va lupta fără preget pentru cucerirea puterii, pentru republică, pentru confiscarea pământului..., pentru participarea «maselor populare neproletare» la eliberarea Rusiei **burgheze** de sub jugul «imperialismului» **feudalo-militar** (= țarismul). Și această eliberare a Rusiei burgheze de jugul țarismului, de stăpânirea moșierilor asupra pământului, proletariatul o va folosi **imediat**²⁴ nu pentru a ajuta pe țăranii înstăriți în lupta lor împotriva muncitorilor agricoli, ci pentru a săvârși revoluția socialistă în alianță cu proletarii din Europa.”²⁵

Aș putea, în sfârșit, să mă refer la cunoscutul pasaj din broșura lui Lenin „Revoluția proletară și renegatul Kautsky”, unde el, referindu-se la citatul de mai sus din „Două tactici” privitor la amploarea revoluției ruse, ajunge la următoarea concluzie:

„Lucrurile s-au petrecut întocmai cum am spus noi. Mersul revoluției a confirmat justetea raționamentului nostru. **La început**, împreună cu «toată» țăranimea împotriva monarhiei, împotriva moșierilor, împotriva înapoierii medievale (și în această măsură revoluția rămâne burgheză, burghezo-democratică). **Pe urmă**, împreună cu țăranimea săracă, împreună cu semiproletariatul, împreună cu toți exploatații, **împotriva capitalismului**, inclusiv împotriva bogătașilor de la sate, a chiaburilor, a speculanților, și în această măsură revoluția devine **socialistă**. A încerca să pui un zid chinezesc artificial între una și cealaltă, să despartă pe una de cealaltă prin altceva **decât** prin gradul de pregătire a proletariatului și tăria alianței dintre el și sărăciimea de la sate, înseamnă să comiți cea mai gravă denaturare a marxismului, înseamnă să-l trivializezi, să-i substitui liberalismul.”²⁶

Cred că ajunge.

Bine, ni se va spune, dar atunci de ce a luptat Lenin împotriva ideii „revoluției permanente (neîntrerupte)”?

²⁴ Subliniat de mine.

²⁵ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 27, p. 82.

²⁶ Ibid., vol. 37, pp. 321–322.

Pentru că Lenin propunea „să fie folosită în întregime” capacitatea revoluționară a țărănimii, să fie folosită până la capăt energia ei revoluționară pentru lichidarea totală a țarismului, pentru trecerea la revoluția proletară, pe câtă vreme partizanii „revoluției permanente” nu înțelegeau rolul serios al țărănimii în revoluția rusă, subapreciau forța energiei revoluționare a țărănimii, subapreciau forța și capacitatea proletariatului rus de a duce după sine țărănimea, îngreunând astfel opera eliberării țărănimii de sub influența burgheziei, opera străngerii țărănimii în jurul proletariatului.

Pentru că Lenin propunea ca opera revoluției **să fie încununată** cu trecerea puterii în mâinile proletariatului, pe câtă vreme partizanii revoluției „permanente” voiau **să înceapă** direct cu instaurarea puterii proletare, neînțelegând că ei închideau astfel ochii asupra unui asemenea „fleac” ca rămășițele feudalismului și nu țineau socoteală de o forță atât de serioasă ca țărănimea rusă, neînțelegând că o astfel de politică nu poate decât să frâneze câștigarea țărănimii de partea proletariatului.

Prin urmare, Lenin lupta împotriva partizanilor revoluției „permanente” nu pe chestiunea caracterului neîntrerupt al revoluției, căci Lenin însuși stătea pe punctul de vedere al revoluției neîntrerupte, ci din cauză că aceștia subapreciau rolul țărănimii, care formează o rezervă uriașă a proletariatului, din cauză că nu înțelegeau ideea hegemoniei proletariatului.

Ideea revoluției „permanente” nu trebuie privită ca o idee nouă. Ea a fost formulată pentru prima oară de Marx, la sfârșitul deceniului al cincilea al veacului trecut, în cunoscuta sa „Adresă” către „Liga comuniștilor” (1850). Din acest document au și luat „permanenții” noștri ideea revoluției neîntrerupte. Trebuie notat că „permanenții” noștri, luând această idee de la Marx, au modificat-o întrucâtva și, modificând-o, „au stricat-o”, făcând-o improprie pentru folosirea practică. A fost nevoie de mâna dibace a lui Lenin pentru a îndrepta această greșeală, pentru a lua ideea revoluției neîntrerupte a lui Marx în forma ei pură și a face din ea una dintre pietrele unghiulare ale teoriei sale asupra revoluției.

Iată ce spune Marx despre revoluția neîntreruptă (permanentă) în „Adresa” sa, după ce enumeră un șir de cerințe revoluționar-democratice, îndemnând pe comuniști să lupte pentru îndeplinirea lor:

„Pe când mic-burghezii democrați vor să încheie revoluția cât mai repede posibil, mulțumindu-se cu îndeplinirea unui număr cât mai mare din cerințele arătate mai sus, interesul nostru și sarcina noastră constă în a face ca revoluția să fie neîntreruptă, până ce toate clasele, mai mult sau mai puțin avute, vor fi fost înlăturate de la putere, până când proletariatul va fi cucerit puterea de stat, până când asociațiile proletarilor nu numai dintr-

o singură țară, ci din toate țările dominante din lume se vor fi dezvoltat într-atâta, încât concurența dintre proletarii acestor țări să înceteze, și până când cel puțin forțele de producție hotărâtoare vor fi fost concentrate în mâinile proletarilor.”²⁷

Cu alte cuvinte:

- A.** Marx n-a propus deloc ca revoluția în Germania anilor 1850–1860 să **înceapă** direct cu instaurarea puterii proletare, **contrar** planurilor „permanenților” noștri ruși.
- B.** Marx a propus să **se încununeze** doar opera revoluției cu puterea de stat proletară, răsturnând, pas cu pas, de pe înălțimile puterii, una după alta, fracțiunile burgheziei, pentru ca proletariatul, cucerind puterea, să aprindă apoi incendiul revoluției în toate țările; și aceasta e **în deplină concordanță** cu tot ceea ce ne-a învățat Lenin și cu ceea ce a făcut el în decursul revoluției noastre, călăuzindu-se după teoria sa asupra revoluției proletare în condițiile imperialismului.

Reiese că „permanenții” noștri ruși nu numai că au subapreciat rolul țărănimii în revoluția rusă și însemnătatea ideii hegemoniei proletariatului, ci au și modificat (în rău) ideea revoluției „permanente” a lui Marx, făcând-o improprie pentru practică.

Iată de ce Lenin a ridiculizat teoria „permanenților” noștri, denumind-o „originală” și „splendidă” și reproșându-le că nu vor „să se gândească din ce cauză viața a trecut timp de zece ani încheiați pe lângă această splendidă teorie” (Lenin a scris acest articol în 1915, după 10 ani de la apariția în Rusia a teoriei „permanenților”²⁸).

Iată de ce considera Lenin că această teorie este semimeneșevică, afirmând că aceasta „ia de la bolșevici chemarea către proletariatul de a duce o luptă revoluționară hotărâtă și de a cuceri puterea politică, iar de la menșevici «tăgăduirea» rolului țărănimii” (vezi articolul lui Lenin: „Două linii ale revoluției”).

Așa stă chestiunea cu ideea lui Lenin despre transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluția proletară, despre folosirea revoluției burgheze pentru trecerea „imediată” la revoluția proletară.

Mai departe. Înainte se socotea că victoria revoluției într-o singură țară nu este posibilă, presupunându-se că pentru victoria asupra burgheziei este

²⁷ K. Marx, F. Engels. *Opere*, vol. 7, p. 267.

²⁸ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 27, p. 82.

necesară o acțiune comună a proletarilor din toate țările înaintate sau, în orice caz, din majoritatea acestor țări. Acum acest punct de vedere nu mai corespunde realității. Acum trebuie să pornim de la posibilitatea unei asemenea victorii, deoarece dezvoltarea inegală și prin salturi a diferitelor țări capitaliste în condițiile imperialismului, dezvoltarea contradicțiilor catastrofale din sânul imperialismului, care duc la războaie inevitabile, creșterea mișcării revoluționare în toate țările din lume, — toate acestea duc nu numai la posibilitatea, ci și la necesitatea victoriei proletariatului în unele țări. Istoria revoluției din Rusia e o dovadă directă în acest sens. În același timp însă nu trebuie să uităm că doborârea burgheziei poate fi înfăptuită cu succes numai dacă există unele condiții absolut necesare, fără de care nici vorbă nu poate fi de luarea puterii de către proletariat.

Iată ce spune Lenin despre aceste condiții în broșura sa „Stângismul”:

„Legea fundamentală a revoluției, confirmată de toate revoluțiile și în special de cele trei revoluții ruse din secolul al XX-lea, constă în următoarele: pentru ca revoluția să aibă loc, nu ajunge ca masele exploatare și asuprite să devină conștiente că nu se mai poate trăi ca înainte și să ceară schimbări; pentru ca revoluția să aibă loc, este necesar ca exploatatorul să nu mai poată trăi și guverna ca mai înainte. Numai atunci **când «cei de jos» nu vor să mai fie ca înainte, iar «vârfurile» nu pot să mai guverneze ca înainte**, numai atunci revoluția poate să învingă. Acest adevăr se exprimă și prin cuvintele: **revoluția este imposibilă fără o criză națională generală (care să atingă și pe exploatați și pe exploatatori)**²⁹. Deci, pentru ca revoluția să aibă loc, trebuie, în primul rând, să obținem ca majoritatea muncitorilor (sau, în orice caz, majoritatea muncitorilor conștienți, care gândesc și sunt activi din punct de vedere politic) să înțeleagă pe deplin necesitatea revoluției, să fie gata să-și dea viața pentru ea; în al doilea rând, trebuie ca clasele stăpânitoare să treacă printr-o criză de regim, care să atragă în viața politică până și masele cele mai înapoiate..., care să slăbească guvernul și să dea posibilitate revoluționarilor să-l răstoarne repede.”³⁰

Dar a doborî puterea burgheziei și a instaura puterea proletariatului într-o singură țară nu înseamnă încă a asigura victoria completă a socialismului.

²⁹ Subliniat de mine.

³⁰ Ibid., vol. 41, pp. 69–70.

Consolidându-și puterea și ducând după sine țărănimea, proletariatul țării învingătoare poate și trebuie să construiască societatea socialistă. Înseamnă însă aceasta că el va repurta astfel victoria deplină, definitivă a socialismului, adică înseamnă oare aceasta că el poate, numai prin forțele unei singure țări, să statornicească definitiv socialismul și să pună țara pe deplin la adăpost de primejdia intervenției și deci și a restaurației? Nu, nicidecum. Pentru aceasta e necesară victoria revoluției cel puțin în câteva țări. De aceea dezvoltarea și sprijinirea revoluției în celelalte țări este o sarcină esențială a revoluției victorioase. De aceea revoluția țării biruitoare trebuie să se considere nu ca o entitate de sine stătătoare, ci ca un sprijin, ca un mijloc pentru grăbirea victoriei proletariatului în celelalte țări.

Lenin a exprimat această idee în două cuvinte, spunând că sarcina revoluției biruitoare constă în a realiza „maximul din ceea ce se poate realiza într-o singură țară **pentru** dezvoltarea, sprijinirea, trezirea revoluției **în toate țările**”³¹.

Acestea sunt, în linii generale, trăsăturile caracteristice ale teoriei leniniste a revoluției proletare.

³¹ Ibid., vol. 37, p. 313.

Capitolul 4

Dictatura proletariatului

Din această temă desprind trei probleme fundamentale:

- A.** dictatura proletariatului ca instrument al revoluției proletare;
- B.** dictatura proletariatului ca dominație a proletariatului asupra burgheziei;
- C.** Puterea Sovietică ca formă de stat a dictaturii proletariatului.

4.1 Dictatura proletariatului ca instrument al revoluției proletare

Problema dictaturii proletariatului este, înainte de toate, problema conținutului esențial al revoluției proletare. Revoluția proletară, mișcarea ei, amploarea ei, succesele ei devin realitate numai prin dictatura proletariatului. Dictatura proletariatului este instrumentul revoluției proletare, organul ei, punctul ei de sprijin cel mai important, chemat la viață, în primul rând, pentru a zdrobi împotrivirea exploatatorilor răsturnați și pentru a consolida cuceririle revoluției; în al doilea rând, pentru a duce până la capăt revoluția proletară, pentru a duce revoluția până la izbânda deplină a socialismului. A învinge burghezia, a doborî puterea ei, aceasta poate s-o facă revoluția și fără dictatura proletariatului. Dar a zdrobi împotrivirea burgheziei, a păstra victoria și a merge mai departe spre victoria definitivă a socialismului, aceasta nu mai poate s-o facă revoluția dacă nu creează, pe o anumită treaptă a dezvoltării sale, un organ special sub forma dictaturii proletariatului ca sprijin fundamental al ei.

„Problema puterii este problema fundamentală a oricărei revoluții” (Lenin). Înseamnă oare aceasta că lucrurile se mărginesc la luarea puterii, la cucerirea ei? Nu, nicidecum. Luarea puterii nu e decât începutul. Burghezia, doborâtă într-o țară, rămâne încă multă vreme, datorită multor cauze, mai puternică decât proletariatul care a răsturnat-o. De aceea esențialul constă în a păstra puterea, în a o consolida, în a o face de neînvins. Ce se cere pentru atingerea acestui scop? Pentru aceasta se cere să fie îndeplinite cel puțin trei sarcini principale, care se ridică în fața dictaturii proletare „a doua zi” după victorie:

- A.** zdrobirea împotrivirii moșierilor și capitaliștilor răsturnați și expropri-ați de revoluție, lichidarea oricăror încercări ale acestora de a restabili puterea capitalului;
- B.** organizarea operei de construire în spiritul strângerii tuturor oamenilor muncii în jurul proletariatului și îndrumarea acestei munci cu scopul de a pregăti lichidarea, desființarea claselor;
- C.** înarmarea revoluției, organizarea armatei revoluției, pentru lupta împotriva dușmanilor din afară, pentru lupta împotriva imperialismului.

Dictatura proletariatului este necesară pentru a realiza, pentru a îndeplini aceste sarcini.

„Trecerea de la capitalism la comunism” — spune Lenin — „cuprinde o întreagă epocă istorică. Atâta timp cât această epocă nu s-a terminat, exploatatorii nutresc în mod inevitabil speranța restaurării, iar această speranță se transformă în încercări de restaurare. Și după prima înfrângere serioasă, exploatatorii răsturnați — care nu se așteptau la această răsturnare, nu credeau că ar putea fi răsturnați, nu admiteau această idee — se aruncă în luptă cu o energie înzecită, cu o patimă turbată, cu o ură însutită, pentru recăștigarea «raiului» care le-a fost luat, pentru familiile lor care trăiau atât de bine și care acum sunt condamnate la ruină și mizerie (sau la o muncă «simplă...») de către «prostimea mârșavă». Iar exploatatorii capitaliști sunt urmați de marea masă a micii burghezii, ale cărei șovăieli și oscilări au fost dovedite de zeci de ani de experiență istorică în toate țările, și care astăzi urmează proletariatul, mâine se sperie de greutățile revoluției, se lasă cuprinsă de panică după prima înfrângere sau semi-înfrângere a muncitorilor, cade într-o stare de

nervozitate, se zbate, scâncește, fuge dintr-o tabără într-alta.”³²

Burghezia are motivele ei să facă încercări de restaurare, căci după răsturnare ea rămâne încă multă vreme mai puternică decât proletariatul care a răsturnat-o.

„Dacă exploatorii sunt învinși numai într-o singură țară” — spune Lenin — „și acesta este, desigur, cazul tipic, deoarece o revoluție simultană într-o serie de țări este o excepție rară — ei rămân totuși mai tari decât cei exploați.”³³

În ce constă puterea burgheziei răsturnate?

În primul rând, „în puterea capitalului internațional, în puterea și trăinicia legăturilor internaționale ale burgheziei”³⁴.

În al doilea rând, în faptul că „multă vreme după revoluție exploatorii păstrează în mod inevitabil o serie de enorme avantaje reale: le rămân banii (bani nu pot fi desființați dintr-odată), oarecare avere mobilă, adesea considerabilă, le rămân legăturile, priceperea de a organiza și administra, cunoașterea tuturor «secretelor» administrației (obiceiuri, metode, mijloace, posibilități); ei au studii mai înalte, legături strânse cu personalul tehnic superior (care trăiește și gândește în mod burghez), se pricep incomparabil mai bine în chestiunile militare (ceea ce e foarte important) etc. etc.”³⁵.

În al treilea rând, „în **puterea obișnuinței**, în puterea **micii producții**; pentru că, din nefericire, mica producție a mai rămas în lume într-o proporție foarte, foarte mare, iar mica producție generează capitalism și burghezie permanent, în fiecare zi, în fiecare ceas, spontan și în proporții de masă...” căci „a desființa clasele nu înseamnă numai a izgoni pe moșieri și pe capitaliști — aceasta am făcut-o relativ ușor — ci mai înseamnă să desființezi pe micii producători de mărfuri, iar aceștia nu pot fi izgoniți, nu pot fi zdrobiți, cu ei trebuie să te înțelegi. Ei pot fi (și trebuie să fie) transformați, reeducați, dar numai printr-o muncă de organizare îndelungată, lentă și prudentă”³⁶.

³² Ibid., pp. 272–273.

³³ Ibid., p. 271.

³⁴ Ibid., vol. 41, p. 6.

³⁵ Ibid., vol. 37, p. 271.

³⁶ Ibid., vol. 41, pp. 6, 27.

Iată de ce spune Lenin că:

„Dictatura proletariatului este războiul cel mai necruțător și mai plin de sacrificii al clasei celei noi împotriva unui dușman mai puternic, împotriva burgheziei, a cărei rezistență se înzecește prin răsturnarea ei”, că „dictatura proletariatului este o luptă crâncenă, sângeroasă și nesângeroasă, violentă și pașnică, militară și economică, pedagogică și administrativă împotriva forțelor și tradițiilor vechii societăți.”³⁷

E de prisos să mai dovedim că a îndeplini aceste sarcini într-un timp scurt, a face toate acestea în câțiva ani, e un lucru absolut imposibil. De aceea dictatura proletariatului, trecerea de la capitalism la comunism, nu trebuie privită ca o perioadă de scurtă durată, cuprinzând doar un șir de acte și decrete, „foarte revoluționare”, ci ca o întreagă epocă istorică, plină de războaie civile și de ciocniri externe, de muncă organizatorică tenace și de construire economică, de ofensive și retrageri, de victorii și înfrângeri. Această epocă istorică este necesară nu numai pentru a crea premisele economice și culturale ale victoriei depline a socialismului, ci și pentru a da proletariatului posibilitatea, în primul rând, de a se educa și căli ca forță capabilă de a conduce țara și, în al doilea rând, de a reeduca și transforma păturile mic-burgheze în direcția care asigură organizarea producției socialiste.

„Trebuie să străbateți” — spunea Marx muncitorilor — „15, 20, 50 de ani de războaie civile și de bătălii internaționale nu numai pentru a schimba relațiile existente, ci pentru a vă schimba și pe voi înșivă și pentru a deveni capabili de dominație politică.”³⁸

Continuând și dezvoltând ideea lui Marx, Lenin scrie:

„Sub dictatura proletariatului, vor trebui reeducați milioane de țărani și mici patroni, sute de mii de funcționari și slujbași ai statului, de intelectuali burghezi, vor trebui subordonați cu toții statului proletar și conducerii proletare, vor trebui învinse într-însii obiceiurile și tradițiile burgheze”, după cum vor trebui „... reeducați... printr-o luptă îndelungată, pe baza dictaturii proletariatului, și proletarii înșiși, care se eliberează de propriile lor prejudecăți mic-burgheze nu deodată, nu printr-o minune,

³⁷ Ibid., pp. 6, 27.

³⁸ K. Marx, F. Engels. *Opere*, vol. 8, p. 437.

nu din porunca maicii domnului, nu din porunca unei lozinci, a unei rezoluții sau a unui decret, ci numai printr-o luptă de masă îndelungată și grea împotriva influențelor mic-burgheze de masă.”³⁹

4.2 Dictatura proletariatului ca dominație a proletariatului asupra burgheziei

Din cele spuse se vede că dictatura proletariatului nu este o simplă schimbare de persoane în guvern, o schimbare de „cabinet” etc., păstrându-se neatinsă vechile rânduieli economice și politice. Menșevicii și oportuniștii din toate țările, care se tem de dictatură ca de foc și care, cuprinși de spaimă, substituie noțiunii de dictatură noțiunea de „cucerire a puterii”, reduc de obicei „cucerirea puterii” la o schimbare de „cabinet”, la venirea la putere a unui nou guvern format din oameni de soiul lui Scheidemann și Noske, MacDonald și Henderson. E de prisos să mai arătăm că aceste schimbări de cabinet și altele asemănătoare n-au nimic comun cu dictatura proletariatului, cu cucerirea adevăratei puteri de către adevăratul proletariat. MacDonalzii și Scheidemannii veniți la putere — atunci când se păstrează vechile rânduieli burgheze —, așa-zisele lor guverne, nu pot fi altceva decât un aparat auxiliar în mâinile burgheziei, decât un vâl pentru acoperirea plăgilor imperialismului, decât o unealtă în mâinile burgheziei împotriva mișcării revoluționare a maselor exploatate și asuprite. Aceste guverne sunt necesare capitalului ca paravan, atunci când nu-i este la îndemână, când nu-i convine sau când îi e greu să asuprească și să exploateze fără paravan masele. Firește, ivirea unor asemenea guverne e un simptom că „la ei acolo” (adică la capitaliști), „la Șipca”⁴⁰, lucrurile nu stau prea bine; dar asemenea guverne rămân totuși, în mod inevitabil, sub o formă camuflată, guverne ale capitalului. De la guvernul lui MacDonald sau Scheidemann până la cucerirea puterii de către proletariat e o distanță ca de la cer la pământ. Dictatura proletariatului nu este schimbare de guvern, ci un stat nou, cu noi organe ale puterii de stat la centru și în provincie, este statul proletariatului, care a luat naștere pe ruinele vechiului stat, ale statului burgheziei.

Dictatura proletariatului ia naștere nu pe baza rânduirilor burgheze, ci în cursul sfârșimării lor, după doborârea burgheziei, în cursul exproprierii moși-

³⁹ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 41, pp. 102, 101.

⁴⁰ Nota EP: „La trecătoarea Șipca totul merge bine” — exemplu tipic de inducere în eroare în felul comunicatelor militare din timpul războiului ruso-turc din 1877–1878.

erilor și capitaliștilor, în cursul socializării principalelor unelte și mijloace de producție, în cursul revoluției violente a proletariatului. Dictatura proletariatului este o putere revoluționară, care se sprijină pe întrebuițarea violenței împotriva burgheziei.

Statul este o mașină în mâinile clasei dominante pentru reprimarea împotrivirii dușmanilor ei de clasă. **În această privință** dictatura proletariatului nu se deosebește în fond prin nimic de dictatura oricărei alte clase, deoarece statul proletar este o mașină pentru reprimarea burgheziei. Există însă aici o deosebire **esențială**. Această deosebire constă în faptul că toate statele de clasă care au existat până acum au fost dictatura minorității exploatare asupra majorității exploatare, pe când dictatura proletariatului este dictatura majorității exploatare asupra minorității exploatare.

Pe scurt: **dictatura proletariatului este dominația proletariatului asupra burgheziei, dominație nelimitată de lege și care se sprijină pe violență, dominație care se bucură de simpatia și sprijinul maselor muncitoare și exploatare (Lenin: „Statul și revoluția”).**

De aici decurg două concluzii fundamentale:

Prima concluzie. Dictatura proletariatului nu poate fi o democrație „deplină”, o democrație pentru **toți**, atât pentru bogați cât și pentru săraci; dictatura proletariatului „trebuie să fie un stat **în chip nou** democratic (pentru⁴¹ proletari și neavuți în genere) și **în chip nou** dictatorial (împotriva burgheziei)”⁴². Pălăvrăgeala lui Kautsky & Co. despre egalitatea generală, despre democrația „pură”, despre democrația „desăvârșită” etc. nu este altceva decât o camuflare burgheză a faptului neîndoielnic că egalitatea între exploațați și exploatare este imposibilă. Teoria democrației „pure” este teoria aristocrației clasei muncitoare, domesticită și întreținută de jefuitorii imperialiști. Această teorie a fost creată pentru a acoperi plăgile capitalismului, pentru a sulemenii imperialismul și a-i da forță morală în lupta împotriva maselor exploatare. Nu există și nici nu pot exista sub capitalism „libertăți” reale pentru cei exploațați fie și numai din motivul că locurile de întrunire, tipografiile, depozitele de hârtie etc. necesare pentru folosirea „libertăților” sunt privilegiile ale exploatare. Nu există și nici nu poate exista sub capitalism o participare reală a maselor exploatare la conducerea țării fie și numai din motivul că sub cele mai democratice rânduiri, în condițiile capitalismului, guvernele nu sunt puse de către popor, ci de alde Rothschild, Stinnes, Rockefeller și Morgan. Democrația sub capitalism este o democrație **capitalistă**, democrația minorității exploatare, care se reazemă pe îngădirea drepturi-

⁴¹ Subliniat de mine.

⁴² V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 33, p. 35.

lor majorității exploatare și e îndreptată împotriva acestei majorități. Numai sub dictatura proletariatului sunt posibile libertăți reale pentru exploatați și participarea reală a proletarilor și țăranilor la conducerea țării. Sub dictatura proletariatului democrația este o democrație **proletară**, democrația majorității exploatare, care se sprijină pe îngădirea drepturilor minorității exploatare și e îndreptată împotriva acestei minorități.

A doua concluzie. Dictatura proletariatului nu poate lua naștere ca rezultat al dezvoltării pașnice a societății burgheze și a democrației burgheze; ea poate lua naștere numai în urma sfărâmării mașinii de stat burgheze, armatei burgheze, aparatului birocratic burghez, poliției burgheze.

„Clasa muncitoare nu poate să ia pur și simplu în stăpânire mașina de stat în forma sa existentă și s-o pună în funcțiune pentru propriile sale scopuri” — spun Marx și Engels în prefața la „Manifestul Partidului Comunist”. — Revoluția proletară „... nu va trece mașina birocratico-militară dintr-o mână în alta, cum se întâmpla până acum, ci o **va sfărâma**... — aceasta este condiția prealabilă a oricărei revoluții într-adevăr populare pe continent” — spune Marx într-o scrisoare din 1871 către Kugelmann.

Fraza restrictivă a lui Marx cu privire la continent a dat prilej oportuniștilor și menșevicilor din toate țările să urle că Marx ar fi admis, prin urmare, posibilitatea transformării pașnice a democrației burgheze în democrație proletară, cel puțin pentru unele țări care nu fac parte din continentul european (Anglia, America). Marx a admis într-adevăr o asemenea posibilitate, și el a avut temei să admită aceasta pentru Anglia și America din anii 1870–1880, când încă nu exista capitalismul monopolist, când încă nu exista imperialismul și când aceste țări, datorită condițiilor lor deosebite de dezvoltare, n-aveau încă un militarism și un birocratism dezvoltat. Așa stăteau lucrurile până la apariția imperialismului dezvoltat. Însă mai târziu, după 30–40 de ani, când situația din aceste țări s-a schimbat radical, când imperialismul s-a dezvoltat și a cuprins toate țările capitaliste, fără excepție, când militarismul și birocrația au apărut și în Anglia și în America, când condițiile deosebite de dezvoltare pașnică a Angliei și Americii au dispărut, atunci limitarea privitoare la aceste țări trebuia să cadă de la sine.

„În prezent” — spune Lenin —, în 1917, în epoca primului mare război imperialist, această limitare făcută de Marx cade. Atât Anglia cât și America, cei mai de seamă și ultimii reprezentanți — în întreaga lume — ai «libertății» anglo-saxone, în sensul absenței militarismului și birocratismului, au alunecat cu totul în

murdara și sângeroasa mlaștină a instituțiilor birocrato-militare din Europa, instituții care își subordonează totul, înăbușă totul. În prezent, în Anglia ca și în America, «condiția prealabilă a oricărei revoluții într-adevăr populare» este ***sfărâmarea, destrugerea*** «mașinii de stat gata formate» (adusă, în 1914–1917, în aceste țări la perfecțiunea «europeană», imperialistă).⁴³

Cu alte cuvinte, legea revoluției violente a proletariatului, legea sfărâmării mașinii de stat burgheze ca o condiție prealabilă a unei asemenea revoluții, este o lege necesară a mișcării revoluționare din țările imperialiste din întreaga lume.

Bineînțeles că într-un viitor îndepărtat, dacă proletariatul va învinge în țările capitaliste mai importante și dacă încercuirea capitalistă de azi va fi înlocuită cu o încercuire socialistă, calea dezvoltării „pașnice” e pe deplin posibilă pentru unele țări capitaliste, în care capitaliștii, datorită situației internaționale „neprielnice”, vor socoti nimerit să facă „de bunăvoie” concesii serioase proletariatului. Însă această presupunere are în vedere numai un viitor îndepărtat și posibil. Pentru viitorul apropiat, această presupunere n-are niciun temei, absolut niciun temei.

Iată de ce are dreptate Lenin când spune:

„Revoluția proletară este imposibilă **fără sfărâmarea** violentă a mașinii de stat burgheze și fără înlocuirea ei cu una nouă.”⁴⁴

4.3 Puterea Sovietică ca formă de stat a dictaturii proletariatului

Victoria dictaturii proletariatului înseamnă reprimarea burgheziei, sfărâmarea mașinii de stat burgheze, înlocuirea democrației burgheze cu democrația proletară. Asta este limpede. Care sunt însă organizațiile cu ajutorul cărora se poate îndeplini această muncă colosală? Că vechile forme de organizare a proletariatului, care s-au dezvoltat pe baza parlamentarismului burghez, sunt insuficiente pentru o asemenea muncă — acest lucru este neîndoielnic. Care sunt, deci, formele noi de organizare a proletariatului, în stare să joace rolul de gropar al mașinii de stat burgheze, în stare nu numai să sfărâme această mașină și nu numai să înlocuiască democrația burgheză cu democrația proletară, dar să și devină baza puterii de stat proletare?

⁴³ Ibid., p. 38.

⁴⁴ Ibid., vol. 37, pp. 254–255.

Această formă nouă de organizare a proletariatului o constituie sovietele.

În ce constă forța sovietelor în comparație cu vechile forme de organizare?

În faptul că sovietele sunt cele mai **cuprinzătoare** organizații de masă ale proletariatului, căci ele și numai ele cuprind pe toți muncitorii, fără excepție.

În faptul că sovietele sunt **singurele** organizații de masă care cuprind pe toți asupriții și exploatații, pe muncitori și țărani, pe soldați și marinari, și în care, din această cauză, conducerea politică a luptei maselor de către avangarda maselor, de către proletariat, poate fi exercitată cel mai ușor și cel mai complet.

În faptul că sovietele sunt **cele mai puternice organe** ale luptei revoluționare a maselor, ale acțiunii politice a maselor, ale insurecției maselor, organe în stare să zdrobească atotputernicia capitalului financiar și a anexelor lui politice.

În faptul că sovietele sunt organizațiile **nemijlocite** ale maselor înseși, adică organizațiile **cele mai democratice** și, prin urmare, organizațiile cu cea mai mare autoritate ale maselor, organizații care înlesnesc la maximum participarea lor la organizarea noului stat și la conducerea lui, și care descătușează cel mai mult energia revoluționară, inițiativa, capacitățile creatoare ale maselor în lupta pentru dărâmarea orânduirii vechi, în lupta pentru o orânduire nouă, proletară.

Puterea Sovietică este unirea și constituirea sovietelor locale într-o singură organizație comună de stat, în organizația de stat a proletariatului ca avangardă a maselor asuprite și exploatate și ca clasă dominantă, — este unirea lor în Republica Sovietelor.

Esența Puterii Sovietice constă în faptul că organizațiile cele mai largi și cele mai revoluționare tocmai ale claselor care erau asuprite de către capitaliști și moșieri, formează acum „baza **permanentă și unică** a întregii puteri de stat, a întregului aparat de stat”, că „tocmai acele mase care chiar și în republicile burgheze cele mai democratice”, deși, după lege, egale în drepturi, „erau de fapt înlăturate prin mii de procedee și tertipuri de la participarea la viața politică și de la folosirea drepturilor și libertăților democratice, sunt acum atrase la participarea **permanentă**, neapărată și totodată **hotărâtoare** în conducerea democratică a statului”⁴⁵.

Iată de ce Puterea Sovietică este o **formă nouă** de organizare de stat, care se deosebește principal de forma veche, burghezo-democratică și parlamentară, un **tip nou** de stat, adaptat nu scopurilor de exploatare și asuprire a maselor muncitoare, ci scopurilor de completă eliberare a lor de orice fel de

⁴⁵ Peste tot subliniat de mine.

V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 37, p. 520.

asuprire și exploatare, scopurilor dictaturii proletariatului.

Lenin are dreptate când spune că, odată cu apariția Puterii Sovietice, „epoca parlamentarismului burghezo-democratic a luat sfârșit și s-a deschis un nou capitol al istoriei mondiale: epoca dictaturii proletare”.

În ce constau trăsăturile caracteristice ale Puterii Sovietice?

În faptul că Puterea Sovietică este organizația de stat cea mai largă și cea mai democratică dintre toate organizațiile de stat posibile în condițiile existenței claselor, căci Puterea Sovietică, fiind arena alianței și colaborării dintre muncitorii și țăranii exploatați în lupta împotriva exploataților și sprijinindu-se în activitatea ei pe această alianță și pe această colaborare, este prin aceasta puterea majorității populației asupra minorității, este statul acestei majorități, expresia dictaturii ei.

În faptul că Puterea Sovietică este organizația de stat cea mai internaționalistă dintre toate organizațiile de stat ale societății împărțite în clase, căci Puterea Sovietică, dărâmând orice asuprire națională și sprijinindu-se pe colaborarea maselor muncitoare ale diferitelor naționalități, înlesnește prin aceasta unirea acestor mase într-o singură uniune de stat.

În faptul că Puterea Sovietică, prin însăși structura ei, înlesnește conducerea maselor asuprite și exploatare, conducere exercitată de către avangarda lor, de către proletariat, nucleul cel mai încheat și mai conștient al sovietelor.

„Experiența tuturor revoluțiilor și tuturor mișcărilor claselor asuprite, experiența mișcării socialiste mondiale ne învață” — spune Lenin — „că numai proletariatul e în stare să unească și să ducă după sine păturile fărâmițate și înapoiate ale populației muncitoare și exploatare”⁴⁶. Structura puterii de stat sovietice înlesnește realizarea învățămintelor acestei experiențe.

În faptul că Puterea Sovietică, unind puterea legislativă și cea executivă într-o organizație de stat unică și înlocuind circumscripțiile electorale teritoriale cu unitățile de producție, cu uzinele și fabricile, leagă direct pe muncitori și masele muncitoare, în genere, cu aparatul administrativ al statului, le învață să conducă țara.

În faptul că numai Puterea Sovietică poate să elibereze armata de subordonarea față de comandamentul burghez și s-o transforme dintr-un instrument de asuprire a poporului, cum este în orânduirea burgheză, într-un instrument de eliberare a poporului de sub jugul burgheziei proprii și străine.

În faptul că „numai organizația de stat sovietică poate într-adevăr să sfărâme dintr-odată și să distrugă definitiv aparatul vechi, adică burghez, birocratic și judecătoresc” (Ibid.).

⁴⁶ Ibid., p. 521.

În faptul că numai forma de stat sovietică, atrăgând organizațiile de masă ale populației muncitoare și exploatate la participarea permanentă și necondiționată în conducerea statului, poate să pregătească dispariția treptată a statului, dispariție care constituie unul dintre elementele esențiale ale societății viitoare fără stat, ale societății comuniste.

Republica Sovietică este, astfel, acea formă politică, căutată și în sfârșit găsită, în cadrul căreia trebuie să fie înfăptuită eliberarea economică a proletariatului, izbânda deplină a socialismului.

Comuna din Paris a fost embrionul acestei forme. Puterea Sovietică este dezvoltarea și desăvârșirea ei.

Iată pentru ce Lenin spune că:

„Republica Sovietelor de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor reprezintă nu numai o formă de tip mai înalt de instituții democratice... ci și **singura** formă în stare să asigure o trecere cât mai puțin dureroasă spre socialism.”⁴⁷

⁴⁷ Subliniat de mine.

V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 35, p. 170.

Capitolul 5

Problema țărănească

Din această temă desprind patru probleme:

- A.** modul de a pune problema;
- B.** țărănimea în timpul revoluției burghezo-democratice;
- C.** țărănimea în timpul revoluției proletare;
- D.** țărănimea după consolidarea Puterii Sovietice.

5.1 Modul de a pune problema

Unii își închipuie că esențialul în leninism este problema țărănească, că punctul de plecare al leninismului îl constituie problema țărănimii, a rolului ei, a greutății ei specifice. Este absolut inexact. Problema esențială a leninismului, punctul său de plecare, nu este problema țărănească, ci problema dictaturii proletariatului, a condițiilor cuceririi acesteia, a condițiilor de consolidare a acesteia. Problema țărănească, ca problema aliatului proletariatului în lupta lui pentru putere, este o problemă derivată.

Această împrejurare nu răpește însă câtuși de puțin problemei țărănești însemnătatea serioasă, arzătoare pe care ea o are, fără îndoială, pentru revoluția proletară. Se știe că prelucrarea serioasă a problemei țărănești a început în rândurile marxiștilor ruși chiar în ajunul primei revoluții (1905), când problema doborârii țarismului și a înfăptuirii hegemoniei proletariatului s-a ridicat în fața partidului în toată amplexarea ei, iar problema aliatului proletariatului în apropiata revoluție burgheză a devenit o problemă arzătoare. Se

știe de asemenea că problema țărănească a devenit în Rusia și mai actuală în perioada revoluției proletare, când problema dictaturii proletariatului, a cuceririi și menținerii ei a dus la problema aliaților proletariatului în apropiata revoluție proletară. Aceasta e și de înțeles: cine pornește și se pregătește să ia puterea, nu poate să nu se intereseze de problema aliaților săi reali.

În acest sens problema țărănească este o parte a problemei generale a dictaturii proletariatului și, ca atare, este una dintre problemele cele mai arzătoare ale leninismului.

Atitudinea de indiferență, ba chiar de-a dreptul negativă, a partidelor Internaționalei a II-a față de problema țărănească se explică nu numai prin condițiile de dezvoltare deosebite din Apus. Ea se explică, înainte de toate, prin faptul că aceste partide nu cred în dictatura proletariatului, se tem de revoluție și nu vor să ducă proletariatul la cucerirea puterii. Iar cine se teme de revoluție, cine nu vrea să ducă proletariatul la cucerirea puterii, acela nu poate să se intereseze de problema aliaților proletariatului în revoluție, — pentru el problema aliaților este o chestiune indiferentă, inactuală. Atitudinea ironică a eroilor Internaționalei a II-a față de problema țărănească este considerată în rândurile lor ca un semn de bonton, ca un semn de „adevărat” marxism. De fapt, în aceasta nu-i niciun dram de marxism, căci indiferența față de o problemă atât de importantă ca problema țărănească în ajunul revoluției proletare este reversul negării dictaturii proletariatului, este un semn neîndoios de directă trădare a marxismului.

Chestiunea se pune astfel: **sunt oare deja epuizate** posibilitățile revoluționare care zac în sânul țărănimii, datorită unor anumite condiții de existență ale acesteia, sau nu sunt epuizate? Și dacă nu sunt epuizate, **există oare speranță, temei** de a utiliza aceste posibilități **pentru** revoluția proletară, de a transforma țărănimea, majoritatea ei exploatată, dintr-o rezervă a burgheziei — cum a fost în timpul revoluțiilor burgheze din Apus și cum mai este și astăzi — într-o rezervă a proletariatului, în aliatul lui?

Leninismul răspunde la această întrebare afirmativ, adică în sensul că recunoaște existența unei capacități revoluționare în rândurile majorității țărănimii și în sensul posibilității de a o folosi în interesul dictaturii proletare.

Istoria celor trei revoluții din Rusia confirmă pe de-a-ntregul concluziile leninismului în această privință.

De aici concluzia practică că masele muncitoare ale țărănimii trebuie să fie sprijinite în lupta lor împotriva aservirii și exploatării, în lupta lor pentru izbăvire de asuprire și mizerie. Aceasta nu înseamnă, desigur, că proletariatul trebuie să sprijine **orice** mișcare țărănească. E vorba aici de sprijinirea unei mișcări și a unei lupte a țărănimii care să înlesnească direct sau indirect mișcarea de eliberare a proletariatului, care să aducă, într-un fel sau altul,

apă la moară revoluției proletare, care să contribuie la transformarea țărănimii într-o rezervă și într-un aliat al clasei muncitoare.

5.1.1 Țărănimea în timpul revoluției burghezo-democratice

Această perioadă cuprinde intervalul de timp dintre prima revoluție rusă (1905) și a doua (Februarie 1917) inclusiv. Trăsătura caracteristică a acestei perioade este eliberarea țărănimii de sub influența burgheziei liberale, **îndepărtarea** țărănimii de cadeți, **cotitura** țărănimii spre proletariat, spre partidul bolșevicilor. Istoria acestei perioade este istoria luptei dintre cadeți (burghezia liberală) și bolșevici (proletariatul) pentru câștigarea țărănimii. Soarta acestei lupte a fost hotărâtă de perioada dumelor, căci perioada celor patru dume a fost o lecție concretă pentru țărănime, lecție care a arătat țărănilor în mod vădit că nu vor primi din mâinile cadeților nici pământ, nici libertate, că țarul este cu totul de partea moșierilor, iar cadeții îl sprijină pe țar; că singura forță pe ajutorul căreia se poate conta sunt muncitorii de la orașe, proletariatul. Războiul imperialist n-a făcut decât să confirme lecția perioadei dumelor, desăvârșind îndepărtarea țărănimii de burghezie, desăvârșind izolarea burgheziei liberale; căci anii războiului au arătat cât de zadarnică, cât de iluzorie era speranța de a căpăta pacea de la țar și de la aliații lui burghezi. Fără lecțiile concrete ale perioadei dumelor, hegemonia proletariatului ar fi fost imposibilă.

Astfel s-a constituit alianța dintre muncitori și țărani în revoluția burghezo-democratică. Astfel s-a format hegemonia (conducerea) proletariatului în lupta comună pentru doborârea țarismului, hegemonie care a dus la revoluția din Februarie 1917.

Revoluțiile burgheze din Apus (Anglia, Franța, Germania, Austria) au urmat, după cum se știe, altă cale. Acolo hegemonia în revoluție nu aparținea proletariatului, care nu reprezenta și nici nu putea să reprezinte, din cauza slăbiciunii lui, o forță politică independentă, ci burgheziei liberale. Acolo țărănimea a căpătat eliberarea de sub jugul orânduirii iobage nu din mâinile proletariatului, care era puțin numeros și neorganizat, ci din mâinile burgheziei. Acolo țărănimea a mers împotriva orânduirii vechi împreună cu burghezia liberală. Acolo țărănimea a constituit rezerva burgheziei. Acolo revoluția a dus, din această cauză, la o enormă creștere a greutateii politice a burgheziei.

În Rusia, dimpotrivă, revoluția burgheză a dat rezultate diametral opuse. Revoluția din Rusia n-a dus la întărirea, ci la slăbirea burgheziei ca forță politică, nu la sporirea rezervelor ei politice, ci la pierderea rezervei ei principale, la pierderea țărănimii. Revoluția burgheză din Rusia a adus pe primul

plan nu burghezia liberală, ci proletariatul revoluționar, grupând în jurul lui masele de milioane ale țărănimii.

Așa se și explică, între altele, faptul că revoluția burgheză din Rusia s-a transformat în revoluție proletară într-un timp relativ scurt. Hegemonia proletariatului a fost germenul și treapta de trecere la dictatura proletariatului.

Cum se explică acest fenomen specific în revoluția rusă, care nu-și are precedent în istoria revoluțiilor burgheze din Apus? De unde provine acest caracter specific?

El se explică prin faptul că revoluția burgheză s-a desfășurat în Rusia în condiții mai dezvoltate ale luptei de clasă decât în Apus; că proletariatul rus devenise în această perioadă o forță politică de sine stătătoare, pe când burghezia liberală, înspăimântată de spiritul revoluționar al proletariatului, pierduse orice urmă de spirit revoluționar (mai cu seamă după învățămintele din 1905) și pășise pe calea alianței cu țarul și cu moșierii împotriva revoluției, împotriva muncitorilor și țăranilor.

Trebuie avute în vedere următoarele împrejurări care au determinat caracterul specific al revoluției burgheze ruse:

- A.** Concentrarea nemaipomenită a industriei ruse în ajunul revoluției. Se știe, de pildă, că în întreprinderile cu mai mult de 500 de muncitori lucrau în Rusia 54% din numărul total al muncitorilor, în timp ce într-o țară atât de dezvoltată ca America de Nord lucrau în întreprinderi asemănătoare numai 33% din numărul total al muncitorilor. E de prisos a mai dovedi că însăși această împrejurare, și dat fiind că exista un astfel de partid revoluționar ca partidul bolșevicilor, trebuia să transforme clasa muncitoare din Rusia într-o mare forță în viața politică a țării.
- B.** Formele odioase de exploatare în întreprinderi, la care se adăuga insuportabilul regim polițienesc al sbirilor țariști — împrejurare care transforma fiecare grevă serioasă a muncitorilor într-o mare acțiune politică și oțelea clasa muncitoare ca forță revoluționară până la capăt.
- C.** Slăbiciunea politică a burgheziei ruse, care se transformase, după revoluția din 1905, în slugărnice față de țarism și în contrarevoluție directă, — împrejurare care se explică nu numai prin spiritul revoluționar al proletariatului rus, care a aruncat burghezia rusă în brațele țarismului, ci și prin dependența directă a acestei burghezii de comenzile statului.
- D.** Existența unor rămășițe feudale dintre cele mai odioase și mai insuportabile la sate, completate de atotputernicia moșierului — împrejurare care a aruncat țărănimia în brațele revoluției.

- E.** Țarismul, care înăbușea tot ce era viu și care, prin samavolnicia sa, făcea ca jugul capitalistului și al moșierului să fie și mai greu, — împrejurare care a unit lupta muncitorilor și a țăranilor într-un singur torent revoluționar.
- F.** Războiul imperialist, care a contopit toate aceste contradicții ale vieții politice a Rusiei într-o adâncă criză revoluționară și a dat revoluției o forță de șoc nemaipomenită.

Încotro putea să-și îndrepte pașii țăranimea în asemenea condiții? La cine putea ea să caute sprijin împotriva atotputerniciei moșierului, împotriva samavolniciei țarului, împotriva războiului pustiitor care-i ruina gospodăria? La burghezia liberală? Dar ea îi era dușmană — aceasta o dovedea îndelungata experiență a celor patru dume. La socialiștii-revoluționari? Socialiștii-revoluționari erau, desigur, „mai buni” decât cadeții, și programul lor era „potrivit”, aproape țăranesc, dar ce puteau să realizeze socialiștii-revoluționari dacă ei înțelegeau să se bizuie numai pe țăranime și dacă erau slabi la orașe, de unde dușmanul își trage în primul rând forțele? Unde era acea forță nouă care să nu se oprească în fața niciunei piedici nici la sate, nici la orașe, care să pășească curajos în primele rânduri la luptă împotriva țarului și moșierului, care să ajute pe țăran să se smulgă din ghearele aservirii, să scape de lipsa de pământ, de asuprire, de război? Exista oare, în general, o asemenea forță în Rusia? Da, exista. Această forță era proletariatul rus, care și-a arătat puterea sa, capacitatea sa de a lupta până la capăt, curajul său, spiritul său revoluționar încă în 1905.

În orice caz, o altă forță de acest fel nu exista și nu putea fi găsită nicăieri.

Iată de ce țăranimea, părăsind pe cadeți și apropiindu-se de socialiștii-revoluționari, a sfârșit totuși prin a înțelege necesitatea de a se supune conducerii unui conducător atât de curajos al revoluției ca proletariatul rus.

Acestea sunt împrejurările care au determinat caracterul specific al revoluției burgheze ruse.

5.2 Țăranimea în timpul revoluției proletare

Această perioadă cuprinde intervalul de timp dintre revoluția din Februarie (1917) și cea din Octombrie (1917). Această perioadă este relativ scurtă, în total opt luni, însă din punctul de vedere al luminării politice și al educării revoluționare a maselor, aceste opt luni pot fi perfect comparate cu zeci de ani de dezvoltare constituțională obișnuită, căci ele sunt opt luni de **revoluție**. Trăsătura caracteristică a acestei perioade e continuarea revoluționării

țărănimii, faptul că ea și-a pierdut iluziile în socialiștii-revoluționari, **îndepărtarea** țărănimii de socialiștii-revoluționari, o nouă **cotitură** a ei spre **unirea directă** în jurul proletariatului ca singura forță până la capăt revoluționară, în stare să aducă țării pacea. Istoria acestei perioade este istoria luptei dintre socialiștii-revoluționari (democrația mic-burgheză) și bolșevici (democrația proletară) pentru țărănime, pentru câștigarea majorității țărănimii. Soarta acestei lupte a fost hotărâtă de perioada de coaliție, perioada Kerenski, refuzul socialiștilor-revoluționari și al menșevicilor de a confisca pământul moșieresc, lupta socialiștilor-revoluționari și a menșevicilor pentru continuarea războiului, ofensiva de pe front din iunie, instituirea pedepsei cu moartea pentru soldați, rebeliunea lui Kornilov.

Dacă mai înainte, în perioada premergătoare, problema principală a revoluției fusese doborârea țarului și a puterii moșierești, acum, în perioada de după revoluția din Februarie, când țarul nu mai exista, iar războiul care nu mai lua sfârșit distrugea economia țării, ruinând complet țărănimea, problema principală a revoluției era problema lichidării războiului. Centrul de greutate se deplasase, în mod vădit, de la problemele cu caracter pur intern la problema principală: războiul. „Să punem capăt războiului”, „să ne smulgem din ghearele războiului” — acesta era strigătul unanim al țării istovite și, în primul rând, al țărănimii.

Pentru a scăpa de război, însă, trebuia răsturnat Guvernul Provizoriu, trebuia doborâtă puterea burgheziei, trebuia doborâtă puterea socialiștilor-revoluționari și a menșevicilor, căci ei, și numai ei, prelungeau războiul până la „victoria finală”. Alt mijloc de a ieși din război decât doborârea burgheziei, practic, nu exista.

Aceasta a fost o nouă revoluție, revoluția proletară, căci ea mătura de la putere ultima fracțiune, fracțiunea de extremă stângă a burgheziei imperialiste, partidul socialiștilor-revoluționari și al menșevicilor, pentru a crea o putere nouă, proletară, Puterea Sovietelor, pentru a aduce la putere partidul proletariatului revoluționar, partidul bolșevicilor, partidul luptei revoluționare împotriva războiului imperialist și pentru o pace democratică. Majoritatea țărănimii a sprijinit lupta muncitorilor pentru pace, pentru Puterea Sovietelor.

O altă soluție nu exista pentru țărănime. O altă soluție nici nu putea să existe.

Perioada Kerenski a însemnat deci o învățătură concretă de cea mai mare importanță pentru masele muncitoare ale țărănimii, căci ea a dovedit concret că sub puterea socialiștilor-revoluționari și a menșevicilor țara nu se poate smulge din ghearele războiului și țărani nu vor vedea nici pământ, nici libertate; că menșevicii și socialiștii-revoluționari se deosebesc de cadeți numai

prin discursuri dulcege și făgăduieli mincinoase, că de fapt ei duc aceeași politică imperialistă, cadetă; că singura putere capabilă să scoată țara din impas poate fi numai Puterea Sovietelor. Prelungirea războiului n-a făcut decât să confirme justetea acestei învățături, să dea imbold revoluției și să îndrepte masele de milioane ale țărănimii și ale soldaților pe calea **grupării directe** în jurul revoluției proletare. Izolarea socialiștilor-revoluționari și a menșevicilor a devenit un fapt indiscutabil. Fără învățămintele concrete din perioada de coaliție, dictatura proletariatului ar fi fost cu neputință.

Acestea sunt împrejurările care au înlesnit procesul transformării revoluției burgheze în revoluție proletară.

Astfel s-a făurit dictatura proletariatului în Rusia.

5.3 Țărănimea după consolidarea Puterii Sovietice

Dacă mai înainte, în prima perioadă a revoluției, era vorba mai ales de doborârea țarismului, iar pe urmă, după revoluția din Februarie, era vorba, în primul rând, de a ieși din războiul imperialist prin doborârea burgheziei, acum, după lichidarea războiului civil și după consolidarea Puterii Sovietice, erau pe primul plan problemele construcției economice. A întări și dezvolta industria naționalizată; a lega în acest scop industria de gospodăria țărănească cu ajutorul comerțului reglementat de către stat; a înlocui sistemul de predare obligatorie a surplusului produselor agricole prin impozitul în natură, pentru ca după aceea, micșorând treptat impozitul în natură, să se ajungă la schimbul produselor industriale pe produsele gospodăriei țărănești; a înviora comerțul și a dezvolta cooperația, atrăgând în aceasta din urmă milioanele de țărani — iată cum prezenta Lenin sarcinile imediate ale construcției economice în drum spre construirea temeliei economiei socialiste.

Se spune că s-ar putea ca această sarcină să întreacă puterile unei țări agrare ca Rusia. Unii sceptici afirmă chiar că aceasta-i pură utopie, ceva irealizabil, căci țărănimea rămâne țărănime, că este compusă din mici producători și deci nu poate fi folosită pentru organizarea temeliei producției socialiste.

Scepticii se înșală însă, deoarece ei nu țin seamă de unele împrejurări, care au, în cazul de față, o însemnătate hotărâtoare. Să examinăm pe cele principale.

Întâi. Nu trebuie confundată țărănimea din Uniunea Sovietică cu țărănimea din Apus. Țărănimea care a trecut prin școala a trei revoluții, care împreună cu proletariatul și în frunte cu proletariatul a luptat împotriva țarului și a puterii burgheze, țărănimea care a primit pământul și pacea din

măinile revoluției proletare și a devenit, din această cauză, rezerva proletariatului — această țărănime nu poate să nu se deosebească de țărănimea care a luptat în timpul revoluției burgheze în frunte cu burghezia liberală, care a primit pământul din mâinile acestei burghezii și a devenit, din această cauză, rezerva burgheziei. E de prisos a mai dovedi că țărănimea sovietică, deprinsă a prețui prietenia politică și colaborarea politică cu proletariatul, și care își datorează libertatea acestei prietenii și colaborări, nu poate să nu formeze un material excepțional de favorabil pentru colaborarea economică cu proletariatul.

Engels a spus că „cucerirea puterii politice de către partidul socialist a devenit o chestiune de viitor apropiat”, că „pentru cucerirea ei partidul trebuie să meargă mai întâi de la oraș la sat și să devină puternic la sate” (vezi Engels: „Problema țărănească”). El a scris aceasta în ultimul deceniu al veacului trecut, având în vedere țărănimea din Apus. E oare nevoie să mai dovedim că comuniștii ruși, care au desfășurat în această direcție o activitate uriașă în decursul a trei revoluții, au și reușit să-și creeze la sate o influență și un sprijin la care tovarășii noștri din Apus nici nu cutează măcar să viseze? Cum se poate nega că această împrejurare nu poate să nu înlesnească în mod radical înfăptuirea colaborării economice dintre clasa muncitoare și țărănimea din Rusia?

Scepticii repetă mereu că mica țărănime constituie un factor incompatibil cu construcția socialistă. Dar să vedem ce spune Engels despre mica țărănime din Apus:

„Noi suntem în mod hotărât de partea țăranului cu gospodărie mică; vom face tot ce se poate ca să trăiască mai ușor, ca să-i înlesnim trecerea la asociere, în caz că el se va hotărî la aceasta; iar dacă nu va fi încă în stare să ia această hotărâre, vom căuta să-i dăm cât mai mult timp să se gândească pe petecul său de pământ. Vom proceda astfel nu numai pentru că socotim posibilă trecerea de partea noastră a țăranului cu gospodărie mică, care-și muncește singur pământul, dar și dintr-un interes direct de partid. Cu cât va fi mai mare numărul țăranilor pe care nu-i vom lăsa să ajungă proletari, pe care îi vom câștiga de partea noastră încă țărani fiind, cu atât mai ușor și mai repede va fi săvârșită transformarea socială. Nu ne-ar fi de niciun folos să amânăm această transformare până ce producția capitalistă se va fi dezvoltat peste tot până la ultimele sale consecințe, până când ultimul mic meseriaș și ultimul mic agricultor vor fi căzut jertfă mării producții capitaliste. Sacrificiile materiale care vor trebui făcute în acest sens din fondurile publice în interesul țara-

nilor pot să pară, din punctul de vedere al economiei capitaliste, bani aruncați pe gârlă; în realitate însă, ele vor fi un excelent plasament de capital, căci vor însemna o economie poate de zece ori mai mare în ceea ce privește cheltuielile transformării sociale în întregul ei. În acest sens putem fi deci foarte generoși față de țărani” (Ibid.).

Așa spunea Engels, având în vedere țărănimea din Apus. Dar nu e oare limpede că cele spuse de Engels nu pot fi înfăptuite nicăieri atât de lesne și de complet ca în țara dictaturii proletariatului? Oare nu e limpede că numai în Rusia Sovietică pot fi înfăptuite imediat și pe deplin atât „trecerea de partea noastră a țăranului cu gospodărie mică, care-și muncește singur pământul”, cât și „sacrificiile materiale” necesare pentru aceasta și „generozitatea față de țărani” necesară în acest scop? Oare nu e limpede că aceste măsuri și altele asemănătoare în folosul țăranilor se și înfăptuiesc în Rusia? Cum se poate tăgădui că această împrejurare, la rândul ei, trebuie să ușureze și să ducă înainte construcția economică a Țării Sovietelor?

Al doilea. Nu trebuie confundată agricultura din Rusia cu agricultura din Apus. Acolo dezvoltarea agriculturii urmează linia obișnuită a capitalismului, în condițiile unei adânci diferențieri a țăranimii, cu proprietăți mari și latifundii capitaliste private la un pol, cu pauperism, mizerie și robie salariată la celălalt. Acolo dezagregarea și descompunerea sunt, din această pricină, fenomene firești. Altfel stau lucrurile în Rusia. La noi, dezvoltarea agriculturii nu poate păși pe o astfel de cale fie și numai din motivul că existența Puterii Sovietice și naționalizarea uneltelor și mijloacelor de producție principale nu îngăduie o asemenea dezvoltare. În Rusia, dezvoltarea agriculturii trebuie să pășească pe o altă cale, pe calea cooperării milioanele de țărani mici și mijlocași, pe calea dezvoltării cooperăției de masă la sate, cooperăție sprijinită de stat prin credite avantajoase. Lenin a arătat just în articolele sale asupra cooperăției că dezvoltarea agriculturii la noi trebuie să meargă pe o cale nouă, pe calea atragerii prin cooperăție a majorității țăranimii la opera de construire a socialismului, pe calea introducerii treptate în agricultură a principiului colectivismului — la început în domeniul desfacerii, iar pe urmă și în domeniul producerii produselor agricole.

Extrem de interesante în această privință sunt unele fenomene noi care se observă la sate în legătură cu activitatea cooperativelor agricole. Se știe că în cadrul Uniunii cooperativelor agricole au luat naștere noi organizații puternice pentru diferite ramuri ale agriculturii — in, cartofi, ulei etc., — organizații care au un mare viitor. Astfel, Centrala Inului cuprinde o rețea întreagă de asociații de producție ale țăranilor cultivatori de in. Centrala Inului aprovizionează pe țărani cu sămânță și unelte de producție, și cumpără apoi de la

aceiași țărani întreaga producție de in, pe care o desface pe scară întinsă pe piață; ea asigură țăranilor participarea la beneficii și leagă, în felul acesta, gospodăria țărănească, prin intermediul Uniunii cooperativelor agricole, cu industria de stat. Cum poate fi numită o asemenea formă de organizare a producției? Acesta este, după mine, sistemul muncii la domiciliu al marii producții socialiste de stat în domeniul agriculturii. Vorbesc aici de sistemul muncii la domiciliu al producției socialiste de stat, prin analogie cu sistemul capitalist al muncii la domiciliu, de pildă, în domeniul industriei textile, unde meșteșugarul, primind de la capitalist materia primă și uneltele și predându-i întreaga sa producție, era de fapt un semisalariat care lucrează la domiciliu. Acesta este unul dintre numeroasele indicii care ne arată pe ce cale trebuie să pășească la noi dezvoltarea agriculturii. Nu mai vorbesc aici de alte indicii de același fel din celelalte ramuri ale agriculturii.

E de prisos a mai dovedi că imensa majoritate a țăranimii va păși bucuros pe această nouă cale de dezvoltare, respingând hotărât calea latifundiilor capitaliste private și a robiei salariate, calea mizeriei și a ruinei.

Iată ce spune Lenin despre căile de dezvoltare a agriculturii noastre:

„Stăpânirea de către stat a tuturor mijloacelor principale de producție, puterea de stat în mâinile proletariatului, alianța dintre acest proletariat și milioanele de țărani cu gospodării mici și foarte mici, asigurarea conducerii țăranimii de către acest proletariat etc. — nu reprezintă oare acestea tot ceea ce trebuie pentru ca prin cooperatie și numai prin cooperatie, pe care înainte o tratam drept negustorie și pe care, dintr-un anumit punct de vedere, avem dreptul s-o tratăm la fel și acum, sub regimul NEP-ului, — nu reprezintă oare acestea tot ceea ce e necesar pentru construirea unei societăți pe de-a-ntregul socialiste? Aceasta încă nu e construirea societății socialiste, dar e tot ceea ce este necesar și suficient pentru această construire.”⁴⁸

Vorbind mai departe despre necesitatea sprijinirii financiare și prin alte mijloace a cooperatiei ca „principiu nou de organizare a populației” și ca nouă „orânduire socială” sub dictatura proletariatului, Lenin continuă astfel:

„Orice orânduire socială ia naștere numai cu sprijinul financiar al unei anumite clase. E de prisos a mai aminti câte sute și sute de milioane de ruble a costat nașterea capitalismului «liber». Acum trebuie să ne dăm seama că, în momentul de față,

⁴⁸ Ibid., vol. 45, p. 392.

orânduirea socială pe care trebuie s-o susținem mai mult decât în mod obișnuit este orânduirea cooperatistă, și această convingere trebuie s-o transformăm în realitate. Însă orânduirea cooperatistă trebuie sprijinită în adevăratul înțeles al cuvântului, adică prin acest sprijin nu e destul să se înțeleagă sprijinirea oricărui schimb cooperatist de mărfuri, — prin acest sprijin trebuie să se înțeleagă sprijinirea unui schimb cooperatist la care **să participe într-adevăr adevăratele mase ale populației**” (Ibid., p. 393).

Ce dovedesc toate aceste fapte?

Ele dovedesc că scepticii nu au dreptate.

Ele dovedesc că dreptate are leninismul, care vede în masele muncitoare ale țărănimii o rezervă a proletariatului.

Ele dovedesc că proletariatul, care e la putere, poate și trebuie să folosească această rezervă pentru a lega strâns industria de agricultură, pentru a intensifica construirea socialismului și pentru a da dictaturii proletariatului acea temelie necesară fără de care nu este posibilă trecerea la economia socialistă.

Capitolul 6

Problema națională

Din această temă desprind două probleme principale:

- A.** modul de a pune problema;
- B.** mișcarea de eliberare a popoarelor asuprite și revoluția proletară.

6.1 Modul de a pune problema

În ultimele două decenii problema națională a suferit o serie de schimbări foarte serioase. Problema națională în perioada Internațională a II-a și problema națională în perioada leninismului sunt departe de a fi unul și același lucru. Ele se deosebesc profund nu numai ca întindere, ci și prin caracterul lor intrinsec.

Înainte vreme problema națională era limitată de obicei la un număr restrâns de chestiuni care priveau mai cu seamă naționalitățile „civilizate”. Irlandezii, Ungurii, Polonezii, Finlandezii, Sârbii și alte câteva naționalități europene — acestea erau popoarele lipsite de drepturi depline de a căror soartă se interesau liderii Internațională a II-a. Popoarele de zeci și sute de milioane de oameni din Asia și Africa, care îndură jugul național în forma cea mai brutală și mai crâncenă, rămâneau de obicei în afara câmpului lor vizual. Liderii Internațională a II-a nu se puteau hotărî să-i pună în același rând pe albi și pe negri, pe „civilizați” și „necivilizați”. Două-trei rezoluții găunoase și acre-dulci, care ocoleau cu grijă problema eliberării coloniilor — cu atât se puteau lăuda liderii Internațională a II-a. Acum această ambiguitate și inconsecvență în problema națională trebuie socotite lichidate. Leninismul a

scos la iveală această inconsecvență flagrantă, a dărâmat zidul dintre albi și negri, dintre europeni și asiatici, dintre robii „civilizați” și cei „necivilizați” ai imperialismului, legând astfel problema națională de problema coloniilor. Prin aceasta, problema națională a devenit, dintr-o problemă particulară și internă a diferitelor state, o problemă generală și internațională, problema mondială a eliberării de sub jugul imperialismului a popoarelor asuprite din țările dependente și din colonii.

Înainte vreme principiul autodeterminării națiunilor era de obicei greșit interpretat, fiind redus adesea la dreptul națiunilor la autonomie. Unii dintre liderii Internaționalei a II-a au mers chiar până acolo că au transformat dreptul de autodeterminare într-un drept de autonomie culturală, adică într-un drept al națiunilor asuprite de a-și avea instituțiile lor culturale, lăsând întreaga putere politică în mâinile națiunii dominante. Urmarea a fost că ideea autodeterminării risca să se transforme dintr-o armă de luptă împotriva anexiunilor într-o unealtă de justificare a anexiunilor. Acum această confuzie trebuie socotită ca lichidată. Leninismul a lărgit noțiunea de autodeterminare, interpretând-o ca drept al popoarelor asuprite din țările dependente și din colonii la despărțire totală, ca drept al națiunilor la o existență de stat independentă. În felul acesta a fost înlăturată posibilitatea de a justifica anexiunile prin interpretarea dreptului de autodeterminare ca drept de autonomie. Iar principiul însuși al autodeterminării a fost transformat în felul acesta dintr-o unealtă de înșelare a maselor — cum a fost, fără îndoială, în mâinile social-șoviniștilor în timpul războiului imperialist — într-o armă de demascare a tuturor tendințelor imperialiste și mașinațiilor șoviniste, într-un instrument de educare politică a maselor în spiritul internaționalismului.

Înainte vreme problema națiunilor asuprite era privită de obicei ca o chestiune pur juridică. Proclamarea solemnă a „egalității națiunilor în drepturi”, nenumărate declarații cu privire la „egalitatea națiunilor” — iată cu ce se îndeletniceau partidele Internaționalei a II-a, cocoloșind faptul că „egalitatea națiunilor” sub imperialism — când un grup de națiuni (minoritatea) trăiește din exploatarea unui alt grup de națiuni — nu este decât o batjocorire a popoarelor subjugate. Acum acest punct de vedere burghezo-juridic în problema națională trebuie socotit ca demascat. Leninismul a coborât problema națională de pe înălțimile declarațiilor pompoase pe pământ, arătând că declarațiile asupra „egalității națiunilor” sunt goale de conținut și false dacă nu sunt întărite de către partidele proletare prin sprijinirea directă a luptei de eliberare pe care o duc popoarele asuprite. Problema națiunilor asuprite a devenit astfel problema sprijinirii, ajutorării reale și permanente a națiunilor asuprite în lupta pe care o duc împotriva imperialismului, pentru o egalitate reală a națiunilor, pentru o existență de stat independentă.

Înainte vreme problema națională era privită în spirit reformist, ca o problemă izolată, de sine stătătoare, fără nicio legătură cu problema generală a puterii capitalului, a doborârii imperialismului, a revoluției proletare. Se presupunea în mod tacit că victoria proletariatului în Europa este posibilă fără o alianță directă cu mișcarea de eliberare din colonii, că problema național-colonială se poate rezolva pe nesimțite, „de la sine”, rămânând la o parte de calea largă a revoluției proletare, fără luptă revoluționară împotriva imperialismului. Acum acest punct de vedere antirevoluționar trebuie socotit ca demascat. Leninismul a dovedit — iar războiul imperialist și revoluția din Rusia au confirmat — că problema națională poate fi rezolvată numai în legătură cu revoluția proletară și pe baza ei, că drumul victoriei revoluției în Apus trece prin alianța revoluționară cu mișcarea de eliberare a coloniilor și a țărilor dependente împotriva imperialismului. Problema națională este o parte a problemei generale a revoluției proletare, o parte a problemei dictaturii proletariatului.

Chestiunea se pune astfel: **sunt oare deja epuizate** posibilitățile revoluționare care există în sânul mișcării revoluționare de eliberare a țărilor asuprite, sau nu? Și dacă nu sunt epuizate, există oare speranță, temei de a utiliza aceste posibilități pentru revoluția proletară, de a transforma țările dependente și coloniale dintr-o rezervă a burgheziei imperialiste într-o rezervă a proletariatului revoluționar, într-un aliat al acestuia?

Leninismul răspunde la această întrebare afirmativ, adică în sensul că recunoaște existența unei capacități revoluționare în sânul mișcării naționale de eliberare din țările asuprite, în sensul posibilității de a o folosi în vederea doborârii dușmanului comun, în vederea doborârii imperialismului. Mecanismul dezvoltării imperialismului, războiul imperialist și revoluția din Rusia confirmă în **întregime** concluziile leninismului în această privință.

De aici urmează necesitatea sprijinirii, a sprijinirii hotărâte și active a mișcării de eliberare națională a popoarelor asuprite și dependente de către proletariatul națiunilor „dominante”.

Aceasta, bineînțeles, nu înseamnă că proletariatul trebuie să sprijine **orice** mișcare națională, pretutindeni și întotdeauna, în fiecare caz concret aparte. E vorba de sprijinirea acelor mișcări naționale care urmăresc slăbirea, doborârea imperialismului, și nu întărirea și menținerea lui. Există cazuri în care mișcarea națională a unora dintre țările asuprite vine în conflict cu interesele dezvoltării mișcării proletare. Este de la sine înțeles că în asemenea cazuri nici vorbă nu poate fi de sprijinire. Problema drepturilor națiunilor nu este o problemă izolată, o problemă în sine, ci o parte a problemei generale a revoluției proletare, subordonată întregului și care trebuie să fie privită sub unghiul de vedere al întregului. În anii 1840–1850 Marx era pentru mișcarea națională a

polonezilor și ungarilor și împotriva mișcării naționale a cehilor și slavilor de sud. Pentru ce? Pentru că cehii și slavii de sud erau pe atunci „popoare reacționare”, „avantposturi ruse” în Europa, avantposturi ale absolutismului, pe când polonezii și ungurii erau „popoare revoluționare”, care luptau împotriva absolutismului. Pentru că sprijinirea mișcării naționale a cehilor și slavilor de sud însemna pe atunci sprijinirea indirectă a țarismului, cel mai primejdios dușman al mișcării revoluționare din Europa.

„Diferitele revendicări ale democrației” — spune Lenin — „inclusiv autodeterminarea, nu sunt ceva absolut, ci o **părticică** a mișcării democratice generale (în prezent: socialiste generale) **mondiale**. Este posibil ca în unele cazuri concrete părticica să fie în contradicție cu întregul; în acest caz ea trebuie să fie respinsă.”⁴⁹

Așa stau lucrurile în ceea ce privește unele dintre mișcărilor naționale, în ceea ce privește caracterul reacționar pe care ar putea să-l aibă aceste mișcări, firește, dacă vor fi apreciate nu din punct de vedere formal, nu din punctul de vedere al drepturilor abstracte, ci în mod concret, din punctul de vedere al intereselor mișcării revoluționare.

Același lucru trebuie spus cu privire la caracterul revoluționar al mișcărilor naționale în general. Caracterul revoluționar neîndoielnic al majorității covârșitoare a mișcărilor naționale este tot atât de relativ și de specific, pe cât de relativ și de specific este caracterul reacționar pe care ar putea să-l aibă unele dintre mișcărilor naționale. Caracterul revoluționar al mișcării naționale în condițiile asupririi imperialiste nu presupune deloc existența obligatorie a unor elemente proletare în sânul acestei mișcări, existența unui program revoluționar sau republican al mișcării, existența unei baze democratice a acestei mișcări. Lupta emirului afgan pentru independența Afganistanului este, în mod obiectiv, o luptă **revoluționară**, cu toate vederile monarhiste ale emirului și ale partizanilor lui, căci această luptă slăbește, descompune, subminează imperialismul, în timp ce lupta unor democrați și „socialiști”, unor „revoluționari” și republicani așa de înfocați ca, bunăoară, Kerenski și Tserețeli, Renaudel și Scheidemann, Cernov și Dan, Henderson și Klynes, dusă în timpul războiului imperialist, a fost o luptă **reacționară**, căci ea a avut ca rezultat sulemenirea, întărirea și victoria imperialismului. Lupta negustorilor și a intelectualilor burghezi egipteni pentru independența Egiptului este, pentru aceleași motive, o luptă obiectiv **revoluționară**, cu toată originea burgheză și cu toată apartenența la burghezie a fruntașilor mișcării naționale

⁴⁹ Ibid., vol. 30, p. 39.

egiptene, cu toate că ei sunt contra socialismului; pe când lupta guvernului „muncitoresc” englez pentru păstrarea stării de dependență a Egiptului este, pentru aceleași motive, o luptă **reacționară**, cu toată originea proletară și cu toată apartenența la proletariat a membrilor acestui guvern, cu toate că ei sunt „pentru” socialism. Nu mai vorbesc de mișcarea națională a altor țări coloniale și dependente mai mari, ca de pildă India și China. Fiecare pas spre eliberare al acestor țări, chiar dacă el calcă cerințele democrației formale, este o lovitură de măciucă dată imperialismului, adică un pas fără îndoială **revoluționar**.

Lenin are dreptate când afirmă că mișcarea națională din țările asuprite nu trebuie privită din punctul de vedere al democrației formale, ci din punctul de vedere al rezultatelor concrete pe care le aduce în bilanțul general al luptei împotriva imperialismului, adică „nu în mod izolat, ci pe scară mondială” (Ibid.).

6.2 Mișcarea de eliberare a popoarelor asuprite și revoluția proletară

În rezolvarea problemei naționale, leninismul pornește de la următoarele teze:

- A.** lumea este împărțită în două lagăre: de o parte, o mână de națiuni civilizate, care dețin capitalul financiar și exploatează imensa majoritate a populației globului pământesc; de cealaltă parte, popoarele asuprite și exploatare din colonii și țările dependente, care formează această majoritate;
- B.** coloniile și țările dependente, asuprite și exploatare de către capitalul financiar, formează o imensă rezervă și un foarte puternic izvor de forțe pentru imperialism;
- C.** lupta revoluționară a popoarelor asuprite din țările dependente și coloniale împotriva imperialismului este singura cale a eliberării lor de asuprire și exploatare;
- D.** cele mai importante țări coloniale și dependente au și pornit pe calea mișcării de eliberare națională, care nu poate să nu ducă la criza capitalismului mondial;
- E.** interesele mișcării proletare din țările dezvoltate și ale mișcării de eliberare națională din colonii impun unirea acestor două genuri de mișcări revoluționare într-un front comun împotriva dușmanului comun, îm-

potriva imperialismului;

- F.** izbânda clasei muncitoare în țările dezvoltate și eliberarea popoarelor asuprite de sub jugul imperialismului nu sunt cu puțință fără formarea unui front revoluționar comun și întărirea lui;
- G.** formarea unui front revoluționar comun nu este cu puțință dacă proletariatul națiunilor asupritoare nu va sprijini în mod direct și hotărât mișcarea de eliberare a popoarelor asuprite împotriva imperialismului „metropolei”, căci „nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare” (**Engels**);
- H.** această sprijinire înseamnă susținerea, apărarea, transpunerea în viață a lozincii: dreptul națiunilor la despărțire, la o existență de stat independentă;
- I.** fără aplicarea acestei lozinci nu este posibilă realizarea unirii și colaborării națiunilor într-o economie mondială unică, care constituie baza materială a izbânzii socialismului mondial;
- J.** această unire poate fi numai de bunăvoie, bazată pe încredere reciprocă și pe relații frățești între popoare.

De aici două laturi, două tendințe în problema națională: tendința de eliberare politică din lanțurile imperialismului și de formare a unor state naționale independente — tendință care a luat naștere datorită asupririi imperialiste și exploatării coloniale — și tendința de apropiere economică între națiuni, tendință care a luat naștere în legătură cu formarea pieței mondiale și a economiei mondiale.

„Capitalismul în dezvoltare” — spune Lenin — „cunoaște două tendințe istorice în problema națională. Prima: deșteptarea vieții naționale și a mișcărilor naționale, lupta împotriva oricărei asupriri naționale, crearea de state naționale. A doua: dezvoltarea și strângerea relațiilor de tot felul între națiuni, sfărâmarea barierelor naționale, crearea unei unități internaționale a capitalului, a vieții economice în general, a politicii, a științei etc.

Ambele tendințe constituie legea mondială a capitalismului. Prima predomină la începutul dezvoltării lui, a doua caracterizează capitalismul matur, care merge spre transformarea sa în societatea socialistă.”⁵⁰

⁵⁰ Ibid., vol. 24, p. 136.

Pentru imperialism, aceste două tendințe sunt contradicții de neîmpăcat, căci imperialismul nu poate trăi fără exploatarea și menținerea cu forța a coloniilor în cadrul unui „singur tot”, căci imperialismul nu poate apropia națiunile decât prin anexiuni și cuceriri coloniale, fără de care el este, în general, de neconceput.

Pentru comunism, dimpotrivă, aceste tendințe nu sunt decât două laturi ale uneia și aceleiași chestiuni, chestiunea eliberării popoarelor asuprite de sub jugul imperialismului, căci comunismul știe că unirea popoarelor într-o economie mondială unică nu este posibilă decât pe baza încrederii reciproce și a înțelegerii liber consimțite, că drumul unirii de bunăvoie a popoarelor trece prin despărțirea coloniilor de acel „singur tot” imperialist, prin transformarea lor în state independente.

De aici necesitatea unei lupte înverșunate, neîntrerupte și hotărâte împotriva șovinismului imperialist al „socialiștilor” națiunilor dominante (Anglia, Franța, America, Italia, Japonia etc.), care nu vor să lupte împotriva guvernelor lor imperialiste, care nu vor să sprijine lupta popoarelor asuprite din coloniile „lor” pentru eliberarea de asuprire, pentru despărțirea de stat.

Fără o asemenea luptă nu-i de conceput educarea clasei muncitoare a națiunilor dominante în spiritul internaționalismului adevărat, în spiritul apropierii de masele muncitoare din țările dependente și din colonii, în spiritul unei pregătiri reale a revoluției proletare. Revoluția n-ar fi învins în Rusia, Kolceak și Denikin n-ar fi fost zdrobiți, dacă proletariatul rus n-ar fi avut simpatia și sprijinul popoarelor asuprite din fostul imperiu rus. Însă pentru a câștiga simpatia și sprijinul acestor popoare, el a trebuit, înainte de toate, să sfărâme lanțurile imperialismului rus și să elibereze aceste popoare de sub jugul național.

Fără aceasta n-ar fi fost posibilă consolidarea Puterii Sovietice, sădirea internaționalismului adevărat și crearea acelei minunate organizații de colaborare a popoarelor care se numește Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste și care constituie prototipul viu al unirii viitoare a popoarelor într-o economie mondială unică.

De aici, necesitatea luptei împotriva închistării, îngustimii și izolării naționale a socialiștilor din țările asuprite, care nu vor să se ridice mai presus de interesele lor înguste naționale și care nu înțeleg legătura dintre mișcarea de eliberare a țării lor și mișcarea proletară din țările dominante.

Fără o asemenea luptă nu este de conceput apărarea politicii de sine stătătoare a proletariatului națiunilor asuprite și a solidarității lui de clasă cu proletariatul din țările dominante, în lupta pentru doborârea dușmanului comun, în lupta pentru doborârea imperialismului.

Fără o asemenea luptă, internaționalismul ar fi cu neputință.

Aceasta este calea educării maselor muncitoare ale națiunilor dominante și asuprite, a educării lor în spiritul internaționalismului revoluționar.

Iată ce spune Lenin despre această activitate bilaterală a comunismului în vederea educării muncitorilor în spiritul internaționalismului:

„Poate oare această educare... să fie concret identică la marile națiuni asupritoare și la micile națiuni asuprite? la națiunile anexioniste și la națiunile anexate?

Evident că nu. Calea către aceeași țintă: deplina egalitate în drepturi, apropierea cât mai strânsă și contopirea ulterioară a tuturor națiunilor, urmează aici, evident, drumuri concrete diferite, — tot așa precum, de pildă, linia de la o margine a unei pagini spre centrul ei merge spre stânga, iar cea de la marginea opusă spre același centru merge spre dreapta. Dacă, fiind în general pentru fuziunea națiunilor, social-democratul aparținând unei mari națiuni asupritoare anexioniste va uita o singură clipă că Nicolai al II-lea al «său», Wilhelm al II-lea al «său», George, Poincaré etc. sunt și ei pentru fuziunea cu națiunile mici (pe calea anexiunilor) — Nicolai al II-lea pentru «fuziunea» cu Galiția, Wilhelm al II-lea pentru «fuziunea» cu Belgia etc. — acest social-democrat nu va fi decât un doctrinar ridicol în domeniul teoriei și o unealtă a imperialismului în practică.

Centrul de greutate al educației internaționaliste a muncitorilor din țările asupritoare trebuie să-l constituie negreșit propagarea și apărarea de către ei a libertății de despărțire a țărilor asuprite. Fără aceasta nu poate fi vorba de internaționalism. Avem dreptul și datoria să tratăm ca pe un imperialist și un nemernic pe orice social-democrat aparținând națiunii asupritoare care nu ar duce o asemenea propagandă. Este o cerință imperioasă, chiar dacă înainte de venirea socialismului cazuri de despărțire n-ar fi posibile și «realizabile» decât în 1 din 1 000 de cazuri...

Dimpotrivă. Social-democratul aparținând unei națiuni mici trebuie să pună accentul, în agitația pe care o duce, pe primul cuvânt al formulei noastre comune: «unirea de bunăvoie a națiunilor». El poate, fără a-și călca îndatoririle sale de internaționalist, să fie și pentru independența politică a națiunii sale, și pentru înglobarea ei în statul vecin X, Y, Z etc. însă, în toate cazurile, el trebuie să lupte împotriva meschinei îngustimi, mărginiri, închistări și izolări naționale, să lupte ca să se țină

seama de întreg, de ceea ce este general, ca să se subordoneze interesele particulare intereselor generale.

Cei care nu aprofundează chestiunea găsesc că ar fi «contradicție» ca social-democrații națiunilor asupritoare să insiste asupra «libertății de despărțire», iar social-democrații națiunilor asuprite asupra «libertății de unire». E de-ajuns să te gândești puțin ca să vezi că nu există și nici nu poate exista nicio altă cale care să ducă la internaționalism și la fuziunea națiunilor, că în situația dată nu există și nu poate exista nicio altă cale pentru atingerea acestui scop.”⁵¹

⁵¹ Ibid., vol. 30, pp. 44–45.

Capitolul 7

Strategia și tactica

Din această temă desprind șase probleme:

- A.** strategia și tactica ca știință a conducerii luptei de clasă a proletariatului;
- B.** etapele revoluției și strategia;
- C.** fluxurile și refluxurile mișcării și tactica;
- D.** conducerea strategică;
- E.** conducerea tactică;
- F.** reformism și revoluționarism.

7.1 Strategia și tactica ca știință a conducerii luptei de clasă a proletariatului

Perioada de dominație a Internaționalei a II-a a fost, în special, o perioadă de formare și instruire a armatelor proletare politice în condițiile unei dezvoltări mai mult sau mai puțin pașnice. A fost perioada parlamentarismului ca formă predominantă a luptei de clasă. Problemele marilor ciocniri de clasă, ale pregătirii proletariatului pentru bătăliile revoluționare, ale căilor de cucerire a dictaturii proletare nu erau atunci, precum se părea, la ordinea zilei. Sarcina era limitată la folosirea tuturor căilor de dezvoltare legală pentru formarea și instruirea armatelor proletare, la folosirea parlamentarismului potrivit condițiilor în care proletariatul rămânea și trebuia, precum se părea, să rămână

în rolul de opoziție. Este inutil a mai dovedi că într-o asemenea perioadă, și înțelegând astfel sarcinile proletariatului, nu putea să existe nicio strategie unitară, nicio tactică pusă la punct. Existau frânturi, idei separate asupra tacticii și strategiei, însă o tactică și o strategie nu existau.

Păcatul de moarte al Internaționalei a II-a nu constă în faptul că ea a urmat, la timpul său, tactica folosirii formelor parlamentare de luptă, ci în faptul că ea a supraestimat importanța acestor forme, considerându-le aproape singurele posibile; iar când a venit perioada bătăliilor revoluționare deschise și când problema formelor de luptă extraparlamentare a trecut pe primul plan, partidele Internaționalei a II-a s-au dat în lături de la noile sarcini, le-au respins.

Abia în perioada următoare, în perioada acțiunilor deschise ale proletariatului, în perioada revoluției proletare, când chestiunea doborârii burgheziei a devenit direct o chestiune de ordin practic, când problema rezervelor proletariatului (strategia) a devenit o problemă dintre cele mai arzătoare, când toate formele de luptă și de organizare — și cele parlamentare, și cele extraparlamentare (tactica) — s-au precizat în totul, abia în această perioadă au putut fi elaborate o strategie unitară și o tactică pusă la punct a luptei proletariatului. Genialele idei ale lui Marx și Engels asupra tacticii și strategiei, ascunse cu grijă de oportuniștii Internaționalei a II-a, au fost scoase la lumina zilei de către Lenin tocmai în această perioadă. Dar Lenin nu s-a mărginit numai la restabilirea diferitelor teze tactice ale lui Marx și Engels. El le-a dezvoltat și le-a completat cu idei și teze noi, reunindu-le într-un sistem de reguli și principii călăuzitoare pentru conducerea luptei de clasă a proletariatului. Broșurile lui Lenin ca „Ce-i de făcut?”, „Două tactici”, „Imperialismul”, „Statul și revoluția”, „Revoluția proletară și renegatul Kautsky”, „Stângismul” sunt, fără doar și poate, contribuții extrem de prețioase la tezaurul comun al marxismului, la arsenalul lui revoluționar. Strategia și tactica leninismului este știința conducerii luptei revoluționare a proletariatului.

7.2 Etapele revoluției și strategia

Strategia este determinarea direcției loviturii principale a proletariatului pe baza etapei respective a revoluției, este elaborarea planului corespunzător de dispoziție a forțelor revoluționare (a rezervelor principale și secundare), este lupta pentru realizarea acestui plan de-a lungul întregii etape date a revoluției.

Revoluția noastră a trecut prin două etape și a intrat, după Revoluția din Octombrie, în etapa a treia. Strategia s-a schimbat potrivit acestor etape.

Prima etapă. 1903–Februarie 1917. Scopul: doborârea țarismului, li-

chidarea completă a rămășițelor feudalismului. Principala forță a revoluției: proletariatul. Rezerva cea mai apropiată: țărănimea. Direcția loviturii principale: izolarea burgheziei liberalo-monarhiste, care căuta să câștige de partea ei țărănimea și să lichideze revoluția printr-o **înțelegere** cu țarismul. Planul de dispoziție a forțelor: alianța între clasa muncitoare și țărănime. „Proletariatul trebuie să ducă până la capăt revoluția democratică, alăturându-și masa țărănimii, spre a zdrobi prin forță rezistența absolutismului și a paraliza nestatornicia burgheziei”⁵².

A doua etapă. Martie 1917–Octombrie 1917. Scopul: doborârea imperialismului în Rusia și ieșirea din războiul imperialist. Forța principală a revoluției: proletariatul. Rezerva cea mai apropiată: țărănimea săracă. Proletariatul țărilor vecine ca rezervă probabilă. Prelungirea războiului și criza imperialismului ca moment favorabil. Direcția loviturii principale: izolarea democrației mic-burgheze (menșevicii, socialiștii-revoluționari), care căuta să câștige de partea ei masele muncitoare ale țărănimii și să pună capăt revoluției printr-o **înțelegere** cu imperialismul. Planul de dispoziție a forțelor: alianța dintre proletariat și țărănimea săracă. „Proletariatul trebuie să săvârșească revoluția socialistă, alăturându-și masa elementelor semiproletare ale populației, spre a zdrobi prin forță împotrivirea burgheziei și a paraliza nestatornicia țărănimii și a micii burghezii”⁵³.

A treia etapă. A început după Revoluția din Octombrie. Scopul: consolidarea dictaturii proletariatului într-o singură țară, folosind-o ca punct de sprijin pentru doborârea imperialismului în toate țările. Revoluția depășește cadrul unei singure țări; a început epoca revoluției mondiale. Forțele principale ale revoluției: dictatura proletariatului într-o singură țară, mișcarea revoluționară a proletariatului din toate țările. Rezervele principale: masele semiproletare și ale micii țărănime din țările dezvoltate, mișcarea de eliberare din colonii și din țările dependente. Direcția loviturii principale: izolarea democrației mic-burgheze, izolarea partidelor Internaționalei a II-a, care reprezintă principalul sprijin al politicii de **înțelegere** cu imperialismul. Planul de dispoziție a forțelor: alianța dintre revoluția proletară și mișcarea de eliberare din colonii și țările dependente.

Strategia are de-a-face cu forțele principale ale revoluției și cu rezervele lor. Ea se schimbă în funcție de trecerea revoluției de la o etapă la alta, rămânând în fond neschimbată în tot timpul unei etape date.

⁵² V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 11, p. 89.

⁵³ Ibid.

7.3 Fluxurile și refluxurile mișcării și tactica

Tactica este determinarea liniei de conduită a proletariatului pentru o perioadă relativ scurtă de flux sau reflux al mișcării, de avânt sau declin al revoluției, este lupta pentru realizarea acestei linii prin înlocuirea vechilor forme de luptă și de organizare cu altele noi, prin schimbarea vechilor lozinci cu altele noi, prin combinarea acestor forme etc. Dacă strategia are ca scop câștigarea războiului, de pildă, împotriva țarismului sau împotriva burgheziei, ducerea până la capăt a luptei împotriva țarismului sau împotriva burgheziei, apoi tactica își pune scopuri mai puțin esențiale, deoarece ea nu urmărește să câștige războiul în întregime, ci să câștige cutare sau cutare bătălii, cutare sau cutare lupte, să înlătuiească cu succes cutare sau cutare campanii, cutare sau cutare acțiuni, potrivit situației concrete din perioada respectivă de avânt sau de declin a revoluției. Tactica este o parte a strategiei, subordonată acesteia din urmă și destinată s-o servească.

Tactica se schimbă în funcție de fluxurile și refluxurile mișcării. Pe când în timpul primei etape a revoluției (1903–Februarie 1917) planul strategic a rămas neschimbat, tactica s-a schimbat în acest răstimp de câteva ori. În perioada 1903–1905 tactica partidului a fost o tactică ofensivă, deoarece aveam un flux al revoluției, mișcarea urma o linie ascendentă și tactica trebuia să pornească de la acest fapt. Potrivit cu aceasta, și formele de luptă erau revoluționare, corespunzând cerințelor fluxului revoluției. Greve politice locale, demonstrații politice, greva generală politică, boicotarea dumei, insurecție, lozinci revoluționare de luptă, — acestea au fost formele de luptă care se înlocuiau în această perioadă una pe alta. În legătură cu formele de luptă s-au schimbat atunci și formele de organizare. Comitete de fabrică și uzină, comitete revoluționare țărănești, comitete de grevă, soviete de deputați ai muncitorilor, un partid muncitoresc mai mult sau mai puțin legal — acestea au fost formele de organizare din această perioadă.

În perioada 1907–1912 partidul a fost nevoit să treacă la tactica retragerii, deoarece mișcarea revoluționară era atunci în declin, aveam un reflux al revoluției și tactica nu putea să nu țină seamă de acest fapt. Potrivit cu aceasta s-au schimbat atât formele de luptă, cât și formele de organizare. În locul boicotării dumei — participarea la dumă; în locul acțiunilor revoluționare fățișe în afara dumei — manifestări în dumă și activitate în dumă; în locul grevelor generale politice — greve economice parțiale sau pur și simplu acalmie. Se înțelege că partidul a trebuit în această perioadă să treacă în ilegalitate, iar organizațiile revoluționare de masă au fost înlocuite cu organizații cultural-educative, cu cooperative, cu societăți de ajutor reciproc și cu alte organizații îngăduite de lege.

Același lucru trebuie spus și despre a doua și a treia etapă a revoluției, în cursul cărora tactica s-a schimbat de zeci de ori, pe când planurile strategice au rămas neschimbate.

Tactica se ocupă cu formele de luptă și formele de organizare ale proletariatului, cu înlocuirea lor și cu combinarea lor. Pe baza etapei date a revoluției, tactica se poate schimba de câteva ori, în funcție de fluxuri sau refluxuri, de avântul sau declinul revoluției.

7.4 Conducerea strategică

Rezervele revoluției sunt:

directe:

- A.** țărănimea și, în general, păturile intermediare din propria țară;
- B.** proletariatul din țările vecine;
- C.** mișcarea revoluționară din colonii și din țările dependente;
- D.** cuceririle și realizările dictaturii proletariatului, la o parte din care proletariatul poate, păstrându-și superioritatea de forțe, să renunțe vremelnice, cu scopul de a cumpăra pe un adversar puternic și de a căpăta un răgaz, și

indirecte:

- A.** contradicțiile și conflictele dintre clasele neproletare din propria țară, care pot fi folosite de proletariat pentru a-l slăbi pe adversar, pentru a-și întări propriile rezerve;
- B.** contradicțiile, conflictele și războaiele (de pildă, războiul imperialist) dintre statele burgheze, dușmane statului proletar, care pot fi folosite de proletariat în ofensiva lui sau în caz de manevrare într-un moment de retragere forțată.

Asupra rezervelor de felul întâi nu este cazul să insistăm, întrucât însemnătatea lor este clară pentru oricine. În ceea ce privește rezervele de felul al doilea, a căror însemnătate nu e totdeauna clară, trebuie spus că ele sunt câteodată de o însemnătate primordială pentru mersul revoluției. N-ar putea fi tăgăduită, de pildă, însemnătatea uriașă a conflictului dintre democrația mic-burgheză (socialiștii-revoluționari) și burghezia liberalo-monarhistă (cadeții) în timpul și după prima revoluție, a conflictului care, fără îndoială, și-a

avut rolul său în eliberarea țărănimii de sub influența burgheziei. Și mai puțin temei există pentru a tăgădui însemnătatea uriașă a războiului pe viață și pe moarte dintre grupurile principale de imperialiști în perioada Revoluției din Octombrie, când imperialiștii, ocupați cu războiul dintre ei, n-au avut posibilitatea să-și concentreze forțele împotriva tinerei Puteri Sovietice, iar proletariatul a căpătat tocmai de aceea posibilitatea să pornească nemijlocit la organizarea forțelor sale, la consolidarea puterii sale și să pregătească zdrobirea lui Kolceak și a lui Denikin. E de presupus că acum, când contradicțiile dintre grupurile imperialiste se adâncesc tot mai mult și când un nou război între ele devine inevitabil, rezervele de acest fel vor avea pentru proletariat o însemnătate din ce în ce mai serioasă.

Sarcina conducerii strategice constă în folosirea justă a tuturor acestor rezerve pentru atingerea scopului principal al revoluției în etapa respectivă a dezvoltării ei.

În ce constă folosirea justă a rezervelor?

În îndeplinirea câtorva condiții necesare, dintre care cele mai importante trebuie considerate următoarele:

Întâi. A concentra forțele principale ale revoluției în momentul hotărâtor în punctul cel mai vulnerabil al adversarului, când revoluția e deja coaptă, când ofensiva se desfășoară din plin, când insurecția bate la ușă și când atragerea rezervelor spre avangardă constituie condiția hotărâtoare a succesului. Un exemplu care ilustrează acest fel de folosire a rezervelor poate fi considerată strategia partidului în perioada Aprilie–Octombrie 1917. Fără îndoială că punctul cel mai vulnerabil al inamicului în această perioadă era războiul. Fără îndoială că tocmai în legătură cu această chestiune, ea fiind chestiunea centrală, partidul a strâns în jurul avangărzii proletare masele cele mai largi ale populației. Strategia partidului în această perioadă a constat în a învăța avangarda, prin manifestații și demonstrații, să desfășoare acțiuni de stradă și în a atrage în același timp rezervele spre avangardă prin soviete în spatele frontului și prin comitetele de soldați pe front. Deznodământul revoluției a dovedit că rezervele au fost just folosite.

Iată ce spune Lenin despre această condiție a folosirii strategice a forțelor revoluției, parafrazând cunoscutele teze ale lui Marx și Engels asupra insurecției:

1. Nu te juca niciodată cu insurecția, dar odată ce ai început-o, să fii pătruns de ideea că trebuie **să mergi până la capăt.**
2. Este necesar să realizezi **o mare superioritate de forțe** în locul hotărâtor și în momentul hotărâtor, pentru că

altfel inamicul, care posedă o mai bună pregătire și organizare, va nimici pe insurgenți.

3. Din moment ce a început insurecția, trebuie să acționezi cu cea mai mare **hotărâre** și să treci neapărat, cu orice preț, **la ofensivă**. „Defensiva este moartea insurecției armate”.
4. Trebuie să te străduiești să iei inamicul prin surprindere, să prinzi momentul când trupele lui sunt răzlețite.
5. Trebuie să obții **zilnic**, fie și succese mici (s-ar putea spune: în fiecare ceas, dacă e vorba de un singur oraș), menținând astfel cu orice preț „**superioritatea morală**”⁵⁴.

Al doilea. A se alege momentul loviturii hotărâtoare, momentul începerii insurecției în așa fel, încât să coincidă cu momentul când criza a atins punctul culminant, când avangarda e gata să lupte până la capăt, când rezerva e gata să susțină avangarda și când în rândurile adversarului dezorientarea a ajuns la culme:

„Se poate considera” — spune Lenin — „că bătălia hotărâtoare a devenit pe deplin actuală, **dacă**”

1. „toate forțele de clasă care ne sunt dușmane s-au încurcat îndeajuns, s-au încăierat îndeajuns între ele, s-au istovit îndeajuns, printr-o luptă care întrece puterile lor”; **dacă**
2. „toate elementele intermediare, nestabile, nestatornice, șovăielnice — adică mica burghezie, democrația mic-burgheză, spre deosebire de burghezie — s-au demascat îndeajuns în fața poporului, s-au acoperit îndeajuns de rușine prin falimentul lor practic”; **dacă**
3. „în sânul proletariatului a început să-și facă drum și să crească viguros o stare de spirit de masă în favoarea sprijinirii acțiunilor revoluționare cele mai hotărâte, cele mai îndrăznețe și mai pline de abnegație împotriva burgheziei. Atunci revoluția este coaptă. Atunci victoria noastră — dacă am ținut bine seamă de toate condițiile ară-

⁵⁴ Ibid., vol. 34, p. 400.

tate mai sus... și am ales just momentul — este asigurată”⁵⁵.

Ca model de asemenea strategie poate fi socotită înfăptuirea insurecției din Octombrie.

Călcarea acestei condiții duce la o greșeală primejdioasă, care se numește „pierderea ritmului”, când partidul rămâne în urma mișcării sau o ia mult înainte, creând pericolul unui eșec. Un exemplu de asemenea „pierdere a ritmului”, un exemplu care arată cum nu trebuie ales momentul insurecției, trebuie considerată încercarea unor tovarăși de a începe insurecția cu arestarea Conferinței democratice din Septembrie 1917, când în soviete se mai simțeau șovăieli, când frontul se mai găsea la răspântie, iar rezervele nu fuseseră încă atrase spre avangardă.

Al treilea. A urma fără șovăire direcția stabilită, înfrângând toate dificultățile și complicațiile în calea spre scop, aceasta fiind necesar pentru ca avangarda să nu piardă din vedere țelul principal al luptei, iar masele, mergând spre acest țel și căutând să se unească în jurul avangărzii, să nu se abată din cale. Călcarea acestei condiții duce la o greșeală imensă, prea bine cunoscută marinarilor sub numele de „pierderea direcției”. Un exemplu de asemenea „pierdere a direcției” trebuie considerată conduita greșită a partidului nostru, care, imediat după Conferința democratică, a luat hotărârea de a participa la preparlament. În acel moment, partidul parcă uitase că preparlamentul era o încercare a burgheziei de a abate țara de la calea sovietelor la calea parlamentarismului burghez, că participarea partidului la o asemenea instituție putea încurca toate ițele și abate de la drumul cel bun pe muncitori și țărani, care duceau lupta revoluționară sub lozinca „Toată puterea sovietelor!” Această greșeală a fost îndreptată prin ieșirea bolșevicilor din preparlament.

Al patrulea. A manevra cu rezervele pentru a executa just retragerea, atunci când dușmanul e puternic, când retragerea e inevitabilă, când a primi lupta pe care inamicul vrea s-o impună e un lucru vădit dezavantajos, când retragerea devine, în cadrul raportului de forțe dat, singurul mijloc de a susține avangarda de sub lovitură și de a-i păstra rezervele.

„Partidele revoluționare” — spune Lenin — „trebuie să-și completeze învățătura. Ele au învățat să atace. Acum trebuie să înțeleagă că această știință trebuie completată cu o altă știință: știința retragerii cât mai juste. Trebuie să înțeleagă — și clasa revoluționară învață s-o înțeleagă prin propria-i expe-

⁵⁵ Ibid., vol. 41, p. 79.

riență amară — că nu se poate învinge fără a stăpâni știința ofensivelor juste și a retragerii juste.”⁵⁶

Scopul unei asemenea strategii este de a câștiga timp, a descompune pe dușman și a acumula forțe pentru a trece apoi la ofensivă.

Ca model de asemenea strategie poate fi socotită încheierea păcii de la Brest-Litovsk, care a dat partidului posibilitatea să câștige timp, să folosească conflictele din lagărul imperialismului, să descompună forțele inamicului, să mențină țăranimea de partea sa și să acumuleze forțe pentru a pregăti ofensiva împotriva lui Kolceak și a lui Denikin.

„Încheind o pace separată” — a spus atunci Lenin — „noi ne eliberăm, în **măsura cea mai mare cu putință** în momentul actual, de ambele grupuri imperialiste vrăjmașe, folosind vrajba și războiul dintre ele — care îngreunează încheierea unei înțelegeri între ele împotriva noastră — și le folosim spre a căpăta pentru o anumită perioadă de timp mână liberă în scopul continuării și consolidării revoluției socialiste.”⁵⁷

„Acum chiar și cel din urmă prost vede” — a spus Lenin la trei ani după pacea de la Brest-Litovsk — „că «pacea de la Brest» a fost o concesie care ne-a întărit pe noi și a fărâmițat forțele imperialismului internațional.”⁵⁸

Acestea sunt condițiile principale care asigură o conducere strategică justă.

7.5 Conducerea tactică

Conducerea tactică este o parte a conducerii strategice, subordonată sarcinilor și cerințelor acesteia din urmă. Sarcina conducerii tactice este de a stăpâni toate formele de luptă și de organizare ale proletariatului și de a asigura folosirea lor justă pentru a obține în cadrul raportului de forțe dat rezultatul maxim, necesar pentru pregătirea succesului strategic.

În ce constă folosirea justă a formelor de luptă și de organizare ale proletariatului?

În îndeplinirea câtorva condiții necesare, dintre care drept principale trebuie considerate următoarele:

⁵⁶ Ibid., p. 10.

⁵⁷ Ibid., vol. 35, pp. 260–261.

⁵⁸ Ibid., vol. 44, pp. 101–102.

Întâi. A pune pe primul plan tocmai acele forme de luptă și de organizare care corespund cel mai mult condițiilor fluxului sau refluxului mișcării la un moment dat, care pot să înlesnească și să asigure aducerea maselor pe pozițiile revoluționare, aducerea maselor de milioane pe frontul revoluției și repartizarea lor pe frontul revoluției.

Ceea ce e important aici nu e ca avangarda să fie conștientă de imposibilitatea menținerii vechilor rânduri și de inevitabilitatea răsturnării lor. Ceea ce e important e ca masele, masele de milioane, să înțeleagă această inevitabilitate și să se arate gata să sprijine avangarda. Însă masele pot să înțeleagă aceasta numai pe baza propriei lor experiențe. A da maselor de milioane posibilitatea de a se convinge prin propria lor experiență că doborârea vechii puteri e inevitabilă, a preconiza mijloace de luptă și forme de organizare care să ușureze maselor să se convingă, pe baza experienței, de justetea lozincilor revoluționare — iată care este sarcina.

Avangarda s-ar fi rupt de clasa muncitoare, iar clasa muncitoare ar fi pierdut legătura cu masele, dacă partidul n-ar fi hotărât, la momentul cuvenit, să participe la dumă, dacă el n-ar fi hotărât să-și concentreze forțele pentru activitatea în dumă și să desfășoare lupta pe baza acestei activități, în scopul de a înlesni maselor să-și dea seama, prin proprie experiență, de inutilitatea dumei, de falsitatea făgăduielilor cadetilor, de imposibilitatea unei înțelegeri cu țarismul, de necesitatea alianței între țărănime și clasa muncitoare. Fără experiența maselor în perioada dumei, demascarea cadetilor și hegemonia proletariatului ar fi fost imposibile.

Pericolul tacticii otzovismului⁵⁹ consta în faptul că ea amenința să rupă avangarda de rezervele ei, care numărau milioane de oameni.

Partidul s-ar fi rupt de clasa muncitoare, iar clasa muncitoare și-ar fi pierdut influența în masele largi ale țăranilor și soldaților, dacă proletariatul ar fi pășit pe urmele comunistilor „de stânga”, care chemau la insurecție în Aprilie 1917, când menșevicii și socialiștii-revoluționari încă nu se demascaseră ca partizani ai războiului și ai imperialismului, când masele nu ajunseseră încă să-și dea seama, pe baza propriei lor experiențe, de falsitatea discursurilor menșevico-socialist-revoluționare despre pace, pământ și libertate. Fără experiența maselor în perioada Kerenski, menșevicii și socialiștii-revoluționari n-ar fi putut fi izolați, și dictatura proletariatului ar fi fost cu neputință. De aceea tactica de „lămurire cu răbdare” a greșelilor partidelor mic-burgheze și de luptă deschisă înăuntrul sovietelor era singura tactică justă.

Pericolul tacticii comunistilor „de stânga” consta în faptul că ea amenința

⁵⁹ Nota EP: Oțzoviștii (de la **otzîvati**: a rechema) — un grup oportunist care cerea rechemarea fracțiunii social-democrate din dumă.

să prefacă partidul din conducător al revoluției proletare într-o mână de complotiști găunoși și fără teren sub picioare.

„Nu se poate învinge” — spune Lenin — „numai cu avangarda. Ar fi nu numai o prostie, dar și o crimă, să arunci avangarda singură într-o luptă hotărâtoare, atâta timp cât întreaga clasă, atâta timp cât masele largi n-au adoptat încă o atitudine de sprijinire directă sau cel puțin o atitudine de neutralitate binevoitoare față de ea... Pentru ca într-adevăr întreaga clasă, pentru ca într-adevăr masele largi ale celor ce muncesc și sunt asupriți de capital să adopte această atitudine, numai propaganda, numai agitația, sunt insuficiente. Pentru aceasta e necesar ca masele să dobândească o experiență politică proprie. Aceasta e legea fundamentală a tuturor revoluțiilor mari, și care a fost confirmată acum cu toată tăria și în mod foarte convingător nu numai în Rusia, ci și în Germania. Nu numai masele inculte și adesea analfabete din Rusia, dar și masele din Germania, care au un nivel cultural ridicat, la care știința de carte este un fenomen general, — pentru a păși hotărât spre comunism au trebuit mai întâi să încerce pe propria lor piele toată neputința, toată lipsa de caracter, toată incapacitatea, toată servilitatea față de burghezie și toată mârșăvia guvernului de cavaleri al Internaționalei a II-a, să-și dea seama de toată inevitabilitatea dictaturii reacționarilor extremiști (Kornilov în Rusia, Kapp & Co. în Germania) ca singura alternativă în raport cu dictatura proletariatului.”⁶⁰

Al doilea. A găsi de fiecare dată acea verigă deosebită din lanțul proceselor de care să te prinzi și cu ajutorul căreia să poți să ții întregul lanț și să pregătești condițiile pentru a obține succesul strategic.

E vorba de a alege, din seria de sarcini care stau în fața partidului, tocmai acea sarcină imediată a cărei îndeplinire formează punctul central, a cărei realizare asigură îndeplinirea cu succes a celorlalte sarcini imediate.

Însemnătatea acestei teze ar putea fi ilustrată prin două exemple, dintre care unul ar putea fi luat din trecutul depărtat (perioada formării partidului), iar al doilea din prezentul cel mai apropiat (perioada NEP-ului).

În perioada formării partidului — când nenumăratele cercuri și organizații nu erau încă legate între ele, când metodele primitive de muncă și spiritul

⁶⁰ V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 41, pp. 77–78.

îngust de cerc rodeau partidul de sus până jos, când confuzia ideologică constituia trăsătura caracteristică a vieții interne a partidului, — în acea perioadă, veriga principală și sarcina principală din lanțul de verigi și din lanțul de sarcini care stăteau atunci în fața partidului erau întemeierea unui ziar ilegal pe întreaga Rusie („Iskra”). De ce? Pentru că numai cu ajutorul unui ziar ilegal pe întreaga Rusie se putea crea, în condițiile de atunci, un nucleu unitar al partidului, nucleu capabil să lege laolaltă numeroasele cercuri și organizații, să pregătească condițiile unității ideologice și tactice și să pună, în felul acesta, temelia pentru formarea unui adevărat partid.

În perioada de trecere de la război la construcția economică — când industria lăncezea în ghearele ruinei, iar agricultura suferea de lipsa de produse orășenești, când alianța strânsă între industria de stat și gospodăria țărănească devenise condiția esențială pentru reușita operei de construire a socialismului, — în această perioadă, veriga principală în lanțul de procese, sarcina principală între celelalte sarcini era dezvoltarea comerțului. De ce? Pentru că, în condițiile NEP-ului, alianța strânsă între industria și gospodăria țărănească nu e posibilă decât prin mijlocirea comerțului, pentru că producția fără desfacere în condițiile NEP-ului înseamnă moartea industriei, pentru că industria poate fi lărgită numai prin lărgirea desfacerii cu ajutorul dezvoltării comerțului, pentru că numai dacă te vei întări în domeniul comerțului, numai dacă vei deveni stăpân pe comerț, numai dacă vei pune stăpânire pe această verigă vei putea nădăjdui să legi strâns industria cu piața țărănească și să îndeplinești cu succes și celelalte sarcini curente, spre a crea condițiile pentru construirea fundamentului economiei socialiste.

„Nu este suficient să fii revoluționar și partizan al socialismului sau comunist în general...” — spune Lenin. — „Trebuie să știi să găsești în fiecare moment acea verigă deosebită a lanțului, de care trebuie să te prinzi cu toate puterile, pentru a ține întregul lanț și a pregăti temeinic trecerea la veriga următoare...”

„În momentul de față... o asemenea verigă este înviorarea **comerțului** intern prin reglementarea (îndrumarea) lui justă de către stat. Comerțul — iată acea «verigă» în lanțul istoric al evenimentelor, în formele de tranziție ale construcției noastre socialiste din anii 1921–1922, **«de care trebuie să ne prindem cu toate puterile»...**”⁶¹

Acestea sunt condițiile principale care asigură o conducere tactică justă.

⁶¹ Ibid., vol. 44, p. 226.

7.6 Reformism și revoluționarism

Prin ce se deosebește tactica revoluționară de tactica reformistă?

Unii cred că leninismul este împotriva reformelor, împotriva compromisurilor și acordurilor în general. Este absolut inexact. Bolșevicii știu tot atât de bine ca orișicine că într-un anumit sens „calul de dar nu se caută la dinți”, că în anumite condiții reformele, în general, compromisurile și acordurile, în special, sunt necesare și folositoare.

„Nu este oare nespus de ridicol” — spune Lenin — „să duci război pentru răsturnarea burgheziei internaționale, un război de o sută de ori mai greu, mai lung și mai complicat decât cel mai înverșunat război obișnuit între state, și să renunți dinainte la orice manevrare, la orice folosire a contradicțiilor de interese (fie chiar și vremelnice) dintre dușmani, la orice înțelegere și compromis cu aliații posibili (chiar dacă ar fi vremelnici, nestatornici, șovăitori, chiar dacă nu ni s-ar alătura decât în anumite condiții)? Nu este oare ca și cum am porni la o ascensiune grea pe un munte care n-a mai fost explorat și n-a putut fi urcat până acum și ne-am interzice de la început să mergem din când în când în zigzag, să ne întoarcem câteodată din drum, să părăsim direcția aleasă la început pentru a încerca alte direcții?”⁶²

Este deci evident că nu de reforme sau compromisuri și acorduri este vorba, ci de întrebuințarea pe care oamenii o dau reformelor și acordurilor.

Pentru reformist, reforma e totul, activitatea revoluționară însă e ceva de care să vorbești numai așa, de ochii lumii. De aceea reforma, în cadrul tacticii reformiste, se preface inevitabil, în condițiile existenței puterii burgheze, într-un instrument de întărire a acestei puteri, într-un instrument de descompunere a revoluției.

Pentru revoluționar însă, dimpotrivă, principalul e activitatea revoluționară și nu reforma, pentru el reforma este un produs accesoriu al revoluției. De aceea reforma în cadrul tacticii revoluționare se preface, în mod firesc, în condițiile puterii burgheze, într-un instrument de descompunere a acestei puteri, într-un instrument de întărire a revoluției, într-un punct de sprijin pentru dezvoltarea continuă a mișcării revoluționare.

Revoluționarul acceptă reforma pentru a se folosi de ea ca de un mijloc de îmbinare a muncii legale cu cea ilegală, pentru a o folosi ca o acoperire pentru

⁶² Ibid., vol. 41, p. 54.

intensificarea muncii ilegale duse în vederea pregătirii revoluționare a maselor pentru doborârea burgheziei.

În **aceasta** constă esența folosirii revoluționare a reformelor și acordurilor în condițiile imperialismului.

Reformistul, dimpotrivă, acceptă reformele ca să renunțe la orice muncă ilegală, ca să zădărnicească munca de pregătire a maselor pentru revoluție și să se odihnească la umbra reformei „dăruite”.

În **aceasta** constă esența tacticii reformiste.

Așa stau lucrurile cu reformele și acordurile în condițiile imperialismului.

Lucrurile se schimbă însă întrucâtva după doborârea imperialismului, sub dictatura proletariatului. În anumite condiții, într-o anumită situație, puterea proletară se poate vedea nevoită să treacă vremelnice de la calea transformării revoluționare a rânduiriilor existente la calea transformării lor treptate, „la calea reformistă”, cum spune Lenin în cunoscutul său articol „Despre însemnătatea aurului”⁶³, la calea mișcărilor de ocolire, la calea reformelor și a concesiilor către clasele neproletare, pentru a descompune aceste clase, a da revoluției un răgaz, pentru a-și aduna forțele și a pregăti condițiile pentru o nouă ofensivă. Nu se poate tăgădui că această cale este, într-un anumit sens, o cale „reformistă”. Nu trebuie însă să se scape din vedere că există aici o deosebire esențială, care constă în faptul că reforma pornește, în cazul de față, de la puterea proletară, că ea întărește puterea proletară, că ea îi dă răgazul necesar, că ea e menită să descompună nu revoluția, ci clasele neproletare.

În asemenea condiții, reforma se transformă, deci, în contrariul ei.

Înfăptuirea unei asemenea politici de către puterea proletară devine posibilă pentru că — și numai pentru că — amploarea luată de revoluție în perioada premergătoare a fost destul de mare și a oferit, astfel, un teren destul de vast pentru a îngădui o retragere, înlocuindu-se tactica ofensivei cu tactica retragerii vremelnice, cu tactica mișcărilor de ocolire.

Așadar, dacă înainte, sub puterea burgheză, reformele erau un produs accesoriu al revoluției, acum, sub dictatura proletariatului, izvorul reformelor îl constituie cuceririle revoluționare ale proletariatului, rezervele acumulate în mâinile proletariatului și alcătuite din aceste cuceriri.

„Raportul dintre reformă și revoluție” — spune Lenin — „a fost definit precis și just numai de către marxism. Marx însă a putut observa acest raport numai sub un singur aspect, și anume: în situația care a premers primei victorii cât de cât trainice și cât de cât îndelungate a proletariatului fie chiar într-o singură

⁶³ Ibid., vol. 44.

țară. În această situație, baza unui raport just a fost: reformele sunt un produs accesoriu al luptei de clasă revoluționare a proletariatului... După victoria proletariatului fie chiar și într-o singură țară, apare ceva nou în raportul dintre reformă și revoluție. Principial nu se schimbă nimic, însă în ceea ce privește forma apare o schimbare, pe care Marx personal nu putea s-o prevadă, dar care poate fi înțeleasă numai pe baza filozofiei și a politicii marxiste... După victorie, ele (**adică reformele** — I. St.) (rămânând pe scară mondială același «produs accesoriu») reprezintă, afară de aceasta, pentru țara în care a fost reputată victoria, un răgaz necesar și legitim în cazurile când e vădit că forțele, după ce au fost încordate la maximum, sunt neîndestulătoare pentru înfăptuirea revoluționară a unei transformări sau alteia. Victoria dă o astfel de «rezervă de forțe», încât ai cu ce rezista chiar în caz de retragere silită, ai cu ce rezista atât din punct de vedere material cât și din punct de vedere moral.”⁶⁴

⁶⁴ Ibid., pp. 228–229.

Capitolul 8

Partidul

În perioada prerevoluționară, în perioada de dezvoltare mai mult sau mai puțin pașnică, când partidele Internaționalei a II-a constituiau în mișcarea muncitorească o forță dominantă, iar formele parlamentare de luptă erau socotite ca formele principale de luptă, în aceste condiții partidul nu avea și nici nu putea să aibă acea însemnătate serioasă și hotărâtoare pe care a dobândit-o după aceea, în condițiile luptelor revoluționare deschise. Luând apărarea Internaționalei a II-a contra atacurilor îndreptate împotriva ei, Kautsky spunea că partidele Internaționalei a II-a sunt un instrument de pace și nu de război, că tocmai din această cauză ele n-au fost în măsură să întreprindă ceva serios în timpul războiului, în perioada acțiunilor revoluționare ale proletariatului. Este perfect adevărat. Dar ce înseamnă aceasta? Înseamnă că partidele Internaționalei a II-a nu sunt bune pentru lupta revoluționară a proletariatului, că ele nu sunt partide de luptă ale proletariatului care să ducă pe muncitori la putere, ci sunt un aparat electoral, adaptat alegerilor parlamentare și luptei parlamentare. Așa se și explică, propriu-zis, faptul că, în perioada dominației oportuniștilor din Internaționala a II-a, organizația politică de bază a proletariatului nu era partidul, ci fracțiunea parlamentară. Se știe că, de fapt, partidul era, în această perioadă, un appendice al fracțiunii parlamentare și un element care o deservea pe aceasta. Este de prisos a mai dovedi că, în asemenea condiții și cu un astfel de partid în frunte, nici vorbă nu putea fi de pregătirea proletariatului pentru revoluție.

Lucrurile s-au schimbat însă radical odată cu venirea noii perioade. Noua perioadă este perioada ciocnirilor deschise dintre clase, perioada acțiunilor revoluționare ale proletariatului, perioada revoluției proletare, perioada pregătirii nemijlocite a forțelor pentru răsturnarea imperialismului, pentru cucerirea

puterii de către proletariat. Această perioadă pune în fața proletariatului sarcini noi: reorganizarea întregii munci de partid într-un chip nou, revoluționar, educarea muncitorilor în spiritul luptei revoluționare pentru putere, pregătirea și mobilizarea rezervelor, alianța cu proletarii din țările vecine, stabilirea de legături trainice cu mișcarea de eliberare din colonii și din țările dependente etc. etc. A crede că aceste sarcini noi pot fi îndeplinite de forțele vechilor partide social-democrate, educate în condițiile pașnice ale parlamentarismului, înseamnă a te osândi la o situație disperată, fără ieșire, la o înfrângere inevitabilă. A rămâne cu astfel de sarcini pe umeri, având în frunte vechile partide, înseamnă să te afli într-o stare de completă dezarmare. E de prisos a mai dovedi că proletariatul nu putea să se împace cu o asemenea situație.

De aici necesitatea unui partid nou, unui partid de luptă, unui partid revoluționar, destul de cutezător ca să ducă pe proletari la lupta pentru putere, destul de experimentat ca să se orienteze în condițiile complexe ale situației revoluționare și destul de mlădios ca să ocolească stâncile primejdioase de tot felul în calea spre scop.

Fără un astfel de partid, nici vorbă nu poate fi de doborârea imperialismului, de cucerirea dictaturii proletariatului.

Acest partid nou este partidul leninismului.

Care sunt trăsăturile caracteristice ale acestui partid nou?

8.1 Partidul ca detașament de avangardă al clasei muncitoare

Partidul trebuie să fie, înainte de toate, detașamentul **de avangardă** al clasei muncitoare. Partidul trebuie să înglobeze cele mai bune elemente ale clasei muncitoare, să-și însușească experiența lor, spiritul lor revoluționar, devotamentul lor neprecupețit pentru cauza proletariatului. Însă pentru a fi într-adevăr un detașament de avangardă, partidul trebuie să fie înarmat cu o teorie revoluționară, să cunoască legile mișcării, să cunoască legile revoluției. Fără aceasta, partidul nu este în stare să conducă lupta proletariatului, să ducă după sine proletariatul. Partidul nu poate fi un partid adevărat dacă se mărginește să înregistreze ce simte și gândește masa clasei muncitoare, dacă se târăște în coada mișcării spontane, dacă nu știe să învingă inerția și indiferența politică a mișcării spontane, dacă nu poate să se ridice deasupra intereselor de moment ale proletariatului, dacă nu poate să ridice masele până la nivelul înțelegerii intereselor de clasă ale proletariatului. Partidul trebuie să stea în fruntea clasei muncitoare, trebuie să vadă mai departe decât clasa muncitoare, trebuie să ducă după sine proletariatul, iar nu să se târască în

coada mișcării spontane. Partidele Internaționalei a II-a, care propovăduiesc „codismul”, sunt promotorii politicii burgheze, care osândește proletariatul la rolul de unealtă în mâinile burgheziei. Numai un partid conștient de rolul lui de detașament de avangardă al proletariatului și capabil să ridice masele până la nivelul înțelegerii intereselor de clasă ale proletariatului, numai un astfel de partid e în stare să scoată clasa muncitoare de pe drumul trade-unionismului și s-o transforme într-o forță politică de sine stătătoare.

Partidul este conducătorul politic al clasei muncitoare.

Am vorbit mai sus despre greutățile luptei clasei muncitoare, despre complexitatea condițiilor de luptă, despre strategie și tactică, despre rezerve și manevrare, despre ofensivă și retragere. Aceste condiții nu sunt mai puțin complexe, dacă nu chiar mai complexe, decât condițiile războiului. Cine se poate descurca în aceste condiții, cine poate da o orientare justă maselor de milioane ale proletariatului? Nicio armată nu se poate lipsi în război de un stat-major experimentat, dacă nu vrea să se condamne la înfrângere. Oare nu este clar că proletariatul, cu atât mai mult, nu se poate lipsi de un asemenea stat-major dacă nu vrea să se dea pradă dușmanilor săi de moarte? Dar care este acest stat-major? Acest stat-major nu poate fi decât partidul revoluționar al proletariatului. Clasa muncitoare fără un partid revoluționar este o armată fără stat-major.

Partidul este statul-major de luptă al proletariatului.

Dar partidul nu poate fi numai detașamentul de **avangardă**. El trebuie să fie, în același timp, detașamentul **clasei**, o parte a clasei, strâns legată de ea prin toate fibrele fapturii sale. Deosebirea dintre detașamentul de avangardă și restul masei clasei muncitoare, dintre membrii de partid și nemembrii de partid nu poate să dispară atâta timp cât nu vor dispărea clasele, atâta timp cât proletariatul se va completa cu elemente provenite din celelalte clase, atâta timp cât clasa muncitoare, în întregul ei, nu va avea posibilitatea să se ridice la nivelul detașamentului de avangardă. Însă partidul ar înceta de a mai fi partid dacă această deosebire ar lua caracterul unei rupturi, dacă el s-ar închide în sine și s-ar rupe de masele celor fără partid. Partidul nu poate conduce clasa dacă nu e legat de masele fără partid, dacă nu există o legătură strânsă între partid și masele fără partid, dacă aceste mase nu acceptă conducerea partidului, dacă partidul nu se bucură în rândul maselor de credit moral și politic.

Nu de mult au fost primiți în partidul nostru două sute de mii de membri noi din rândurile muncitorilor. Ceea ce-i vrednic de luat în seamă e că acești oameni au intrat în partid nu atât din proprie inițiativă, cât au fost trimiși acolo de întreaga masă a celorlalți, a nemembrilor de partid, care au participat în chip activ la primirea noilor membri și fără a căror aprobare nu erau primiți

membri noi. Acest fapt ne arată că masele largi de muncitori fără partid socotesc partidul nostru ca partidul lor, un partid de **care se simt apropiați** și care **le este scump**, a cărui lărgire și întărire prezintă pentru ei un interes vital și conducerii căruia ei își încredințează de bunăvoie soarta. E de prisos a mai dovedi că fără aceste fire morale imperceptibile, care leagă partidul nostru cu masele fără partid, partidul n-ar fi putut deveni forța hotărâtoare a clasei sale.

Partidul este o parte inseparabilă a clasei muncitoare.

„Noi” — spune Lenin —, „suntem partidul clasei, și de aceea **aproape întreaga clasă** (iar în timpurile de război, în epoca de război civil, absolut întreaga clasă) trebuie să acționeze sub conducerea partidului nostru, trebuie să se apropie cât mai mult de partidul nostru; ar fi însă manilovism și «codism» să se creadă că aproape întreaga clasă sau chiar întreaga clasă ar fi vreodată în stare să se ridice, în regimul capitalist, până la nivelul de conștiință și activitate al detașamentului ei de avangardă, al partidului ei social-democrat. Niciun social-democrat cu judecată nu s-a îndoit vreodată că în regimul capitalist nici măcar organizația sindicală (mai primitivă, mai accesibilă conștiinței păturilor nedezvoltate) nu e în stare să înglobeze aproape întreaga sau chiar întreaga clasă muncitoare. A uita deosebirea dintre detașamentul de avangardă și totalitatea maselor care gravitează spre acesta, a uita obligația permanentă a detașamentului de avangardă de a ridica pături din ce în ce mai largi la acest nivel înaintat ar însemna să ne înșelăm pe noi înșine, să închidem ochii în fața imensității sarcinilor noastre, să îngustăm aceste sarcini.”⁶⁵

8.2 Partidul ca detașament organizat al clasei muncitoare

Partidul nu este numai detașamentul **de avangardă** al clasei muncitoare. Dacă vrea să conducă într-adevăr lupta clasei, el trebuie să fie în același timp și detașamentul **organizat** al clasei sale. Sarcinile partidului, în condițiile capitalismului, sunt extraordinar de mari și variate. Partidul trebuie să conducă lupta proletariatului în condițiile extraordinar de anevoioase ale dezvoltării

⁶⁵ Ibid., vol. 8, p. 216.

tării interne și externe, el trebuie să ducă proletariatul la ofensivă atunci când situația cere ofensivă, el trebuie să ferească proletariatul de lovitură unui adversar puternic atunci când situația impune retragerea, el trebuie să insuflă maselor de milioane de muncitori fără partid neorganizați spiritul de disciplină și metodă în luptă, spiritul de organizare și fermitate. Dar partidul poate îndeplini aceste sarcini numai în cazul că el însuși este întruchiparea disciplinei și a organizării, numai dacă el însuși este detașamentul **organizat** al proletariatului. Fără aceste condiții, nici vorbă nu poate fi ca partidul să conducă cu adevărat masele de milioane ale proletariatului.

Partidul este detașamentul organizat al clasei muncitoare.

Ideea că partidul e un tot organizat e fixată în cunoscuta formulare dată de Lenin primului punct al statutului partidului nostru, în care partidul este privit ca o **sumă** de organizații, iar membrii partidului ca membrii uneia sau alteia dintre organizațiile de partid. Menșevicii, care s-au opus acestei formulări încă din 1903, propuneau în locul ei „sistemul” de a-ți atribui singur calitatea de membru de partid, „sistemul” extinderii „calității” de membru de partid la fiecare „profesor” și „licean”, la fiecare „simpatizant” și „grevist”, care sprijină partidul într-un fel sau altul, dar care nu intră și nici nu vrea să intre în vreuna dintre organizațiile de partid. E de prisos a mai dovedi că, dacă acest „sistem” original s-ar fi încetățenit în partidul nostru, el ar fi dus în mod inevitabil la înțesarea partidului cu profesori și liceeni și la degenerarea lui într-o „formație” amorfă, neînchegată, dezorganizată, care s-ar fi pierdut în oceanul „simpatizanților”, care ar fi șters hotarul dintre partid și clasă și care ar fi zădărnicit îndeplinirea sarcinii partidului de a ridica masele neorganizate la nivelul detașamentului de avangardă. Fără îndoială că, cu un asemenea „sistem” oportunist, partidul nostru n-ar fi putut să-și îndeplinească rolul de nucleu organizator al clasei muncitoare în cursul revoluției noastre.

„După tovarășul Martov” — spune Lenin — „limitele partidului rămân complet nedeterminate, căci «orice grevist» poate «să se proclame membru de partid». Care este folosul acestei imprecizii? Larga răspândire a «titlului» de membru de partid. Paguba pe care o aduce este aceea că introduce ideea **dezorganizatoare** de a confunda clasa cu partidul.”⁶⁶

Dar partidul nu e numai **suma** organizațiilor de partid. Partidul este totodată un **sistem** unitar al acestor organizații, unirea lor formală într-un tot unitar cu organe de conducere superioare și inferioare, tot unitar în care

⁶⁶ Ibid., p. 252.

minoritatea se supune majorității, în care se iau hotărâri practice obligatorii pentru toți membrii partidului. Fără aceste condiții, partidul nu poate fi un tot unitar organizat, capabil să conducă în mod metodic și organizat lupta clasei muncitoare.

„Înainte” — spune Lenin — „partidul nostru nu era un tot organizat în mod formal; el nu era decât o sumă de grupuri particulare, din care cauză între aceste grupuri nu puteau exista decât relații de înrâurire ideologică. Acum însă am devenit un partid organizat, și tocmai aceasta înseamnă făurirea puterii, transformarea autorității ideilor în autoritate a puterii, subordonarea instanțelor inferioare de partid celor superioare.”⁶⁷

Principiul supunerii minorității față de majoritate, principiul conducerii muncii de partid de către un organ central, este adeseori atacat de elementele nestatornice, care vin cu învinuiri de „birocratism”, de „formalism” etc. Este inutil a mai dovedi că o activitate metodică a partidului ca un singur tot și conducerea luptei clasei muncitoare ar fi imposibile fără aplicarea acestor principii. Leninismul, în problema organizatorică, înseamnă aplicarea riguroasă a acestor principii. Combaterea acestor principii, Lenin o califică drept „nihilism rus” și „anarhism boieresc”, vrednic a fi luat în derâdere și aruncat cât colo.

Iată ce spune Lenin, în privința acestor elemente nestatornice, în cartea sa „Un pas înainte”:

„Acest anarhism boieresc este deosebit de caracteristic nihilistului rus. Organizația de partid îi pare o monstruoasă «fabrică», supunerea părții față de întreg și a minorității față de majoritate îi pare ca o «aservire»..., diviziunea muncii sub conducerea centrului îi provoacă vaiete tragi-comice împotriva transformării oamenilor în «roțițe și șurubașe»..., când se pomenește de statutul organizatoric al partidului, el face o grimasă batjocoritoare și declară cu dispreț... că merge și fără statut.”

„Este clar, cred, că țipetele în jurul faimosului birocratism nu constituie decât o camuflare a nemulțumirii în ce privește poziția centrelor, nu constituie decât o frunză de viță... Ești birocrat, pentru că ai fost numit de congres nu conform voinței mele, ci împotriva ei; ești formalist, pentru că te bazezi pe hotărârile formale ale congresului și nu pe consimțământul meu;

⁶⁷ Ibid., p. 356.

acționezi în mod net mecanic, pentru că te referi la majoritatea «mecanică» de la congresul partidului și nu ții seama de dorința mea de a fi cooptat; ești autocrat, pentru că nu vrei să cedezi puterea în mâinile vechii și solidarei companii.”⁶⁸

8.3 Partidul ca cea mai înaltă formă de organizare de clasă a proletariatului

Partidul este detașamentul organizat al clasei muncitoare. Partidul nu este însă singura organizație a clasei muncitoare. Proletariatul mai are o serie întreagă de alte organizații, fără de care el nu poate duce cu succes lupta împotriva capitalului: syndicate, cooperative, organizații de fabrică și uzină, fracțiuni parlamentare, asociații fără partid ale femeilor, presă, organizații cultural-educative, uniuni de tineret, organizații revoluționare de luptă (în timpul acțiunilor revoluționare deschise), soviete de deputați ca formă de organizare de stat (dacă proletariatul se află la putere) etc. În marea lor majoritate, aceste organizații sunt fără partid și numai o oarecare parte dintre ele țin direct de partid sau alcătuiesc ramificații ale lui. Toate aceste organizații sunt, în anumite condiții, absolut necesare clasei muncitoare, deoarece fără ele nu pot fi întărite pozițiile de clasă ale proletariatului în diferitele sfere ale luptei, deoarece fără ele proletariatul nu poate fi călît spre a fi forța menită să înlocuiască rânduiri burgheze prin rânduiri socialiste. Dar cum să realizezi o conducere unică atunci când există atât de multe organizații? Ce ne garantează că existența atâtor organizații nu va duce la o lipsă de unitate în conducere? Ni s-ar putea spune că fiecare dintre aceste organizații își desfășoară activitatea în sfera ei deosebită și că, prin urmare, ele nu se pot stânjeni una pe alta. Este, desigur, adevărat. Însă tot atât de adevărat este că toate aceste organizații trebuie să-și desfășoare activitatea într-o singură direcție, deoarece ele servesc **o singură** clasă — clasa proletarilor. Se pune întrebarea: cine determină linia, direcția comună în care trebuie să-și desfășoare activitatea toate aceste organizații? Care este acea organizație centrală care să fie capabilă, dat fiind că are experiența necesară, nu numai să elaboreze această linie comună, dar să aibă totodată posibilitatea, dat fiind că se bucură de suficientă autoritate, să determine toate aceste organizații să traducă în viață această linie, pentru a obține unitatea de conducere și pentru a exclude

⁶⁸ Este vorba de „compania” lui Axelrod, Martov, Potresov și alții, care nu se supuneau hotărârilor Congresului al II-lea și care îl învinuiau pe Lenin de „birocratism”.

V.I. Lenin. *Opere complete*, vol. 8, pp. 380, 352.

posibilitatea unor poticniri?

Această organizație e partidul proletariatului.

Partidul dispune de tot ce e nevoie pentru aceasta; întâi, pentru că partidul este punctul de concentrare al celor mai bune elemente ale clasei muncitoare, care au legături directe cu organizațiile fără partid ale proletariatului și care, foarte adeseori, conduc aceste organizații; al doilea, pentru că partidul, fiind punctul de concentrare al celor mai bune elemente ale clasei muncitoare, este școala cea mai bună pentru formarea de conducători ai clasei muncitoare, capabili să conducă toate formele de organizare ale clasei lor; al treilea, pentru că partidul, fiind cea mai bună școală de conducători ai clasei muncitoare, este, datorită experienței și autorității sale, singura organizație în stare să centralizeze conducerea luptei proletariatului și să transforme astfel toate organizațiile fără partid ale clasei muncitoare în organe auxiliare și în curele de transmisie, care să unească partidul cu clasa.

Partidul este cea mai înaltă formă de organizare de clasă a proletariatului.

Aceasta nu înseamnă, desigur, că organizațiile fără partid — syndicatele, cooperativele etc. — trebuie să fie în mod formal subordonate conducerii de partid. E vorba numai ca membrii de partid care fac parte din aceste organizații, fiind, fără îndoială, oameni cu influență, să ia toate măsurile pentru a convinge organizațiile fără partid să se alăture, în activitatea lor, partidului proletariatului și să accepte de bunăvoie conducerea lui politică.

Iată de ce spune Lenin că partidul este „**cea mai înaltă** formă de unire de clasă a proletarilor”, a cărei conducere politică trebuie să se extindă asupra tuturor celorlalte forme de organizare ale proletariatului⁶⁹.

Iată de ce teoria oportunistă a „independenței” și a „neutralității” organizațiilor fără partid — teorie care generează parlamentari **independenți** și publiciști **rupți** de partid, sindicaliști **mărginiți** și cooperatori cu **mentalitate mic-burgheză** — este absolut incompatibilă cu teoria și practica leninismului.

8.4 Partidul ca instrument al dictaturii proletariatului

Partidul este cea mai înaltă formă de organizare a proletariatului. Partidul este factorul conducător principal înăuntrul clasei proletarilor și printre organizațiile acestei clase. Însă de aici nu rezultă nicidecum că partidul poate

⁶⁹ Ibid., vol. 41, p. 33.

fi socotit ca un scop în sine, ca o forță suficientă lui însuși. Partidul nu este numai cea mai înaltă formă de unire de clasă a proletarilor, el este totodată un **instrument** în mâna proletariatului pentru cucerirea dictaturii atunci când aceasta nu e încă cucerită, **pentru** consolidarea și lărgirea dictaturii după ce aceasta a fost cucerită. Partidul n-ar fi putut să capete o importanță atât de mare și n-ar fi putut să îndrume toate celelalte forme de organizare ale proletariatului, dacă în fața acestuia n-ar fi stat problema cuceririi puterii, dacă condițiile imperialismului, inevitabilitatea războaielor, prezența crizei n-ar fi cerut concentrarea tuturor forțelor proletariatului într-un singur punct, concentrarea tuturor firelor mișcării revoluționare într-un singur loc, pentru a doborî burghezia și a cuceri dictatura proletariatului. Proletariatul are nevoie de partid, înainte de toate, ca de un stat-major de luptă necesar pentru cucerirea cu succes a puterii. Este inutil a mai dovedi că fără un partid capabil să strângă în jurul său organizațiile de masă ale proletariatului și să centralizeze, în cursul luptei, conducerea întregii mișcări, proletariatul din Rusia n-ar fi putut să înfăptuiască dictatura sa revoluționară.

Dar proletariatul are nevoie de partid nu numai pentru a cuceri dictatura, ci mai ales pentru a menține dictatura, pentru a o consolida și lărgi în vederea victoriei complete a socialismului.

„Desigur, acum aproape toată lumea își dă seama” — spune Lenin — „că bolșevicii n-ar fi putut să se mențină la putere nu doi ani și jumătate, dar nici măcar două luni și jumătate, dacă în partidul nostru nu ar fi existat disciplina cea mai severă, o disciplină într-adevăr de fier, dacă partidul nostru n-ar fi avut sprijinul cel mai complet și neprecupețit al întregii mase a clasei muncitoare, adică al tot ce este în ea conștient, cinstit, devotat, influent și capabil să ducă după sine sau să antreneze păturile înapoiate.”⁷⁰

Dar ce înseamnă „a menține” și „a lărgi” dictatura? Aceasta înseamnă a insufla maselor de milioane de proletari spiritul disciplinei și al organizării; înseamnă a crea în masele proletare un zid și un zăgaz împotriva influențelor dizolvante ale stihiei mic-burheze și împotriva deprinderilor mic-burheze; înseamnă a întări munca organizatorică pe care o duc proletarii pentru re-educarea și transformarea păturilor mic-burheze; înseamnă a ajuta masele proletare să se educe spre a fi o forță capabilă să desființeze clasele și să pregătească condițiile necesare pentru organizarea producției socialiste. A realiza

⁷⁰ Ibid., pp. 5–6.

însă toate acestea fără un partid puternic prin coeziunea și disciplina sa este imposibil.

„Dictatura proletariatului” — spune Lenin — „este o luptă crâncenă, sângeroasă și nesângeroasă, violentă și pașnică, militară și economică, pedagogică și administrativă împotriva forțelor și tradițiilor societății vechi. Puterea obișnuinței a milioane și zeci de milioane de oameni e puterea cea mai de temut. Fără un partid de fier, călit în luptă, fără un partid care să se bucure de încrederea a tot ceea ce este cinstit în clasa respectivă, fără un partid care să știe să urmărească starea de spirit a maselor și s-o influențeze, este imposibil să se ducă cu succes această luptă.”⁷¹

Proletariatul are nevoie de partid **pentru** a cuceri și menține dictatura. Partidul este instrumentul dictaturii proletariatului.

De aici însă urmează că, odată cu dispariția claselor, cu dispariția treptată a dictaturii proletariatului, trebuie să dispară treptat și partidul.

8.5 Partidul ca unitate de voință incompatibilă cu existența fracțiunilor

Cucerirea și menținerea dictaturii proletariatului nu sunt posibile fără un partid puternic prin coeziunea lui și prin disciplina lui de fier. Însă o disciplină de fier în partid e de neînchipuit fără unitatea de voință, fără unitatea de acțiune deplină și absolută a tuturor membrilor partidului. Ceea ce nu înseamnă, desigur, că prin aceasta se exclude posibilitatea luptei de păreri înăuntrul partidului. Dimpotrivă, disciplina de fier nu exclude, ci presupune critica și lupta de păreri înăuntrul partidului. Aceasta, cu atât mai mult, nu înseamnă că disciplina trebuie să fie „oarbă”. Dimpotrivă, disciplina de fier nu exclude, ci presupune subordonarea conștiinței și de bunăvoie, căci numai o disciplină conștientă poate fi într-adevăr o disciplină de fier. Însă după ce lupta de păreri e terminată, după ce critica a fost făcută și hotărârea a fost luată, unitatea de voință și unitatea de acțiune a tuturor membrilor de partid constituie o condiție necesară, fără de care nu se poate concepe niciun partid unitar și nicio disciplină de fier în partid.

„În epoca actuală de război civil înverșunat” — spune Lenin — „partidul comunist va putea să-și îndeplinească datoria numai

⁷¹ Ibid., p. 27.

dacă va fi organizat în modul cel mai centralist, dacă în rândurile lui va domni o disciplină de fier, care să se asemeni cu disciplina militară, și dacă organul central al partidului va fi un organ cu deplină autoritate și prestigiu, având împuterniciri largi și bucurându-se de încrederea unanimă a membrilor partidului.”⁷²

Așa stă chestiunea cu disciplina în partid, în condițiile de luptă dinaintea cuceririi dictaturii.

Același lucru, dar într-o măsură și mai mare încă, trebuie spus despre disciplina de partid după cucerirea dictaturii.

„Cine slăbește cât de puțin” — spune Lenin — „disciplina de fier a partidului proletariatului (în special în timpul dictaturii lui), acela ajută de fapt burghezia împotriva proletariatului.”⁷³

De aici urmează însă că existența fracțiunilor nu este compatibilă nici cu unitatea partidului, nici cu disciplina de fier a partidului. Este inutil a mai dovedi că existența fracțiunilor duce la existența câtorva centre și că existența câtorva centre înseamnă lipsa unui centru comun al partidului, fărâmițarea unității de voință, slăbirea și destrămarea disciplinei, slăbirea și destrămarea dictaturii. Desigur, partidele Internaționalei a II-a, care luptă împotriva dictaturii proletariatului și nu vor să ducă proletariatul la cucerirea puterii, își pot îngădui un asemenea liberalism ca libertatea fracțiunilor, deoarece ele n-au deloc nevoie de o disciplină de fier. Dar partidele Internaționalei Comuniste, la baza activității cărora stă sarcina cuceririi și consolidării dictaturii proletariatului, nu pot să admită nici „liberalismul”, nici libertatea fracțiunilor.

Partidul este unitatea de voință care exclude orice fracționism și orice fărâmițare a puterii în partid.

De aici precizarea lui Lenin cu privire la „primejdia pe care o reprezintă fracționismul din punctul de vedere al unității partidului și al realizării unității de voință a avangărzii proletariatului, care constituie condiția principală a succesului dictaturii proletariatului” — precizare care figurează în rezoluția specială a Congresului al X-lea al partidului nostru „Asupra unității partidului”.

De aici și cerința lui Lenin „de a se stârpi complet orice fracționism” și „de a se dizolva imediat și fără nicio excepție toate grupările constituite pe

⁷² Ibid., pp. 208–209.

⁷³ Ibid., p. 27.

o platformă sau alta” sub sancțiunea „excluderii neapărate și imediate din partid” (vezi rezoluția „Asupra unității partidului”).

8.6 Partidul se întărește curățindu-și rândurile de elementele oportuniste

Izvorul fracționismului în partid îl constituie elementele lui oportuniste. Proletariatul nu este o clasă închisă în ea însăși. În rândurile sale vin neconținut elemente provenite din rândurile țăranilor, ale micii burghezii, ale intelectualilor, — elemente proletarizate în urma dezvoltării capitalismului. Totodată are loc un proces de descompunere a vâfurilor proletariatului, mai cu seamă în rândurile sindicaliştilor și ale parlamentarilor, întreținuți de burghezie din supraprofitul stors din colonii. „Această pătură de muncitori îmburgheziți” — spune Lenin — „sau de «aristocrație muncitorească», cu desăvârșire mic-burghezi prin felul lor de viață, prin mărimea câștigului lor, prin întreaga lor concepție despre lume, formează sprijinul principal al Internaționalei a II-a, iar în zilele noastre principalul **sprijin social** (nu militar) **al burgheziei**. Căci ei sunt adevărați **agenți ai burgheziei** în mișcarea **muncitorească**, vătafi muncitori ai clasei capitaliste..., adevărați promotori ai reformismului și șovinismului”⁷⁴.

Toate aceste grupuri mic-burgheze pătrund, într-un fel sau altul, în partid, introducând acolo spiritul de șovăială și oportunism, spiritul de descompunere și neîncredere. Tocmai ele formează, mai ales, izvorul fracționismului și al dezagregării, izvorul dezorganizării și al subminării partidului dinăuntru. A lupta împotriva imperialismului atunci când ai în spate asemenea „aliați” înseamnă a ajunge în situația unor oameni care sunt atacați din două părți: și dinspre front, și din spatele frontului. De aceea, lupta necruțătoare împotriva acestor elemente, izgonirea lor din partid este condiția prealabilă a succesului luptei împotriva imperialismului.

Teoria „învingerii” elementelor oportuniste cu ajutorul luptei ideologice înăuntru partidului, teoria „lichidării” acestor elemente în cadrul unuia și aceluiași partid, este o teorie putredă și periculoasă, care amenință a condamna partidul la paralizie și la lăncezeală cronică, amenință să dea partidul pradă oportunistului, amenință să lase proletariatul fără un partid revoluționar, amenință să răpească proletariatului arma principală în lupta împotriva imperialismului. Partidul nostru n-ar fi putut să iasă la drum deschis, n-ar

⁷⁴ Ibid., vol. 27, p. 316.

fi putut să ia puterea și să organizeze dictatura proletariatului, n-ar fi putut să iasă învingător din războiul civil, dacă ar fi avut în rândurile sale pe alde Martov și Dan, Potresov și Axelrod. Dacă partidul nostru a reușit să realizeze unitatea lăuntrică și o nemaivăzută coeziune a rândurilor sale, aceasta se datorește înainte de toate faptului că a știut să se curețe la timp de gunoiul oportunismului, că a izbutit să alunge din rândurile sale pe lichidatori și pe menșevici. Drumul dezvoltării și consolidării partidelor proletare trece prin curățirea lor de oportuniști și reformiști, de social-imperialiști și social-șoviniști, de social-patrioți și social-pacifiști.

Partidul se întărește curățindu-și rândurile de elementele oportuniste.

„Este imposibil să învingi în revoluția proletară” — spune Lenin — „este imposibil s-o aperi atunci când ai în propriile rânduri reformiști și menșevici. Acest lucru este evident din punct de vedere principial. Acest lucru a fost confirmat în mod concret de experiența atât a Rusiei, cât și a Ungariei... În Rusia au fost de multe ori situații grele, când regimul sovietic ar fi fost cu siguranță răsturnat, dacă menșevicii, reformiștii, democrații mic-burghezi ar fi rămas înăuntrul partidului nostru... În Italia, unde, după părerea generală, lucrurile merg înspre bătălia hotărâtoare între proletariat și burghezie pentru cucerirea puterii de stat. Într-un asemenea moment nu numai că este absolut necesară înlăturarea din partid a menșevicilor, reformiștilor și turatiștilor, dar poate fi chiar folositoare și înlăturarea din toate posturile de răspundere a unor comuniști excelenți care sunt în stare să șovăie și care înclină spre «unitatea» cu reformiștii... În ajunul revoluției și în momentele celei mai aprige lupte pentru victoria ei, șovăielile cele mai mici înăuntrul partidului pot **să năruiască totul**, să torpileze revoluția, să smulgă puterea din mâinile proletariatului, căci această putere nu e încă trainică și asalturile împotriva ei sunt încă prea puternice. Dacă conducătorii șovăielnici sunt dați la o parte într-un asemenea moment, aceasta nu slăbește, ci întărește și partidul, și mișcarea muncitorească, și revoluția.”⁷⁵

⁷⁵ Ibid., vol. 41, pp. 416–417.

Capitolul 9

Stilul de muncă

Nu este vorba de stilul literar. Am în vedere stilul de muncă, acel element specific și original al practicii leniniste, care creează un tip deosebit de activist leninist. Leninismul este o școală teoretică și practică, școală care formează un tip deosebit de activist de partid și din aparatul de stat, care creează un stil de muncă aparte, stilul leninist.

Care sunt trăsăturile caracteristice ale acestui stil? Care sunt particularitățile lui?

Aceste trăsături sunt în număr de două:

- A.** elanul revoluționar rus și
- B.** spiritul practic american.

Stilul leninist este îmbinarea acestor două trăsături caracteristice în activitatea de partid și de stat.

Elanul revoluționar rus este antidotul inerției, al rutinei, al conservatorismului, al stagnării gândirii, al atitudinii servile față de tradițiile strămoșești. Elanul revoluționar rus este acea forță vivifiantă care trezește gândirea, care împinge înainte, care sfărâmă trecutul, care dă perspectivă. Fără el nu este posibil niciun progres.

Dar elanul revoluționar rus are toate șansele să degenereze, în practică, într-un manilovism „revoluționar” sterp, dacă nu-i îmbinat cu spiritul practic american în muncă. Exemple de asemenea degenerări sunt câte vrei. Cine nu cunoaște boala plâsmuirilor „revoluționare” și a planomaniei „revoluționare”, care are ca izvor credința în puterea decretelor capabile să facă și să prefacă totul? Un scriitor rus, I. Ehrenburg, a înfățișat, în povestirea sa „Uscomcel”

(Omul comunist perfecționat), un tip de „bolșevic” atins de această boală, care și-a propus să dea schema omului de o perfecțiune ideală și care... „s-a împotmolit” în această „muncă”. Povestirea exagerează mult, însă este incontestabil că autorul a sesizat în mod just această boală. Dar cred că nimeni nu și-a bătut joc așa de aspru și de necruțător de asemenea bolnavi, ca Lenin. „Îngâmfare comunistă” — așa numește el această credință bolnăvicioasă în plăsmuiri și decretomanie.

„Îngâmfarea comunistă” — spune Lenin — „este trăsătura aceleia care, făcând parte din partidul comunist, de unde n-a fost încă măturat, își închipuie că poate să rezolve toate problemele prin decrete comuniste.”⁷⁶

Flecărelii „revoluționare”, Lenin îi opunea de obicei munca simplă, de toate zilele, subliniind prin aceasta că mania plăsmuirilor „revoluționare” este contrară și spiritului, și literei adevăratului leninism.

„Mai puține fraze pompoase” — spune Lenin — „și mai multă treabă simplă de toate zilele...”

„Mai puțină trăncăneală politică și mai multă atenție la faptele... simple, dar vii, ale construcției comuniste...”⁷⁷

Spiritul practic american este, dimpotrivă, antidotul manilovismului „revoluționar” și al plăsmuirilor fanteziste. Spiritul practic american este acea forță de neînfrânt care nu cunoaște și nu admite bariere, care învinge prin perseverența ei practică toate piedicile de orice fel, care trebuie neapărat să ducă până la capăt lucrul odată început, chiar când acesta nu e un lucru mare, și fără de care nu e de închipuit o muncă constructivă serioasă.

Dar spiritul practic american are toate șansele să degenereze într-un practicism îngust și fără principii, dacă nu e îmbinat cu elanul revoluționar rus. Cine nu cunoaște boala practicismului îngust și fără principii, boală care duce deseori pe unii „bolșevici” la degenerare și la abandonarea cauzei revoluției? Această boală de un fel deosebit este înfățișată în povestirea „Anul nud” de B. Pilniac, în care sunt zugrăvite tipuri de „bolșevici” ruși plini de voință și de hotărâre practică, care „acționează” foarte „energic”, dar sunt lipsiți de perspectivă, nu știu „rostul trebii” și se abat, de aceea, de la calea muncii revoluționare. Nimeni nu a ridiculizat atât de nemilos această boală a practicismului ca Lenin. „Practicism mărginit”, „fără cap” — iată cum numea

⁷⁶ Ibid., vol. 44, p. 175.

⁷⁷ Ibid., vol. 39, pp. 23, 13.

Lenin această boală. El îi opunea de obicei munca revoluționară vie și necesitatea perspectivei revoluționare în toate problemele muncii noastre de zi cu zi, subliniind prin aceasta că practicismul fără principii e tot atât de contrar adevăratului leninism, pe cât de contrară e mania plăsmuirilor „revoluționare”.

Îmbinarea elanului revoluționar rus cu spiritul practic american — iată esența leninismului în munca de partid și de stat.

Numai o asemenea îmbinare poate să ne dea tipul desăvârșit de activist leninist, stilul leninist de muncă.

